This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

WIDENER
HN JTSZ M

Lh 8.377.20

VE RI TAS

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

Q. HORATII FLACCI

OPERA.

AD

PRAESTANTIUM LIBRORUM LECTIONES

ACCURATE RECENSUIT

CAR. HERM. WEISE.

EDITIO C. TAUCHNITII STEREOTYPA

LIPSIAE

SUMPTIBU SUCC. OTTONIS HOLTZE.

1895.

Lin 1.377.20

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
HENRY WILLIAMSON HAYNES
JUNE 13, 1927

55424
40.21
11

PRAEFATIO.

Bene de editionibus auctorum graecorum et latinorum e Caroli Tauchnitzii prelis in publicum emissis meritus C. H. Weise, anno 1850 tempore suo defunctus, etiam Horatium ad normam et rationem huius classicorum collectionis edendum 1843 curaverat. Tabulis autem, in quibus poetae textus typis solidis expressus erat, usu detritis fieri non potuit quin de nova editione paranda non cogitaretur. Quo in negotio nihil aliud tanquam finis propositum esse poterat, quam ut, quod rem ipsam et primariam attinebat, textus Weisii pro probabilitate sua fundamento poneretur et paucis tantum, quae imprimis crebriorem verborum distinctionem spectant, mutatis denuo redderetur. Quo cum

consilio quum simul diligentia quam maxima in verborum vera imagine confingenda coniuncta fuerit, sperari licet fore ut Horatii editio etiam in hanc novam formam redacta benevolentia excipiatur bonisque suis utatur auspiciis.

Lipsiae, mense Ianuario 1864.

Q. HORATII FLACCI

O D A R U M

LIBER PRIMUS.

ODE I.

AD CAIUM CILNIUM MAECENATEM.

Alios aliis studiis trahi ostendit, se vero lyricae artis gloriam unice velle sectari. Metr. I.

Maecenas atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum,
sunt, quos curriculo pulverem Olympicum
collegisse iuvat, metaque fervidis
evitata rotis palmaque nobilis
terrarum dominos evehit ad deos,
hunc, si mobilium turba Quiritium
certat tergeminis tollere honoribus,
illum, si proprio condidit horreo,
quidquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo

agros Attalicis conditionibus
numquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
mercator metuens, otium et oppidi
laudat rura sui; mox reficit rates
quassas, indocilis pauperiem pati.
Est, qui nec veteris pocula Massici
nec partem solido demere de die
spernit, nunc viridi membra sub arbuto
stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
Multos castra iuvant et lituo tubae
permixtus sonitus bellaque matribus
detestata. Manet sub Iove frigido
venator, tenerae coniugis immemor,
seu visa est catulis cerva fidelibus,
seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum hederae praemia frontium
dis miscent superis, me gelidum nemus
Nympharumque leves cum Satyris chori
secernunt populo, si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quodsi me lyricis vatibus inseris,
sublimi feriam sidera vertice.

ODE II.

AD CAESAREM AUGUSTUM.

Commemoratis calamitatibus post Caesaris mortem insecutis, bona precatur imperio Romano per Augustum constituendo. Metr. XVII.

Iam satis terris nivis atque dirae
grandinis misit Pater, et rubenti
dextera sacras iaculatus arces,
terruit Urbem;

terruit gentes, grave ne rediret
seculum Pyrrhae, nova monstra questae,
omne quum Proteus pecus egit altos
visere montes,

piscium et summa genus haesit ulmo,
nota quae sedes fuerat palumbis;
et superiecto pavidae natarunt
aequore damae.

Vidimus flavum Tiberim, retortis
litore Etrusco violenter undis,
ire deiectum monumenta regis
templaque Vestae,

Iliae dum se nimium querenti
iactat ultorem, vagus et sinistra
labitur ripa, Iove non probante, u-
xorius amnis.

Audiet civis acuisse ferrum,
quo graves Persae melius perirent,

audiet pugnas vitio parentum
rara iuventus.

Quem vocet divûm populus ruentis
imperi rebus? prece qua fatigent
virgines sanctae minus audientem
carmina Vestam?

Cui dabit partes scelus expiandi
Iuppiter? Tandem venias, precamur,
nube candentes humeros amictus,
augur Apollo;

sive tu mavis, Erycina ridens,
quam Iocus circumvolat et Cupido,
sive neglectum genus et nepotes
respicis, auctor,

heu! nimis longo satiate ludo,
quem iuvat clamor galeaeque leves
acer et Marsi peditis cruentum
vultus in hostem;

sive mutata iuvenem figura
ales in terris imitaris, almae
filius Maiae, patiens vocari
Caesaris ultor:

serus in coelum redeas, diuque
laetus intersis populo Quirini;
neve te nostris vitiis iniquum
ocior aura

tollat. Hic magnos potius triumphos
hic ames dici pater atque princeps;
neu sinas Medos equitare inultos
te duce, Caesar.

ODE III.

AD NAVEM, QUA VEHEBATUR VIRGILIUS ATHENAS PROFICISCENS.

Virgilio felicem precatur navigationem, invectus simul in audaciam hominum, mare adeo ratibus transilientium. Metr. V.

Sic te diva potens Cypri,
sic fratres Helenae, lucida sidera,
ventorumque regat pater,
obstrictis aliis, praeter Iapyga,
navis, quae tibi creditum
debes Virgilium: finibus Atticis
reddas incolumem, precor,
et serves animae dimidium meae. —
Illi robur et aes triplex
circa pectus erat, qui fragilem truci
commisit pelago ratem
primus, nec timuit praecipitem Africum
decertantem Aquilonibus,
nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti;
quo non arbiter Hadriae,
maior, tollere seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
qui siccis oculis monstra natantia,
qui vidit mare turgidum et
infames scopulos Acroceraunia?
Nequidquam deus abscidit
prudens Oceano dissociabili
terras, si tamen impiae
non tangenda rates transiliunt vada.

Audax omnia perpeti
gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus
ignem fraude mala gentibus intulit:
post ignem aetheria domo
subductum macies et nova febrium
terris incubuit cohors,
semotique prius tarda necessitas
leti corripuit gradum.
Expertus vacuum Daedalus aëra
pennis non homini datis:
perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum est.
Coelum ipsum petimus stultitia, neque
per nostrum patimur scelus
iracunda Iovem ponere fulmina.

ODE IV.

AD L. SEXTIUM.

Hortatur amicum veris adventu, laete ut vita fruatur, utpote quae sit brevissima. Metr. XV.

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni,
trahuntque siccas machinae carinas,
ac neque iam stabulis gaudet pecus, aut arator igni,
nec prata canis albicant pruinis.
Iam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna,
iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
alterno terram quatiunt pede, dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.

Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
aut flore, terrae quem ferunt solutae,
nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
seu poscat agna, sive malit hoedo.
Pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
regumque turres. O beate Sexti,
vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
Iam te premet nox, fabulaeque Manes,
et domus exilis Plutonia; quo simul mearis,
nec regna vini sortiere talis,
nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
nunc omnis et mox virgines tepebunt.

ODE V.

AD PYRRHAM.

Quaerit, quis eam amet; amantique illius inconstantiam ob oculos ponit; se autem ipsum ex eo naufragio enatasse sibi gratulatur. Metr. XIX.

Quis multa gracilis te puer in rosa
perfusus liquidis urget odoribus
grato, Pyrrha, sub antro?
cui flavam religas comam,
simplex munditiis? Heu quoties fidem
mutatosque deos flebit, et aspera
nigris aequora ventis
emirabitur insolens,
qui nunc te fruitur credulus aurea,
qui semper vacuam, semper amabilem

sperat, nescius aurae
fallacis. Miseri, quibus
intentata nites! Me tabula sacer
votiva paries indicat uvida
suspendisse potenti
vestimenta maris deo.

ODE VI.

AD M. VIPSANIUM AGRIPPAM.

Non se, sed Varium poetam aptiorem esse ad res gestas Caesaris Agrippaeque scribendas; se solum ad convivia et amores celebrandos factum esse. Metr. XVIII.

Scriberis Vario fortis et hostium
victor Maeonii carminis alite,
quam rem cumque ferox navibus aut equis
miles te duce gesserit.
Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Pelidae stomachum, cedere nescii,
nec cursus duplicis per mare Ulixei,
nec saevam Pelopis domum
conamur, tenues grandia; dum pudor
imbellisque lyrae Musa potens vetat
laudes egregii Caesaris et tuas
culpa deterere ingeni.
Quis Martem tunica tectum adamantina
digne scripserit? aut pulvere Troico
nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden Superis parem?

Nos convivia, nos proelia virginum,
sectis in iuvenes unguibus acrium,
cantamus vacui, sive quid urimur,
non praeter solitum leves.

ODE VII.

AD MUNATIUM PLANCUM.

Prae aliis omnibus urbibus Tibur esse laudandum docet; Plancumque, eius incolam, hortatur, ut, ubicunque sit, vino curas pellat, quemadmodum Teucer olim fecerit patria pulsus. Metr. VIII.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
aut Epheson, bimarisve Corinthi
moenia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
insignes, aut Thessala Tempe.
Sunt, quibus unum opus est, intactae Palladis arces
carmine perpetuo celebrare, et
undique decerptam frondi praeponere olivam.
Plurimus, in Iunonis honorem,
aptum dicit equis Argos ditesque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedaemon,
nec tam Larissae percussit campus opimae,
quam domus Albuneae resonantis
et praeceps Anio ac Tiburni lucus et uda
mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obscuro deterget nubila coelo
saepe Notus, neque parturit imbres
perpetuos: sic tu sapiens finire memento
tristitiam vitaeque labores

molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis
castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer, Salamina patremque
quum fugeret, tamen uda Lyaeo
tempora populea fertur vinxisse corona.
sic tristes affatus amicos·
Quo nos cumque feret melior Fortuna parente,
ibimus, o socii comitesque.
Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro·
certus enim promisit Apollo,
ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes peioraque passi
mecum saepe viri, nunc vino pellite curas,
cras ingens iterabimus aequor.

ODE VIII.

AD LYDIAM.

Obtestatur eam, ne Sybarim iuvenem penitus amore suo perditum eat. Metr. VI.

Lydia dic, per omnes
te deos oro, Sybarin cur properes amando
perdere? cur apricum
oderit campum, patiens pulveris atque solis?
Cur neque militaris
inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
temperat ora frenis?
cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
sanguine viperino
cautius vitat? neque iam livida gestat armis

brachia, saepe disco,
saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinae
filium dicunt Thetidis sub lacrymosa Troiae
funera, ne virilis
cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

ODE IX.

AD THALIARCHUM.

Hiemis tempore Thaliarchum hortatur, ut laete diem transigat et securus futuri praesentibus bonis fruatur. Metr. XVI.

Vides, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec iam sustineant onus
silvae laborantes, geluque
flumina constiterint acuto.
Dissolve frigus, ligna super foco
large reponens, atque benignius
deprome quadrimum Sabina,
o Thaliarche, merum diota.
Permitte divis cetera: qui simul
stravere ventos aequore fervido
deproeliantes, nec cupressi
nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quaerere, et
quem sors dierum cumque dabit, lucro
appone; nec dulces amores
sperne puer, neque tu choreas,

donec virenti canities abest
morosa. Nunc et campus et areae
lenesque sub noctem susurri
composita repetantur hora,
nunc et latentis proditor intimo
gratus puellae risus ab angulo,
pignusque dereptum lacertis
aut digito male pertinaci.

ODE X.

HYMNUS AD MERCURIUM.

Celebrat eum a variis eius numinibus muneribusque. Metr. XVI.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
qui feros cultus hominum recentum
voce formasti catus et decorae
more palaestrae:
te canam, magni Iovis et deorum
nuncium curvaeque lyrae parentem,
callidum, quidquid placuit, iocoso
condere furto.
Te, boves olim nisi reddidisses
per dolum amotas, puerum minaci
voce dum terret, viduus pharetra
risit Apollo.
Quin et Atridas, duce te, superbos
Ilio dives Priamus relicto
Thessalosque ignes et iniqua Troiae
castra fefellit.

Tu pias laetis animas reponis
sedibus virgaque levem coerces
aurea turbam, superis deorum
gratus et imis

ODE XI.

AD LEUCONOEN.

Dehortatur amicam a futuri cura, monetque hiberno tempore, ut hilariter degat bibatque, fugae dierum memor. Metr. II.

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
finem dī dederint, Leuconoe, nec Babylonios
tentaris numeros. Ut melius, quidquid erit, pati!
seu plūres hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam,
quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. Sapias, vina liques, et spatio brevi
spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
aetas. Carpe diem, quam minimum credula postero

ODE XII.

AD CAESAREM AUGUSTUM.

Quaerit, quem deum aut heroem laudet; celebratisque diis summis et heroibus et viris eximiis clarisque, gentem Iuliam extollit, Augustumque proximo post Iovem loco ponit. Metr. XVII

Quem virum aut heroa lyra vel acri
tibia sumis celebrare, Clio?

quem deum? cuius recinet iocosa
nomen imago

aut in umbrosis Heliconis oris,
aut super Pindo gelidove in Haemo?
unde vocalem temere insequutae
Orphea silvae,

arte materna rapidos morantem
fluminum lapsus celeresque ventos,
blandum et auritas fidibus canoris
ducere quercus.

Quid prius dicam solitis Parentis
laudibus, qui res hominum ac deorum,
qui mare ac terras variisque mundum
temperat horis?

unde nil maius generatur ipso,
nec viget quidquam simile aut secundum.
Proximos illi tamen occupabit
Pallas honores.

Proeliis audax, neque te silebo,
Liber; et saevis inimica virgo
belluis; nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.

Dicam et Alciden puerosque Ledae,
hunc equis, illum superare pugnis
nobilem: quorum simul alba nautis
stella refulsit,

defluit saxis agitatus humor;
concidunt venti, fugiuntque nubes:
et minax — di sic voluere — ponto
unda recumbit.

Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, an Catonis
nobile letum;

Regulum, et Scauros, animaeque magnae
prodigum Paullum, superante Poeno,
gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque.

Hunc, et intonsis Curium capillis
utilem bello tulit, et Camillum
saeva paupertas et avitus apto
cum lare fundus.

Crescit, occulto velut arbor aevo,
fama Marcelli: micat inter omnes
Iulium sidus, velut inter ignes
luna minores.

Gentis humanae pater atque custos,
orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data, tu secundo
Caesare regnes.

Ille seu Parthos Latio imminentes
egerit iusto domitos triumpho,
sive subiectos Orientis orae
Seras et Indos,

te minor latum regat aequus orbem:
tu gravi curru quaties Olympum;
tu parum castis inimica mittes
fulmina lucis.

ODE XIII.

AD LYDIAM.

Rivalem sibi praeferri queritur, Lydiamque ad maiorem in amore constantiam hortatur. Metr. V.

Quum tu, Lydia, Telephi
cervicem roseam, cerea Telephi
laudas brachia, vae meum
fervens difficili bile tumet iecur.
Tum nec mens mihi nec color
certa sede manet; humor et in genas
furtim labitur, arguens,
quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, seu tibi candidos
turparunt humeros immodicae mero
rixae, sive puer furens
impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
speres perpetuum, dulcia barbare
laedentem oscula, quae Venus
quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter et amplius,
quos irrupta tenet copula, nec, malis
divulsus querimoniis,
suprema citius solvet amor die.

ODE XIV.

AD REMPUBLICAM.

Navem alloquitur fluctibus iactatam, monetque, ut portum petat et a ventis rupibusque sibi caveat. Metr. XIX.

O navis, referent in mare te novi
fluctus. O quid agis? Fortiter occupa
portum. Nonne vides, ut
nudum remigio latus

et malus celeri saucius Africo
antennaeque gemunt, ac sine funibus
vix durare carinae
possunt imperiosius

aequor? Non tibi sunt integra lintea,
non dî, quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
silvae filia nobilis,

iactes et genus et nomen inutile
nil pictis timidus navita puppibus
fidit. Tu, nisi ventis
debes ludibrium, cave.

Nuper sollicitum quae mihi taedium,
nunc desiderium curaque non levis,
interfusa nitentes
vites aequora Cycladas.

ODE XV.

NEREI AD PARIDEM VATICINIUM DE EXCIDIO TROIAE.

Metr. XVIII.

Pastor quum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam,
ingrato celeres obruit otio
ventos, ut caneret fera
Nereus fata: »Mala ducis avi domum,
quam multo repetet Graecia milite,
coniurata tuas rumpere nuptias
et regnum Priami vetus.

Heu, heu, quantus equis, quantus adest viris
sudor! quanta moves funera Dardanae
genti! Iam galeam Pallas et aegida
currusque et rabiem parat.

Nequidquam, Veneris praesidio ferox
pectes caesariem, grataque feminis
imbelli cithara carmina divides,
nequidquam thalamo graves

hastas et calami spicula Gnossii
vitabis strepitumque, et celerem sequi
Aiacem: tamen, heu! serus adulteros
vultus pulvere collines.

Non Laertiaden, exitium tuae
gentis, non Pylium Nestora respicis?
Urgent impavidi te Salaminius
Teucer, te Sthenelus sciens

pugnae, sive opus est imperitare equis,
non auriga piger. Merionen quoque
nosces. Ecce furit te reperire atrox
Tydides, melior patre:
quem tu, cervus uti vallis in altera
visum parte lupum graminis immemor,
sublimi fugies mollis anhelitu,
non hoc pollicitus tuae.
Iracunda diem proferet Ilio
matronisque Phrygum classis Achillei;
post certas hiemes uret Achaicus
ignis Pergameas domos.«

ODE XVI.

PALINODIA AD AMICAM.

Excusat iram suam, qua illam iambis laeserat, et de ira uberius agit, petitque, ut amica in gratiam secum redeat. Metr. XVI.

O matre pulchra filia pulchrior,
quem criminosis cumque voles modum
pones iambis, sive flamma
sive mari libet Hadriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
mentem sacerdotum incola Pythius,
non Liber aeque, non acuta
si geminant Corybantes aera,
tristes ut irae, quas neque Noricus
deterret ensis, nec mare naufragum
nec saevus ignis, nec tremendo
Iuppiter ipse ruens tumultu.

Fertur Prometheus addere principi
limo coactus particulam undique
desectam, et insani leonis
vim stomacho apposuisse nostro.
Irae Thyesten exitio gravi
stravere, et altis urbibus ultimae
stetere causae, cur perirent
funditus, imprimeretque muris
hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem. Me quoque pectoris
tentavit in dulci iuventa
fervor, et in celeres iambos
misit furentem. Nunc ego mitibus
mutare quaero tristia, dum mihi
fias recantatis amica
opprobriis animumque reddas.

ODE XVII.

AD TYNDARIDEM

Depingit amoenitates villae suae; in quam Tyndaridem invitat, docens, ibi illam tuto posse Musis Bacchoque vacare, nec rixas metuentem, nec Cyri amatoris insolentiam. Metr. XVI.

Velox amoenum saepe Lucretilem
mutat Lycaeo Faunus, et igneam
defendit aestatem capellis
usque meis, pluviosque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
quaerunt latentes et thyma deviae

olentis uxores mariti,
nec virides metuunt colubras
nec Martiales hoeduleae lupos,
utcumque dulci, Tyndari, fistula
valles et Usticae cubantis
levia personuere saxa.
Dî me tuentur: dîs pietas mea
et Musa cordi est. Hic tibi copia
manabit ad plenum benigno
ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle Caniculae
vitabis aestus, et fide Teïa
dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.
Hic innocentis pocula Lesbii
duces sub umbra: nec Semeleïus
cum Marte confundet Thyoneus
proelia; nec metues protervum
suspecta Cyrum, ne male dispari
incontinentes iniiciat manus,
et scindat haerentem coronam
crinibus, immeritamque vestem

ODE XVIII.

AD P. QUINCTILIUM VARUM

Laudat vinum, sed ita ut moderate bibatur. Metr. II.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
circa mite solum Tiburis et moenia Catili.

Siccis omnia nam dura deus proposuit; neque
mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
At ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
debellata, monet Sithoniis non levis Evius,
quum fas atque nefas exiguo fine libidinum
discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
invitum quatiam; nec variis obsita frondibus
sub divum rapiam. Saeva tene cum Berecyntio
cornu tympana, quae subsequitur caecus amor sui,
et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

ODE XIX.

AD GLYCERAM.

Propter Glycerae pulchritudinem sibi redeundum esse ad amores Bacchumque, missis aliis omnibus, docet. Metr. V.

Mater saeva Cupidinum
  Thebanaeque iubet me Semeles puer
et lasciva licentia
  finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glycerae nitor
  splendentis Pario marmore purius·
urit grata protervitas,
  et vultus, nimium lubricus adspici.

In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
et versis animosum equis
Parthum dicere, nec quae nihil attinent.
Hic vivum mihi cespitem, hic
verbenas, pueri, ponite thuraque
bimi cum patera meri:
mactata veniet lenior hostia.

ODE XX

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Invitat eum ad convivium minime sumtuosum. Metr. XVII.

Vile potabis modicis Sabinum
cantharis, Graeca quod ego ipse testa
conditum levi, datus in theatro
quum tibi plausus,

care Maecenas eques, ut paterni
fluminis ripae, simul et iocosa
redderet laudes tibi Vaticani
montis imago.

Caecubum et prelo domitam Caleno
tu bibes uvam; mea nec Falernae
temperant vites neque Formiani
pocula colles.

Siccis omnia na
mordaces aliter
Quis post vina

quis non te potiu

Ac ne quis modic
Centaurea monet
debellata, monet
cum fas atque ne
discernunt avidi
invitum quatiam
sub divum rapiam
cornu tympana, qu
et tollens vacuum
arcanique fides p

ODE XXII.

D ARISTIUM FUSCUM.

quod nuper, dum Lalagen cantaret, ab lupo tutus
que sibi Lalagen esse amandam asserit. Metr.

itae scelerisque purus
lauris iaculis, neque arcu,
tis gravida sagittis,
haretra;

s iter aestuosas,
per inhospitalem
quae loca fabulosus
ydaspes.

ilva lupus in Sabina,
nto Lalagen et ultra
ris vagor expeditis,
ermem:

tum neque militaris
s alit aesculetis,
llus generat, leonum
utrix.

igris ubi nulla campis
va recreatur aura,
mundi nebulae malusque
iter urget;

urru nimium propinqui
rra domibus negata:

ODE XXI.

HYMNUS AD DIANAM ET APOLLINEM.

Metr. XIX.

Dianam tenerae dicite virgines,
intonsum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamque supremo
dilectam penitus Iovi.
Vos laetam fluviis et nemorum coma,
quaecumque aut gelido prominet Algido,
nigris aut Erymanthi
silvis, aut viridis Cragi:
vos Tempe totidem tollite laudibus,
natalemque, mares, Delon Apollinis,
insignemque pharetra
fraternaque humerum lyra.
Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem
pestemque a populo et principe Caesare in
Persas atque Britannos
vestra motus aget prece.

ODE XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

Gratulatur sibi, quod nuper, dum Lalagen cantaret, ab lupo tutus fuerit; semperque sibi Lalagen esse amandam asserit. Metr. XVII.

Integer vitae scelerisque purus
non eget Mauris iaculis, neque arcu,
nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra;

sive per Syrtes iter aestuosas,
sive facturus per inhospitalem
Caucasum vel quae loca fabulosus
lambit Hydaspes.

Namque me silva lupus in Sabina,
dum meam canto Lalagen et ultra
terminum curis vagor expeditis,
fugit inermem:

quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis,
nec Iubae tellus generat, leonum
arida nutrix.

Pone me, pigris ubi nulla campis
arbor aestiva recreatur aura,
quod latus mundi nebulae malusque
Iuppiter urget;

pone sub curru nimium propinqui
solis, in terra domibus negata:

dulce ridentem Lalagen amabo,
dulce loquentem.

ODE XXIII.

AD CHLOEN.

Timidiorem iusto puellam ad amorem pellicere tentat. Metr. XIX.

Vitas hinnuleo me similis, Chloe,
quaerenti pavidam montibus aviis
matrem, non sine vano
aurarum et siluae metu.
Nam seu mobilibus vepris inhorruit
ad ventum foliis, seu virides rubum
dimovere lacertae,
et corde et genibus tremit.
Atqui non ego te tigris ut aspera
Gaetulusve leo, frangere persequor.
Tandem desine matrem
tempestiva sequi viro.

ODE XXIV.

AD P. VIRGILIUM MARONEM.

Conqueritur Quinctilii mortem, Virgiliumque solatur. Metr. XVIII.

Quis desiderio sit pudor aut modus
tam cari capitis? Praecipe lugubres

cantus, Melpomene, cui liquidam Pater
vocem cum cithara dedit.
Ergo Quinctilium perpetuus sopor
urget? cui pudor et iustitiae soror,
incorrupta fides, nudaque veritas,
quando ullum invenient parem?
Multis ille bonis flebilis occidit:
nulli flebilior, quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum
poscis Quinctilium deos.
Quod si Threicio blandius Orpheo
auditam moderere arboribus fidem,
non vanae redeat sanguis imagini,
quam virga semel horrida,
non lenis precibus fata recludere,
nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum! sed levius fit patientia,
quidquid corrigere est nefas.

ODE XXV.

AD LYDIAM.

Lydiae iamiam vetulae insultat, quod ab amatoribus deseratur. Metr. XVII

Parcius iunctas quatiunt fenestras
ictibus crebris iuvenes protervi,
nec tibi somnos adimunt: amatque
ianua limen,

quae prius multum facilis movebat
cardines. Audis minus et minus iam:
»Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis?«

Invicem moechos anus arrogantes
flebis in solo levis angiportu,
Thracio bacchante magis sub inter-
lunia vento:

quum tibi flagrans amor et libido,
quae solet matres furiare equorum,
saeviet circa iecur ulcerosum,
non sine questu,

laeta quod pubes hedera virenti
gaudeat pulla magis atque myrto.
aridas frondes hiemis sodali
dedicet Euro.

ODE XXVI.

AD MUSAM DE AELIO LAMIA

Relictis curis rebusque publicis cum Lamia musice poeticeque se conversari cupit. Metr. XVI

Musis amicus tristitiam et metus
tradam protervis in mare Creticum
portare ventis: quis sub Arcto
rex gelidae metuatur orae,

quid Tiridaten terreat, unice
securus. O quae fontibus integris
gaudes, apricos necte flores,
necte meo Lamiae coronam

Pimpleï dulcis. Nil sine te mei
prosunt honores. Hunc fidibus novis,
hunc Lesbio sacrare plectro
teque tuasque decet sorores.

ODE XXVII.

AD SODALES CONVIVAS

Rixis in convivio obortis, pacem iubet esse poeta, et unum ex convivis confiteri vult de amoribus; quo facto, deplorat eius flammam, nullumque ei exitum mali fore docet. Metr. XVI.

Natis in usum laetitiae scyphis
pugnare Thracum est: tollite barbarum
morem, verecundumque Bacchum
sanguineis prohibete rixis.

Vino et lucernis Medus acinaces
immane quantum discrepat. Impium
lenite clamorem, sodales,
et cubito remanete presso.

Vultis severi me quoque sumere
partem Falerni? Dicat Opuntiae
frater Megillae, quo beatus
vulnere, qua pereat sagitta.

Cessat voluntas? Non alia bibam
mercede. Quae te cumque domat Venus,
non erubescendis adurit
ignibus; ingenuoque semper

amore peccas. Quidquid habes, age,
depone tutis auribus. Ah miser!

quanta laborabas Charybdi,
digne puer meliore flamma!
Quae saga, quis te solvere Thessalis
magus venenis, quis poterit deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimaera.

ODE XXVIII.

NAUTA ET IMAGO ARCHYTAE TARENTINI.

Disseritur de communi omnium morte. In fine petit a nauta Archytas, ut pulverem corpori suo iniiciat. Metr. VIII.

N. Te, maris et terrae numeroque carentis arenae
mensorem, cohibent, Archyta,
pulveris exigui prope litus parva Matinum
munera, nec quidquam tibi prodest
aërias tentasse domos animoque rotundum
percurrisse polum, morituro?
A. Occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
Tithonusque remotus in auras
et Iovis arcanis Minos admissus; habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco
demissum, quamvis, clypeo Troiana refixo
tempora testatus, nihil ultra
nervos atque cutem morti concesserat atrae,
iudice te non sordidus auctor
naturae verique. Sed omnes una manet nox
et calcanda semel via leti.

Dant alios Furiae torvo spectacula Marti:
exitio est avidum mare nautis.
Mixta senum ac iuvenum densentur funera; nullum
saeva caput Proserpina fugit.
Me quoque, devexi rapidus comes Orionis,
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
ossibus et capiti inhumato
particulam dare: sic, quodcumque minabitur Eurus
fluctibus Hesperiis, Venusinae
plectantur silvae te sospite: multaque merces,
unde potest, tibi defluat aequo
ab Iove Neptunoque sacri custode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram
postmodo te natis fraudem committere? Fors et
debita iura vicesque superbae
te maneant ipsum: precibus non linquar inultis,
teque piacula nulla resolvent.
Quamquam festinas, non est mora longa: licebit
iniecto ter pulvere curras.

ODE XXIX.

AD ICCIUM.

Iccium miratur, quod, relicta philosophia, ad bellum proficisci paret. Metr. XVI.

Icci, beatis nunc Arabum invides
gazis, et acrem militiam paras
non ante devictis Sabaeae
regibus, horribilique Medo

nectis catenas? Quae tibi virginum
sponso necato barbara serviet?
puer quis ex aula capillis
ad cyathum statuetur unctis,

doctus sagittas tendere Sericas
arcu paterno? Quis neget arduis
pronos relabi posse rivos
montibus et Tiberim reverti,

quum tu coemtos undique nobiles
libros Panaetî Socraticam et domum
mutare loricis Iberis.
pollicitus meliora, tendis?

ODE XXX.

AD VENEREM.

Venerem eiusque comites ad Glycerae aedes devocat. Metr. XVII.

O Venus, regina Gnidi Paphique,
sperne dilectam Cypron, et vocantis
thure te multo Glycerae decoram
transfer in aedem.

Fervidus tecum puer et solutis
Gratiae zonis, properentque Nymphae
et parum comis sine te Iuventas
Mercuriusque.

ODE XXXI.

AD APOLLINEM.

Preces facit ad Apollinem (cui templum ab Augusto dicatum fuerat), non divitias sibi expetens, sed ut contento suis et valido sibi musiceque ad senectutem vivere detur. Metr. XVI.

Quid dedicatum poscit Apollinem
vates? quid orat, de patera novum
fundens liquorem? Non opimae
Sardiniae segetes feraces;

non aestuosae grata Calabriae
armenta; non aurum aut ebur Indicum,
non rura, quae Liris quieta
mordet aqua, taciturnus amnis.

Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem: dives et aureis
mercator exsiccet culullis
vina Syra reparata merce,

dis carus ipsis: quippe ter et quater
anno revisens aequor Atlanticum
impune. Me pascunt olivae,
me cichorea levesque malvae.

Frui paratis et valido mihi,
Latoe, dones et, precor, integra
cum mente nec turpem senectam
degere, nec cithara carentem.

ODE XXXII.

AD LYRAM.

Invitatus ad carmen aliquod maius canendum, adloquitur lyram, ut sibi adsit, Alcaei Lesbii poematum aemulo. Metr. XVII.

Poscimur: — si quid vacui sub umbra
lusimus tecum, quod et hunc in annum
vivat et plures, — age, dic Latinum,
barbite, carmen,
Lesbio primum modulate civi;
qui, ferox bello, tamen inter arma,
sive iactatam religarat udo
litore navim,
Liberum et Musas Veneremque et illi
semper haerentem puerum canebat;
et Lycum, nigris oculis nigroque
crine decorum.
O decus Phoebi et dapibus supremi
grata testudo Iovis, o laborum
dulce lenimem, mihi cumque salve
rite vocanti!

ODE XXXIII.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Solatur amicum de Glycera iuniorem illi praeferente, allatis quum aliorum, tum suo ipsius exemplo. Metr. XVIII.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
immitis Glycerae, neu miserabiles

decantes elegos, cur tibi iunior
laesa praeniteat fide.
Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor, Cyrus in asperam
declinat Pholoen; sed prius Apulis
iungentur capreae lupis,
quam turpi Pholoe peccet adultero.
Sic visum Veneri; cui placet impares
formas atque animos sub iuga aënea
saevo mittere cum ioco.
Ipsum me, melior quum peteret Venus,
grata detinuit compede Myrtale
libertina, fretis acrior Hadriae
curvantis Calabros sinus.

ODE XXXIV.

AD SE IPSUM.

Territus fulmine ex sereno ab Iove misso, iam sibi ad maiorem deorum cultum redeundum esse testatur. Metr. XVI.

Parcus deorum cultor et infrequens,
insanientis dum sapientiae
consultus erro, nunc retrorsum
vela dare atque iterare cursus
cogor relictos: namque Diespiter,
igni corusco nubila dividens
plerumque, per purum tonantes
egit equos volucremque currum,

quo bruta tellus et vaga flumina,
quo Styx et invisi horrida Taenari
sedes Atlanteusque finis
concutitur. Valet ima summis
mutare, et insignem attenuat deus,
obscura promens: hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
sustulit, hic posuisse gaudet.

ODE XXXV.

AD FORTUNAM ANTIATEM.

Fortunae potentia uberius laudata, precatur eam ut adsit Augusto in Britanniam profecturo, et ut omnino arma ab internis ad externa bella convertantur. Metr. XVI.

O diva, gratum quae regis Antium,
praesens vel imo tollere de gradu
mortale corpus, vel superbos
vertere funeribus triumphos: —
te pauper ambit sollicita prece
ruris colonus, te, dominam aequoris,
quicumque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus asper, te profugi Scythae,
urbesque gentesque et Latium ferox,
regumque matres barbarorum et
purpurei metuunt tyranni,
iniurioso ne pede proruas
stantem columnam, neu populus frequens

ad arma cessantes, ad arma
concitet, imperiumque frangat.

Te semper anteit saeva Necessitas,
clavos trabales et cuneos manu
gestans ahena; nec severus
uncus abest, liquidumque plumbum.

Te Spes et albo rara Fides colit
velata panno, nec comitem abnegat,
utcumque mutata potentes
veste domos inimica linquis.

At vulgus infidum et meretrix retro
periura cedit: diffugiunt cadis
cum faece siccatis amici,
ferre iugum pariter dolosi. —

Serves iturum Caesarem in ultimos
orbis Britannos, et iuvenum recens
examen, Eois timendum
partibus Oceanoque rubro.

Eheu, cicatricum et sceleris pudet
fratrumque. Quid nos dura refugimus
aetas? quid intactum nefasti
liquimus? unde manum iuventus

metu deorum continuit? quibus
pepercit aris? O utinam nova
incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum!

ODE XXXVI.

IN HONOREM PLOTII NUMIDAE.

Adventum eius ex Hispania hilari convivio et sibi et Lamiae et Damali Bassoque celebrandum esse contendit. Metr. V.

Et thure et fidibus iuvat
placare, et vituli sanguine debito
custodes Numidae deos,
qui nunc Hesperia sospes ab ultima
caris multa sodalibus,
nulli plura tamen dividit oscula,
quam dulci Lamiae, memor
actae non alio rege puertiae
mutataeque simul togae.
Cressa ne careat pulchra dies nota:
neu promtae modus amphorae,
neu morem in Salium sit requies pedum,
neu multi Damalis meri
Bassum Threicia vincat amystide:
neu desint epulis rosae,
neu vivax apium, neu breve lilium!
Omnes in Damalin putres
deponent oculos; nec Damalis novo
divelletur adultero,
lascivis hederis ambitiosior.

ODE XXXVII.

AD SODALES.

Exultat poeta ob Actiacam victoriam insecutamque post illam Cleopatrae mortem. Metr. XVI.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
pulsanda tellus, nunc Saliaribus
ornare pulvinar deorum
tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas, depromere Caecubum
cellis avitis, dum Capitolio
regina dementes ruinas
funus et imperio parabat
contaminato cum grege turpium
morbo virorum, quidlibet impotens
sperare fortunaque dulci
ebria. Sed minuit furorem
vix una sospes navis ab ignibus;
mentemque lymphatam Mareotico
redegit in veros timores
Caesar, ab Italia volantem
remis adurgens, accipiter velut
molles columbas, aut leporem citus
venator in campis nivalis
Haemoniae, daret ut catenis
fatale monstrum: quae, generosius
perire quaerens, nec muliebriter
expavit ensem, nec latentes
classe cita reparavit oras:

ausa et iacentem visere regiam
vultu sereno, fortis et asperas
tractare serpentes, ut atrum
corpore combiberet venenum,

deliberata morte ferocior:
saevis Liburnis scilicet invidens,
privata deduci superbo
non humilis mulier triumpho.

ODE XXXVIII.

AD PUERUM MINISTRUM

Sub arta vite potaturus nihil apparatus praeter myrtum adferri sibi iubet. Metr. XVII.

Persicos odi, puer, apparatus;
displicent nexae philyra coronae,
mitte sectari, rosa quo locorum
sera moretur.

Simplici myrto nihil adlabores
sedulus curo: neque te ministrum
dedecet myrtus, neque me sub arta
vite bibentem

Q. HORATII FLACCI

O D A R U M

LIBER SECUNDUS.

O D E I.

AD C. ASINIUM POLLIONEM

Pollionem, qui relictis rebus publicis primum tragoediis scribendis vacaverat, iam autem in eo erat, ut belli civilis historiam conderet, ad opus hoc studiose persequendum adhortatur. Metr. XVI.

Motum ex Metello consule civicum,
bellique causas et vitia et modos,
ludumque Fortunae gravesque
principum amicitias et arma
nondum expiatis uncta cruoribus,
periculosae plenum opus aleae,
tractas, et incedis per ignes
suppositos cineri doloso.
Paullum severae Musa tragoediae
desit theatris: mox, ubi publicas

res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

insigne moestis praesidium reis
et consulenti, Pollio, curiae:
cui laurus aeternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

Iam nunc minaci murmure cornuum
perstringis aures: iam litui strepunt,
iam fulgor armorum fugaces
terret equos equitumque vultus.

Audire magnos iam videor duces
non indecoro pulvere sordidos,
et cuncta terrarum subacta,
praeter atrocem animum Catonis.

Iuno et deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens
tellure, victorum nepotes
retulit inferias Iugurthae.

Quis non Latino sanguine pinguior
campus sepulcris impia proelia
testatur auditumque Medis
Hesperiae sonitum ruinae?

qui gurges aut quae flumina lugubris
ignara belli? quod mare Dauniae
non decoloravere caedes?
quae caret ora cruore nostro?

Sed ne, relictis, Musa procax, iocis,
Ceae retractes munera neniae:
mecum Dionaeo sub antro
quaere modos leviore plectro.

ODE II.

AD C. SALLUSTIUM CRISPUM.

Ad Sallustium, historici nepotem, qui ex prodigo sobrius et liberalis factus erat, de contemtu divitiarum et innocentia animi disserit. Metr. XVII.

Nullus argento color est avaris
abdito terris, inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
splendeat usu.

Vivet extento Proculeius aevo,
notus in fratres animi paterni:
illum aget penna metuente solvi
fama superstes.

Latius regnes avidum domando
spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus iungas et uterque Poenus
serviat uni.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
nec sitim pellit, nisi causa morbi
fugerit venis et aquosus albo
corpore languor.

Redditum Cyri solio Phraaten
dissidens plebi numero beatorum
eximit Virtus, populumque falsis
dedocet uti

vocibus, regnum et diadema tutum
deferens uni propriamque laurum,

quisquis ingentes oculo irretorto
spectat acervos.

ODE III.

AD Q. DELLIUM.

Aequum per omnia animum esse servandum docet, amicumque invitat ad hilariter secum bibendum. Metr. XVI.

Aequam memento rebus in arduis
servare mentem, non secus in bonis
ab insolenti temperatam
laetitia, moriture Delli,

seu moestus omni tempore vixeris,
seu te in remoto gramine per dies
festos reclinatum bearis
interiore nota Falerni.

Quo pinus ingens albaque populus
umbram hospitalem consociare amant
ramis, et obliquo laborat
lympha fugax trepidare rivo:

huc vina et unguenta et nimium brevis
flores amoenos ferre iube rosae,
dum res et aetas et sororum
fila trium patiuntur atra.

Cedes coemtis saltibus et domo
villaque, flavus quam Tiberis lavit;
cedes et exstructis in altum
divitiis potietur heres.

Divesne prisco natus ab Inacho,
nil interest, an pauper et infima
de gente sub divo moreris,
victima nil miserantis Orci.

Omnes eodem cogimur, omnium
versatur urna serius ocius
sors exitura et nos in aeternum
exsilium impositura cymbae.

ODE IV.

AD XANTHIAM PHOCEUM.

Xanthiae amorem Phyllidis ancillae laudat et probat, simul innuens, illam non videri humili loco natam, propter egregias et animi et corporis dotes. Metr. XVII.

Ne sit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu! Prius insolentem
serva Briseis niveo colore
movit Achillem.

Movit Aiacem Telamone natum
forma captivae dominum Tecmessae:
arsit Atrides medio in triumpho
virgine rapta,

barbarae postquam cecidere turmae
Thessalo victore et ademtus Hector
tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.

Nescias, an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes:

regium certe genus et Penates
    moeret iniquos.
Crede, non illam tibi de scelesta
plebe dilectam, neque sic fidelem,
sic lúcro aversam potuisse nasci
    matre pudenda.
Brachia et vultum teretesque suras
integer laudo: fuge suspicari,
cuius octavum trepidavit aetas
    claudere lustrum.

ODE V.

AD AMANTEM LALAGES.

Ab immatura adhuc Lalage esse abstinendum, cuius tamen futura pulchritudo, uti et Gygis pueri, depingitur. Metr. XVI.

Nondum subacta ferre iugum valet
cervice, nondum munia comparis
  aequare nec tauri ruentis
    in venerem tolerare pondus.
Circa virentes est animus tuae
campos iuvencae, nunc fluviis gravem
  solantis aestum, nunc in udo
    ludere cum vitulis salicto
praegestientis. Tolle cupidinem
immitis uvae; iam tibi lividos
  distinguet auctumnus racemos
    purpureo varius colore.

Iam te sequetur; currit enim ferox
aetas, et illi, quos tibi demserit,
apponet annos: iam proterva
fronte petet Lalage maritum;
dilecta, quantum non Pholoë fugax,
non Chloris, albo sic humero nitens,
ut pura nocturno renidet
luna mari, Gnidiusque Gyges;
quem si puellarum insereres choro,
mire sagaces falleret hospites
discrimen obscurum solutis
crinibus ambiguoque vultu.

ODE VI.

AD SEPTIMIUM.

Aut Tibure aut Tarenti se velle ad senectutem una cum Septimio vivere, et, ubi decesserit, ab amico humari. Metr. XVII.

Septimi, Gades aditure mecum et
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra et
barbaras Syrtes, ubi Maura semper
aestuat unda;
Tibur Argeo positum colono
sit meae sedes utinam senectae,
sit modus lasso maris et viarum
militiaeque.
Unde si Parcae prohibent iniquae,
dulce pellitis ovibus Galaesi
flumen et regnata petam Laconi
rura Phalanto

Ille terrarum mihi praeter omnes
angulus ridet: ubi non Hymetto
mella decedunt viridique certat
bacca Venafro:

ver ubi longum tepidasque praebet
Iuppiter brumas, et amicus Aulon
fertili Baccho minimum Falernis
invidet uvis.

Ille te mecum locus et beatae
postulant arces; ibi tu calentem
debita sparges lacryma favillam
vatis amici.

ODE VII.

AD POMPEIUM GROSPHUM.

Exultat acrius ob adventum ex bello Grosphi, eumque ad se ad bibendum invitat. Metr. XVI.

O saepe mecum tempus in ultimum
deducte Bruto militiae duce,
quis te redonavit Quiritem
dis patriis Italoque coelo,

Pompei, meorum prime sodalium?
cum quo morantem saepe diem mero
fregi, coronatus nitentes
malobathro Syrio capillos.

Tecum Philippos et celerem fugam
sensi, relicta non bene parmula,
quum fracta virtus et minaces
turpe solum tetigere mento.

Sed me per hostes Mercurius celer
denso paventem sustulit aëre:
te rursus in bellum resorbens
unda fretis tulit aestuosis.

Ergo obligatam redde Iovi dapem;
longaque fessum militia latus
depone sub lauru mea, nec
parce cadis tibi destinatis.

Oblivioso levia Massico
ciboria exple; funde capacibus
unguenta de conchis. Quis udo
deproperare apio coronas

curatve myrto? quem Venus arbitrum
dicet bibendi? Non ego sanius
bacchabor Edonis: recepto
dulce mihi furere est amico.

ODE VIII.

AD BARINEN.

Simul et levitatem eius et pulchritudinem et in mares omnes potentiam illustrat. Metr. XVII.

Ulla si iuris tibi peierati
poena, Barine, nocuisset unquam,
dente si nigro fieres vel uno
turpior ungui,

crederem: sed tu simul obligasti
perfidum votis caput, enitescis
pulchrior multo iuvenumque prodis
publica cura.

Expedit, matris cineres opertos
fallere et toto taciturna noctis
signa cum coelo gelidaque divos
morte carentes.

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
simplices Nymphae, ferus et Cupido
semper ardentes acuens sagittas
cote cruenta.

Adde, quod pubes tibi crescit omnis,
servitus crescit nova, nec priores
impiae tectum dominae relinquunt,
saepe minati.

Te suis matres metuunt iuvencis,
te senes parci miseraeque nuper
virgines nuptae, tua ne retardet
aura maritos.

ODE IX.

AD VALGIUM.

Valgium poetam admonet, ne semper Mysten puerum praematura morte sibi ademtum defleat, potius secum ad Augusti victorias celebrandas se accingat. Metr. XVI.

Non semper imbres nubibus hispidos
manant in agros, aut mare Caspium
vexant inaequales procellae
usque, nec Armeniis in oris,
amice Valgi, stat glacies iners
menses per omnes, aut Aquilonibus

querceta Gargani laborant,
et foliis viduantur orni:

tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademtum, nec tibi Vespero
surgente decedunt amores
nec rapidum fugiente Solem.

At non ter aevo functus amabilem
ploravit omnes Antilochum senex
annos, nec impubem parentes
Troilon aut Phrygiae sorores

flevere semper. Desine mollium
tandem querelarum, et potius nova
cantemus Augusti tropaea
Caesaris et rigidum Niphaten,

Medumque flumen gentibus additum
victis minores volvere vertices,
intraque praescriptum Gelonos
exiguis equitare campis.

ODE X.

AD LICINIUM MURENAM.

Mediocritatem vitae et moderatum in utraque fortuna animum commendat. Metr. XVII.

Rectius vives, Licini, neque altum
semper urgendo, neque, dum procellas
cautus horrescis, nimium premendo
litus iniquum

Auream quisquis mediocritatem
diligit, tutus caret obsoleti
sordibus tecti, caret invidenda
sobrius aula.

Saevius ventis agitatur ingens
pinus et celsae graviore casu
decidunt turres feriuntque summos
fulgura montes.

Sperat infestis, metuit secundis
alteram sortem bene praeparatum
pectus. Informes hiemes reducit
Iuppiter, idem

summovet. Non, si male nunc, et olim
sic erit: quondam cithara tacentem
suscitat Musam neque semper arcum
tendit Apollo.

Rebus angustis animosus atque
fortis appare: sapienter idem
contrahes vento nimium secundo
turgida vela.

ODE XI.

AD QUINCTIUM HIRPINUM.

Omissis curis publicis ut secum potet eum invitat, Lydenque simul cantricem accersi iubet. Metr. XVI.

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet Hadria

divisus obiecto, remittas
quaerere, nec trepides in usum
poscentis aevi pauca. Fugit retro
levis iuventas et decor, arida
pellente lascivos amores
canitie facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honor
vernis, neque uno Luna rubens nitet
vultu. Quid aeternis minorem
consiliis animum fatigas?
cur non sub alta vel platano vel hac
pinu iacentes sic temere et rosa
canos odorati capillos,
dum licet, Assyriaque nardo
potamus uncti? Dissipat Evius
curas edaces. Quis puer ocius
restinguet ardentis Falerni
pocula praetereunte lympha?
quis devium scortum eliciet domo
Lyden? Eburna, dic age, cum lyra
maturet, incomtam Lacaenae
more comam religata nodo.

ODE XII.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Dehortatur eum, ne postulet sibi cani res magnas bellicas, ipse potius Augusti res gestas scribere pergat seque patiatur Licymniam cantibus celebrare. Metr. XVIII.

Nolis longa ferae bella Numantiae
nec dirum Hannibalem nec Siculum mare
Poeno purpureum sanguine mollibus
aptari citharae modis,
nec saevos Lapithas et nimium mero
Hylaeum, domitosve Herculea manu
Telluris iuvenes, unde periculum
fulgens contremuit domus
Saturni veteris: tuque pedestribus
dices historiis proelia Caesaris,
Maecenas, melius ductaque per vias
regum colla minacium.
Me dulcis dominae Musa Licymniae
cantus, me voluit dicere lucidum
fulgentes oculos et bene mutuis
fidum pectus amoribus:
quam nec ferre pedem dedecuit choris,
nec certare ioco, nec dare brachia
ludentem nitidis virginibus sacro
Dianae celebris die.
Num tu, quae tenuit dives Achaemenes
aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes

permutare velis crine Licymniae,
plenas aut Arabum domos,
dum flagrantia detorquet ad oscula
cervicem, aut facili saevitia negat,
quae poscente magis gaudeat eripi,
interdum rapere occupat?

ODE XIII.

IN ARBOREM, CUIUS CASU REPENTINO PAENE OPPRESSUS FUERAT.

Primum exsecratur eum, qui illam plantarit; dein propinquam cuique mortem Orcumque ob oculos sibi ponit et illic canentes Sappho Alcaeumque, admirantibus umbris. *Metr.* XVI.

Ille et nefasto te posuit die,
quicumque primum, et sacrilega manu
produxit, arbos, in nepotum
perniciem opprobriumque pagi,
illum et parentis crediderim sui
fregisse cervicem et penetralia
sparsisse nocturno cruore
hospitis; ille venena Colcha
et quidquid usquam concipitur nefas,
tractavit, agro qui statuit meo
te triste lignum, te caducum
in domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, numquam homini satis
cautum est in horas. Navita Bosporum
Poenus perhorrescit, neque ultra
caeca timet aliunde fata;

miles sagittas et celerem fugam
Parthi, catenas Parthus et Italum
robur: sed improvisa leti
vis rapuit rapietque gentes.
Quam paene furvae regna Proserpinae
et iudicantem vidimus Aeacum,
sedesque discretas piorum, et
Aeoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus,
et te sonantem plenius aureo,
Alcaee, plectro dura navis,
dura fugae mala, dura belli.
Utrumque sacro digna silentio
mirantur umbrae dicere; sed magis
pugnas et exactos tyrannos
densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? ubi illis carminibus stupens
demittit atras bellua centiceps
aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?
quin et Prometheus et Pelopis parens
dulci laborum decipitur sono;
nec curat Orion leones
aut timidos agitare lyncas.

ODE XIV.

AD POSTUMUM.

Ob vitae brevitatem suadet, ut sibi, non heredi, vivat. Metr. XVI.

Eheu fugaces, Postume, Postume,
labuntur anni, nec pietas moram
rugis et instanti senectae
afferet indomitaeque morti;
non, si trecenis, quotquot eunt dies,
amice, places illacrimabilem
Plutona tauris, qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi
compescit unda, scilicet omnibus,
quicumque terrae munere vescimur,
enaviganda, sive reges
sive inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus
fractisque rauci fluctibus Hadriae,
frustra per autumnos nocentem
corporibus metuemus Austrum
Visendus ater flumine languido
Cocytus errans et Danai genus
infame damnatusque longi
Sisyphus Aeolides laboris.
Linquenda tellus et domus et placens
uxor; neque harum, quas colis, arborum
te, praeter invisas cupressos,
ulla brevem dominum sequetur.

Absumet heres Caecuba dignior
servata centum clavibus, et mero
tinget pavimentum superbis
pontificum potiore coenis.

ODE XV.

IN SUI SECULI LUXUM.

Antiqui temporis mores recentiorum luxui opponit. Metr. XVI.

Iam pauca aratro iugera regiae
moles relinquent: undique latius
extenta visentur Lucrino
stagna lacu, platanusque caelebs
evincet ulmos; tum violaria et
myrtus et omnis copia narium
spargent olivetis odorem,
fertilibus domino priori:
tum spissa ramis laurea fervidos
excludet ictus. Non ita Romuli
praescriptum et intonsi Catonis
auspiciis, veterumque norma.
Privatus illis census erat brevis,
commune magnum: nulla decempedis
metata privatis opacam
porticus excipiebat Arcton:
nec fortuitum spernere cespitem
leges sinebant, oppida publico
sumtu iubentes et deorum
templa novo decorare saxo.

ODE XVI.

AD POMPEIUM GROSPHUM.

Tranquillitatem vitae ante omnia sectandam esse, sive dives sis, sive pauper. Metr. XVII.

Otium divos rogat in patenti
prensus Aegaeo, simul atra nubes
condidit lunam, neque certa fulgent
sidera nautis:

otium bello furiosa Thrace,
otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis neque purpura ve-
nale neque auro.

Non enim gazae neque consularis
summovet lictor miseros tumultus
mentis et curas laqueata circum
tecta volantes.

Vivitur parvo bene, cui paternum
splendet in mensa tenui salinum
nec leves somnos timor aut cupido
sordidus aufert.

Quid brevi fortes iaculamur aevo
multa? quid terras alio calentes
sole mutamus patria? quis exsul
se quoque fugit?

Scandit aeratas vitiosa naves
cura, nec turmas equitum relinquit,
ocior cervis et agente nimbos
ocior Euro.

Laetus in praesens animus, quod ultra est,
oderit curare, et amara lento
temperet risu. Nihil est ab omni
parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem,
longa Tithonum minuit senectus:
et mihi forsan, tibi quod negarit,
porriget hora.

Te greges centum Siculaeque circum
mugiunt vaccae; tibi tollit hinnitum
apta quadrigis equa; te bis Afro
murice tinctae

vestiunt lanae: mihi parva rura et
spiritum Graiae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit et malignum
spernere vulgus.

ODE XVII.

AD C. CILNIUM MAECENATEM AEGROTUM.

Reconvalescentem erigit sesesque cum illo victurum aut decessurum una testatur. Metr. XVI.

Cur me querelis exanimas tuis?
nec dis amicum est nec mihi, te prius
obire, Maecenas, mearum
grande decus columenque rerum.

Ah! te meae si partem animae rapit
maturior vis, quid moror altera,

nec carus aeque nec superstes
integer? ille dies utramque
ducet ruinam. Non ego perfidum
dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
utcumque praecedes, supremum
carpere iter comites parati.
Me nec Chimaerae spiritus igneae
nec, si resurgat, centimanus Gyges
divellet umquam: sic potenti
iustitiae placitumque Parcis.
Seu Libra seu me Scorpius adspicit
formidolosus, pars violentior
natalis horae, seu tyrannus
Hesperiae Capricornus undae;
utrumque nostrum incredibili modo
consentit astrum. Te Iovis impio
tutela Saturno refulgens
eripuit, volucrisque Fati
tardavit alas, quum populus frequens
laetum theatris ter crepuit sonum:
me truncus illapsus cerebro
sustulerat, nisi Faunus ictum
dextra levasset, Mercurialium
custos virorum. Reddere victimas
aedemque votivam memento:
nos humilem feriemus agnam.

ODE XVIII.

AD AVARUM.

Laudata sua continentia, alloquitur aliquem divitem, qui plura cupiens clientes adeo suos fraudaverit, eumque communis omnium mortis admonet. Metr. XI.

Non ebur neque aureum
mea renidet in domo lacunar,
non trabes Hymettiae
premunt columnas ultima recisas
Africa; neque Attali
ignotus heres regiam occupavi;
nec Laconicas mihi
trahunt honestae purpuras clientae.
At fides et ingeni
benigna vena est, pauperemque dives
me petit: nihil supra
deos lacesso nec potentem amicum
largiora flagito,
satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die
novaeque pergunt interire lunae.
Tu secanda marmora
locas sub ipsum funus et, sepulcri
immemor, struis domos,
marisque Baiis obstrepentis urges
summovere litora,
parum locuples continente ripa.
Quid, quod usque proximos
revellis agri terminos, et ultra
limites clientium
salis avarus? Pellitur paternos

in sinu ferens deos
et uxor et vir sordidosque natos.
Nulla certior tamen
rapacis Orci fine destinata
aula divitem manet
herum. Quid ultra tendis? Aequa tellus
pauperi recluditur
regumque pueris: nec satelles Orci
callidum Promethea
revexit auro captus. Hic superbum
Tantalum atque Tantali
genus coercet; hic levare functum
pauperem laboribus
vocatus atque non vocatus audit.

ODE XIX.

HYMNUS AD BACCHUM.

Quod carmina in rupibus docentem conspexerat, exultans eum a variis eius numinibus rebusque gestis laudat. Metr. XVI.

Bacchum in remotis carmina rupibus
vidi docentem, (credite, posteri,)
nymphasque discentes et aures
capripedum Satyrorum acutas.

Evoe! recenti mens trepidat metu,
plenoque Bacchi pectore turbidum
laetatur. Evoe! parce Liber!
parce, gravi metuende thyrso!

Fas pervicaces est mihi Thyiadas,
vinique fontem, lactis et uberes

cantare rivos, atque truncis
lapsa cavis iterare mella;
fas et beatae coniugis additum
stellis honorem, tectaque Penthei
disiecta non leni ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum,
tu separatis uvidus in iugis
nodo coerces viperino
Bistonidum sine fraude crines.
Tu, quum Parentis regna per arduum
cohors Gigantum scanderet impia,
Rhoetum retorsisti leonis
unguibus horribilique mala;
quamquam choreis aptior et iocis
ludoque dictus, non sat idoneus
pugnae ferebaris, sed idem
pacis eras mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
cornu decorum, leniter atterens
caudam, et recedentis trilingui
ore pedes tetigitque crura.

ODE XX.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Praesagit immortalitatem suam, seque mutatum fingit in cygnum, visurumque remotissimas gentes et ab illis iri cognitum praedicit. Metr. XVI.

Non usitata nec tenui ferar
penna biformis per liquidum aethera

vates, neque in terris morabor
longius, invidiaque maior
urbes relinquam. Non ego, pauperum
sanguis parentum, non ego, quem vocas,
dilecte Maecenas, obibo
nec Stygia cohibebor unda.
Iam iam residunt cruribus asperae
pelles et album mutor in alitem
superna, nascunturque leves
per digitos humerosque plumae.
Iam Daedaleo ocior Icaro
visam gementis litora Bospori
syrtesque Gaetulas canorus
ales Hyperboreosque campos.
Me Colchus et, qui dissimulat metum
Marsae cohortis, Dacus et ultimi
noscent Geloni: me peritus
discet Iber Rhodanique potor.
Absint inani funere neniae
luctusque turpes et querimoniae.
Compesce clamorem ac sepulcri
mitte supervacuos honores.

Q. HORATII FLACCI

ODARUM

LIBER TERTIUS.

ODE I.

DE VARIIS HOMINUM STUDIIS.

Magnifice sibi silentio facto tamquam maxima elocuturus, docet non opes aut potentiam facere ad vitam beatam, seque Sabino suo velle contentum vivere. Metr. XVI.

Odi profanum vulgus et arceo:
favete linguis: carmina non prius
audita Musarum sacerdos
virginibus puerisque canto.

Regum timendorum in proprios greges,
reges in ipsos imperium est Iovis,
clari Giganteo triumpho,
cuncta supercilio moventis.

Est ut viro vir latius ordinet
arbusta sulcis; hic generosior

descendat in campum petitor;
moribus hic meliorque fama

contendat; illi turba clientium
sit maior: aequa lege necessitas
sortitur insignes et imos;
omne capax movet urna nomen.

Destrictus ensis cui super impia
cervice pendet, non Siculae dapes
dulcem elaborabunt saporem,
non avium citharaeque cantus

somnum reducent. Somnus agrestium
lenis virorum non humiles domos
fastidit umbrosamque ripam,
non Zephyris agitata Tempe.

Desiderantem, quod satis est, neque
tumultuosum sollicitat mare,
nec saevus Arcturi cadentis
impetus aut orientis Hoedi;

non verberatae grandine vineae
fundusque mendax, arbore nunc aquas
culpante, nunc torrentia agros
sidera, nunc hiemes iniquas.

Contracta pisces aequora sentiunt
iactis in altum molibus: huc frequens
caementa demittit redemtor
cum famulis dominusque terrae

fastidiosus: sed Timor et Minae
scandunt eodem, quo dominus, neque
decedit aerata triremi, et
post equitem sedet atra Cura.

Quodsi dolentem nec Phrygius lapis
nec purpurarum sidere clarior
delenit usus, nec Falerna
vitis Achaemeniumque costum;
cur invidendis postibus et novo
sublime ritu moliar atrium?
cur valle permutem Sabina
divitias operosiores?

ODE II.

AD PUEROS.

Commendantur virtutes quum bellicae tum morales, quae bonos utilesque cives reddant. Metr. XVI.

Angustam amice pauperiem pati
robustus acri militia puer
condiscat, et Parthos feroces
vexet eques metuendus hasta,
vitamque sub divo et trepidis agat
in rebus. Illum ex moenibus hosticis
matrona bellantis tyranni
prospiciens et adulta virgo
suspiret: eheu! ne rudis agminum
sponsus lacessat regius asperum
tactu leonem, quem cruenta
per medias rapit ira caedes!
Dulce et decorum est pro patria mori.
Mors et fugacem persequitur virum,
nec parcit imbellis iuventae
poplitibus timidoque tergo.

Virtus, repulsae nescia sordidae,
intaminatis fulget honoribus,
nec sumit aut ponit secures
arbitrio popularis aurae.

Virtus, recludens immeritis mori
coelum, negata tentat iter via,
coetusque vulgares et udam
spernit humum fugiente penna.

Est et fideli tuta silentio
merces. Vetabo, qui Cereris sacrum
vulgarit arcanae, sub isdem
sit trabibus fragilemve mecum

solvat phaselon. Saepe Diespiter
neglectus incesto addidit integrum.
Raro antecedentem scelestum
deseruit pede poena claudo.

ODE III.

AD CAESAREM AUGUSTUM.

Docet, sola virtute et fide quum priores populos, tum Romanos magnos clarosque factos; fraudulentia contra sua Troiam olim concidisse, numquam instaurandam ab Romanis. Metr. XVI.

Iustum ac tenacem propositi virum
non civium ardor prava iubentium,
non vultus instantis tyranni
mente quatit solida, neque Auster,

dux inquieti turbidus Hadriae,
nec fulminantis magna manus Iovis.

Si fractus illabatur orbis,
impavidum ferient ruinae.

Hac arte Pollux et vagus Hercules
enisus arces attigit igneas:
quos inter Augustus recumbens
purpureo bibet ore nectar.

Hac te merentem, Bacche pater, tuae
vexere tigres, indocili iugum
collo trahentes. Hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,

gratum eloquuta consiliantibus
Iunone divis: Ilion, Ilion
fatalis incestusque iudex
et mulier peregrina vertit

in pulverem, ex quo destituit deos
mercede pacta Laomedon, mihi
castaeque damnatum Minervae
cum populo et duce fraudulento.

Iam nec Lacaenae splendet adulterae
famosus hospes nec Priami domus
periura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit;

nostrisque ductum seditionibus
bellum resedit. Protinus et graves
iras et invisum nepotem,
Troïa quem peperit sacerdos,

Marti redonabo. Illum ego lucidas
inire sedes, ducere nectaris
succos et adscribi quietis
ordinibus patiar deorum.

Dum longus inter saeviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
in parte regnanto beati:
dum Priami Paridisque busto

insultet armentum et catulos ferae
celent inultae, stet Capitolium
fulgens triumphatisque possit
Roma ferox dare iura Medis.

Horrenda late nomen in ultimas
extendat oras, qua medius liquor
secernit Europen ab Afro,
qua tumidus rigat arva Nilus:

aurum irrepertum et sic melius situm,
quum terra celat, spernere fortior
quam cogere, humanos in usus
omne sacrum rapiente dextra.

Quicumque mundo terminus obstitit,
hunc tangat armis, visere gestiens,
qua parte debacchentur ignes,
qua nebulae pluviique rores.

Sed bellicosis fata Quiritibus
hac lege dico: ne nimium pii
rebusque fidentes avitae
tecta velint reparare Troiae.

Troiae renascens alite lugubri
fortuna tristi clade iterabitur,
ducente victrices catervas
coniuge me Iovis et sorore.

Ter si resurgat murus aheneus
auctore Phoebo, ter pereat meis

excisus Argivis, ter uxor
capta virum puerosque ploret. —

Non haec iocosae conveniunt lyrae.
Quo, Musa, tendis? Desine pervicax
referre sermones deorum et
magna modis tenuare parvis.

ODE IV.

AD CALLIOPEN.

Se tutum praedicat Musarum praesidio, quibus et Augustus delectetur, ubi exercitus dimiserit; cuius de adversariis victoria Iovis de Titanibus victoriae comparatur. Metr. XVI.

Descende coelo et dic age tibia,
regina longum Calliope melos,
seu voce nunc mavis acuta,
seu fidibus citharaque Phoebi.

Auditis? an me ludit amabilis
insania? Audire et videor pios
errare per lucos, amoenae
quos et aquae subeunt et aurae.

Me fabulosae Vulture in Appulo
altricis extra limen Apuliae
ludo fatigatumque somno
fronde nova puerum palumbes

texere: mirum quod foret omnibus,
quicumque celsae nidum Acherontiae
saltusque Bantinos et arvum
pingue tenent humilis Forenti,

ut tuto ab atris corpore viperis
dormirem et ursis, ut premerer sacra
lauroque collataque myrto,
non sine dis animosus infans.

Vester, Camenae, vester in arduos
tollor Sabinos, seu mihi frigidum
Praeneste seu Tibur supinum
seu liquidae placuere Baiae.

Vestris amicum fontibus et choris
non me Philippis versa acies retro,
devota non exstinxit arbos,
nec Sicula Palinurus unda.

Utcumque mecum vos eritis, libens
insanientem navita Bosporum
tentabo et urentes arenas
litoris Assyrii viator;

visam Britannos hospitibus feros
et laetum equino sanguine Concanum;
visam pharetratos Gelonos
et Scythicum inviolatus amnem.

Vos Caesarem altum, militia simul
fessas cohortes reddidit oppidis,
finire quaerentem labores,
Pierio recreatis antro.

Vos lene consilium et datis et dato
gaudetis, almae. Scimus, ut impios
Titanas immanemque turmam
fulmine sustulerit caduco,

qui terram inertem, qui mare temperat
ventosum et urbes regnaque tristia,

divosque mortalesque turbas
imperio regit unus aequo.

Magnum illa terrorem intulerat Iovi
fidens iuventus horrida brachiis,
fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.

Sed quid Typhoeus et validus Mimas,
aut quid minaci Porphyrion statu,
quid Rhoetus evulsisque truncis
Enceladus iaculator audax

contra sonantem Palladis aegida
possent ruentes? Hinc avidus stetit
Vulcanus, hinc matrona Iuno et
numquam humeris positurus arcum,

qui rore puro Castaliae lavit
crines solutos, qui Lyciae tenet
dumeta natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.

Vis consili expers mole ruit sua:
vim temperatam di quoque provehunt
in maius; idem odere vires
omne nefas animo moventes.

Testis mearum centimanus Gyas
sententiarum, notus et integrae
tentator Orion Dianae,
virginea domitus sagitta.

Iniecta monstris Terra dolet suis
moeretque partus fulmine luridum
missos ad Orcum: nec peredit
impositam celer ignis Aetnam:

incontinentis nec Tityi iecur
relinquit ales, nequitiae additus
custos; amatorem trecentae
Pirithoum cohibent catenae.

ODE V.

IN LAUDEM CAESARIS AUGUSTI.

Augusti de Parthis victoriam celebrans detestatur Crassianorum apud illos captivitatem, Regulique contra factum constantiamque extollit. Metr. XVI.

Caelo tonantem credidimus Iovem
regnare: praesens divus habebitur
Augustus adiectis Britannis
imperio gravibusque Persis.

Milesne Crassi coniuge barbara
turpis maritus vixit? et hostium —
pro Curia inversique mores! —
consenuit socerorum in arvis

sub rege Medo Marsus et Appulus,
Anciliorum et nominis et togae
oblitus aeternaeque Vestae,
incolumi Iove et urbe Roma?

Hoc caverat mens provida Reguli
dissentientis conditionibus
foedis et exemplo trahenti
perniciem veniens in aevum,

si non periret immiserabilis
captiva pubes. »Signa ego Punicis

affixa delubris et arma
militibus sine caede« dixit,

»derepta vidi: vidi ego civium
retorta tergo brachia libero
portasque non clausas et arva
Marte coli populata nostro.

Auro repensus scilicet acrior
miles redibit? Flagitio additis
damnum. Neque amissos colores
lana refert medicata fuco;

nec vera virtus, quum semel excidit,
curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
cerva plagis, erit ille fortis,

qui perfidis se credidit hostibus;
et Marte Poenos proteret altero,
qui lora restrictis lacertis
sensit iners timuitque mortem.

Hic, unde vitam sumeret, inscius,
pacem duello miscuit. O pudor!
o magna Carthago, probrosis
altior Italiae ruinis!«

Fertur pudicae coniugis osculum,
parvosque natos, ut capitis minor,
ab se removisse et virilem
torvus humi posuisse vultum:

donec labantes consilio Patres
firmaret auctor numquam alias dato,
interque moerentes amicos
egregius properaret exsul.

Atqui sciebat, quae sibi barbarus
tortor pararet: non aliter tamen
dimovit obstantes propinquos
et populum reditus morantem,
quam si clientum longa negotia
diiudicata lite relinqueret,
tendens Venafranos in agros
aut Lacedaemonium Tarentum.

ODE VI.

AD ROMANOS.

Invehitur poeta in sui temporis luxuriam. Metr. XVI.

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
aedesque labentes deorum et
foeda nigro simulacra fumo.
Dîs te minorem quod geris, imperas:
hinc omne principium, huc refer exitum.
Dî multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.
Iam bis Monaeses et Pacori manus
non auspicatos contudit impetus
nostros, et adiecisse praedam
torquibus exiguis renidet.
Paene occupatam seditionibus
delevit Urbem Dacus et Aethiops,
hic classe formidatus, ille
missilibus melior sagittis.

Fecunda culpae secula nuptias
primum inquinavere et genus et domos:
hoc fonte derivata clades
in patriam populumque fluxit.

Motus doceri gaudet Ionicos
matura virgo et fingitur artibus
iam nunc et incestos amores
de tenero meditatur ungui.

Mox iuniores quaerit adulteros
inter mariti vina; neque eligit,
cui donet impermissa raptim
gaudia luminibus remotis;

sed iussa coram non sine conscio
surgit marito, seu vocat institor,
seu navis Hispanae magister,
dedecorum pretiosus emtor.

Non his iuventus orta parentibus
infecit aequor sanguine Punico,
Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum Hannibalemque durum;

sed rusticorum mascula militum
proles, Sabellis docta ligonibus
versare glebas et severae
matris ad arbitrium recisos

portare fustes, sol ubi montium
mutaret umbras et iuga demeret
bobus fatigatis, amicum
tempus agens abeunte curru.

Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum, peior avis, tulit

nos nequiores, mox daturos
progeniem vitiosiorem.

ODE VII.

AD ASTERIEN.

Sollicitam consolatur de amantis absentia, quem constantis in illam fidei fore asserit; ipsam monet, ut fideli fidem constanter servet. Metr. XVI.

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
primo restituent vere Favonii,
Thyna merce beatum,
constantis iuvenem fide,
Gygen? Ille, Notis actus ad Oricum
post insana Caprae sidera, frigidas
noctes non sine multis
insomnis lacrymis agit.
Atqui sollicitae nuncius hospitae,
suspirare Chloen et miseram tuis
dicens ignibus uri,
tentat mille vafer modis.
Ut Proetum mulier perfida credulum
falsis impulerit criminibus, nimis
casto Bellerophonti
maturare necem, refert.
Narrat paene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens;
et peccare docentes
fallax historias movet,

frustra: nam scopulis surdior Icari
voces audit adhuc integer. At tibi
ne vicinus Enipeus
plus iusto placeat, cave:
quamvis non alius flectere equum sciens
aeque conspicitur gramine Martio,
nec quisquam citus aeque
Tusco denatat alveo.

Prima nocte domum claude; neque in vias
sub cantu querulae despice tibiae;
et te saepe vocanti
duram difficilis mane.

ODE VIII.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Visitantem se Maecenatem mirantemque, quod festum appararit, edocet, velle se diem recolere, quo servatus sit ab arbore irruente, amicumque ad hilariter degendum invitat. Metr. XVII.

Martiis caelebs quid agam Calendis,
quid velint flores et acerra thuris
plena, miraris, positusque carbo in
cespite vivo,
docte sermones utriusque linguae.
Voveram dulces epulas et album
Libero caprum, prope funeratus
arboris ictu.

Hic dies anno redeunte festus
corticem adstrictum pice demovebit

amphorae, fumum bibere institutae
consule Tullo.

Sume, Maecenas, cyathos amici
sospitis centum, et vigiles lucernas
perfer in lucem. Procul omnis esto
clamor et ira.

Mitte civiles super Urbe curas.
Occidit Daci Cotisonis agmen;
Medus infestus sibi luctuosis
dissidet armis;

servit Hispanae vetus hostis orae
Cantaber sera domitus catena;
iam Scythae laxo meditantur arcu
cedere campis.

Neglegens, ne qua populus laboret,
parce privatus nimium cavere:
dona praesentis cape laetus horae, et
linque severa.

ODE IX.

AD LYDIAM.

Metr. V.

HORATIUS.

Donec gratus eram tibi
nec quisquam potior brachia candidae
cervici iuvenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.

LYDIA.

Donec non alia magis
arsisti neque erat Lydia post Chloen,
multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.

HORATIUS.

Me nunc Thressa Chloe regit,
dulces docta melos et citharae sciens,
pro qua non metuam mori,
si parcent animae fata superstiti.

LYDIA.

Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti,
pro quo bis patiar mori,
si parcent puero fata superstiti.

HORATIUS.

Quid, si prisca redit Venus
diductosque iugo cogit aëneo?
si flava excutitur Chloe
reiectaeque patet ianua Lydiae?

LYDIA.

Quamquam sidere pulchrior
ille est, tu levior cortice et improbo
iracundior Hadria;
tecum vivere amem, tecum obeam libens

ODE X.

IN LYCEN.

Exclusus amator ad ianuam amicae *παρακλαυσίθυρον* cantat.
Metr. XVIII.

Extremum Tanain si biberes, Lyce.
saevo nupta viro, me tamen asperas
porrectum ante fores obiicere incolis
plorares Aquilonibus.

Audis, quo strepitu ianua, quo nemus
inter pulchra satum tecta remugiat
ventis? et positas ut glaciet nives
puro numine Iuppiter?

Ingratam Veneri pone superbiam,
ne currente retro funis eat rota.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

O quamvis neque te munera nec preces
nec tinctus viola pallor amantium
nec vir Pieria pellice saucius
curvat: supplicibus tuis

parcas, nec rigida mollior aesculo,
nec Mauris animum mitior anguibus!
Non hoc semper erit liminis aut aquae
coelestis patiens latus.

ODE XI.

AD MERCURIUM.

Mercurium invocat, ut sibi adsit Lyden carminibus demulcenti, cui Danaidum poenas et Hypermnestrae virginis virtutem ob oculos ponit. Metr. XVII.

Mercuri, (nam te docilis magistro
movit Amphion lapides canendo,)
tuque testudo resonare septem
callida nervis,

nec loquax olim neque grata, nunc et
divitum mensis et amica templis,
dic modos, Lyde quibus obstinatas
applicet aures;

quae, velut latis equa trima campis
ludit exsultim metuitque tangi,
nuptiarum expers et adhuc protervo
cruda marito.

Tu potes tigres comitesque silvas
ducere et rivos celeres morari.
Cessit immanis tibi blandienti
ianitor aulae,

Cerberus, quamvis furiale centum
muniant angues caput eius, atque
spiritus teter saniesque manet
ore trilingui.

Quin et Ixion Tityosque vultu
risit invito; stetit urna paullum

sicca, dum grato Danai puellas
carmine mulces.

Audiat Lyde scelus atque notas
virginum poenas, et inane lymphae
dolium fundo pereuntis imo,
seraque fata,

quae manent culpas etiam sub Orco.
Impiae, (nam quid potuere maius?)
impiae sponsos potuere duro
perdere ferro.

Una de multis face nuptiali
digna periurum fuit in parentem
splendide mendax et in omne virgo
nobilis aevum:

surge, quae dixit iuveni marito,
surge, ne longus tibi somnus, unde
non times, detur; socerum et scelestas
falle sorores,

quae, velut nactae vitulos leaenae,
singulos, eheu! lacerant. Ego, illis
mollior, nec te feriam neque intra
claustra tenebo.

Me pater saevis oneret catenis,
quod viro clemens misero peperci;
me vel extremos Numidarum in agros
classe releget.

I, pedes quo te rapiunt et aurae,
dum favet nox et Venus: i secundo
omine, et nostri memorem sepulcro
scalpe querelam.

ODE XII.

AD NEOBULEN.

Hebri iuvenis amore captam alloquitur, puerique virtutes laudat. Metr. III.

Miserarum est neque amori dare ludum neque dulci
mala vino lavere, aut exanimari metuentes
patruae verbera linguae.
Tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas
operosaeque Minervae studium aufert, Neobule,
Liparaei nitor Hebri,
simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
neque segni pede victus,
catus idem per apertum fugientes agitato
grege cervos iaculari, et celer arto latitantem
fruticeto excipere aprum.

ODE XIII.

AD FONTEM BANDUSIAE.

Sacrificium fonti vovet eumque celebrat laudibus. Metr. XIX.

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
dulci digne mero, non sine floribus,
cras donaberis hoedo,
cui frons turgida cornibus

primis et venerem et proelia destinat;
frustra: nam gelidos inficiet tibi
rubro sanguine rivos
lascivi suboles gregis.

Te flagrantis atrox hora Caniculae
nescit tangere: tu frigus amabile
fessis vomere tauris
praebes et pecori vago.

Fies nobilium tu quoque fontium,
me dicente cavis impositam ilicem
saxis, unde loquaces
lymphae desiliunt tuae.

ODE XIV.

AD POPULUM ROMANUM.

Cohortatur populum, ut reditum ex Hispania Augusti concelebrent, seque ipsum hunc diem festissimum habiturum docet. Metr. XVII.

Herculis ritu modo dictus, o plebs,
morte venalem petiisse laurum,
Caesar Hispana repetit penates
victor ab ora.

Unico gaudens mulier marito
prodeat iustis operata sacris:
et soror clari ducis et decorae
supplice vitta

virginum matres iuvenumque nuper
sospitum. Vos, o pueri et puellae

iam virum expertae, male ominatis
parcite verbis.
Hic dies vere mihi festus atras
eximet curas: ego nec tumultum
nec mori per vim metuam tenente
Caesare terras.
I, pete unguentum, puer, et coronàs
et cadum Marsi memorem duelli;
Spartacum si qua potuit vagantem
fallere testa.
Dic et argutae properet Neaerae
myrrheum nodo cohibere crinem.
Si per invisum mora ianitorem
fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus
litium et rixae cupidos protervae.
Non ego hoc ferrem calidus iuventa
consule Planco.

ODE XV.

IN CHLORIM.

Suadet ei, tandem ut desinat lascivire. Metr. V.

Uxor pauperis Ibyci,
tandem nequitiae fige modum tuae
famosisque laboribus:
maturo propior desine funeri
inter ludere virgines,
et stellis nebulam spargere candidi

Non, si quid Pholoen satis,
et te, Chlori, decet: filia rectius
expugnat iuvenum domos,
pulso Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
lascivae similem ludere capreae:
te lanae prope nobilem
tonsae Luceriam, non citharae, decent
nec flos purpureus rosae,
nec poti, vetulam, faece tenus cadi.

ODE XVI.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

In principio divitiarum potentia illustrata sese dein suis contentum velle vivere docet. Metr. XVIII.

Inclusam Danaen turris ahenea
robustaeque fores et vigilum canum
tristes excubiae munierant satis
nocturnis ab adulteris,
si non Acrisium, virginis abditae
custodem pavidum, Iuppiter et Venus
risissent: fore enim tutum iter et patens
converso in pretium deo.
Aurum per medios ire satellites
et perrumpere amat saxa, potentius
ictu fulmineo. Concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
demersa exitio: diffidit urbium
portas vir Macedo, et subruit aemulos

reges muneribus: munera navium
saevos illaqueant duces.

Crescentem sequitur cura pecuniam
maiorumque fames. Iure perhorrui
late conspicuum tollere verticem,
Maecenas, equitum decus.

Quanto quisque sibi plura negaverit,
ab dis plura feret. Nil cupientium
nudus castra peto, et transfuga divitum
partes linquere gestio;

contemptae dominus splendidior rei,
quam si, quidquid arat impiger Appulus,
occultare meis dicerer horreis,
magnas inter opes inops.

Purae rivus aquae silvaque iugerum
paucorum et segetis certa fides meae
fulgentem imperio fertilis Africae
fallit sorte beatior.

Quamquam nec Calabrae mella ferunt apes,
nec Laestrygonia Bacchus in amphora
languescit mihi, nec pinguia Gallicis
crescunt vellera pascuis:

importuna tamen pauperies abest,
nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
vectigalia porrigam,

quam si Mygdoniis regnum Alyattei
campis continuem. Multa petentibus
desunt multa. Bene est, cui deus obtulit
parca, quod satis est, manu.

ODE XVII.

AD AELIUM LAMIAM.

Crastinum ei diem laete domi transigendum fore propter pluviam, quam imminere auguratur. Metr. XVI.

Aeli vetusto nobilis ab Lamo, —
quando et priores hinc Lamias ferunt
denominatos et nepotum
per memores genus omne fastos;
auctore ab illo ducit originem,
qui Formiarum moenia dicitur
princeps et innantem Maricae
litoribus tenuisse Lirim,
late tyrannus; — cras foliis nemus
multis et alga litus inutili
demissa tempestas ab Euro
sternet, aquae nisi fallit augur
annosa cornix. Dum potes, aridum
compone lignum: cras Genium mero
curabis et porco bimestri,
cum famulis operum solutis.

ODE XVIII.

AD FAUNUM.

Faunalibus, quae Nonis Decembribus agebantur, hymnum accinit. Metr. XVII.

Faune, Nympharum fugientum amator,
per meos fines et aprica rura

lenis incedas, abeasque parvis
aequus alumnis;
si tener pleno cadit hoedus anno,
larga nec desunt Veneris sodali
vina craterae, vetus ara multo
fumat odore.

Ludit herboso pecus omne campo,
quum tibi Nonae redeunt Decembres;
festus in pratis vacat otioso
cum bove pagus;

inter audaces lupus errat agnos;
spargit agrestes tibi silva frondes,
gaudet invisam pepulisse fossor
ter pede terram.

ODE XIX.

AD TELEPHUM.

Muraena augure facto excitat Telephum ad convivium laete agendum. Metr. V.

Quantum distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
narras, et genus Aeaci
et pugnata sacra bella sub Ilio:
quo Chium pretio cadum
mercemur, quis aquam temperet ignibus,
quo praebente domum et quota
Pelignis caream frigoribus, taces.
Da Lunae propere novae,
da Noctis mediae, da, puer, auguris

Murenae: tribus aut novem
miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
ternos ter cyathos attonitus petet
vates: tres prohibet supra
rixarum metuens tangere Gratia,
nudis iuncta sororibus.
Insanire iuvat: cur Berecyntiae
cessant flamina tibiae?
cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
odi: sparge rosas: audiat invidus
dementem strepitum Lycus,
et vicina seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma,
puro te similem, Telephe, Vespero
tempestiva petit Rhode:
me lentus Glycerae torret amor meae.

ODE XX.

AD PYRRHUM.

Suadet ei, ut sibi caveat ab ira puellae, cui voluerit Nearchum puerum auferre, huiusque pulcritudinem depingit. Metr. XVII.

Non vides, quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
Dura post paullo fugies inaudax
proelia raptor,
quum per obstantes iuvenum catervas
ibit insignem repetens Nearchum:

grande certamen, tibi praeda cedat
maior, an illi.

Interim, dum tu celeres sagittas
promis, haec dentes acuit timendos:
arbiter pugnae posuisse nudo
sub pede palmam

fertur, et leni recreare vento
sparsum odoratis humerum capillis,
qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
raptus ab Ida.

ODE XXI.

AD AMPHORAM.

Corvinum philosophum severioris sectae apud se exspectans, vini boni veterisque, quod sit cum illo potaturus, virtutes praedicat. Metr. XVI.

O nata mecum consule Manlio,
seu tu querelas sive geris iocos
seu rixam et insanos amores
seu facilem, pia testa, somnum,

quocumque lectum nomine Massicum
servas, moveri digna bono die,
descende, Corvino iubente
promere languidiora vina.

Non ille, quamquam Socraticis madet
sermonibus, te negliget horridus.
Narratur et prisci Catonis
saepe mero caluisse virtus.

Tu lene tormentum ingenio admoves
plerumque duro: tu sapientium
curas et arcanum iocoso
consilium retegis Lyaeo:

tu spem reducis mentibus anxiis
viresque, et addis cornua pauperi
post te neque iratos trementi
regum apices neque militum arma

Te Liber et, si laeta aderit, Venus
segnesque nodum solvere Gratiae
vivaeque producent lucernae,
dum rediens fugat astra Phoebus

ODE XXII.

AD DIANAM.

Pinum Dianae consecrat sacrificiumque promittit. Metr. XVII.

Montium custos nemorumque, Virgo,
quae laborantes utero puellas
ter vocata audis adimisque leto,
diva triformis;

imminens villae tua pinus esto,
quam per exactos ego laetus annos
verris obliquum meditantis ictum
sanguine donem.

ODE XXIII.

AD PHIDYLEN.

Dehortatur eam, ne magnas hostias immolare cogitet, quia tenuia etiam dona, si pura mente afferantur, deos placent. Metr. XVI.

Caelo supinas si tuleris manus
nascente Luna, rustica Phidyle,
si thure placaris et horna
fruge Lares avidaque porca,
nec pestilentem sentiet Africum
fecunda vitis, nec sterilem seges
robiginem aut dulces alumni
pomifero grave tempus anno.
Nam quae nivali pascitur Algido
devota quercus inter et ilices
aut crescit Albanis in herbis
victima, Pontificum secures
cervice tinget. Te nihil attinet
tentare multa caede bidentium
parvos coronantem marino
rore deos fragilique myrto.
Immunis aram si tetigit manus,
non sumtuosa blandior hostia
mollivit aversos Penates
farre pio et saliente mica.

ODE XXIV.

IN AVAROS.

Nisi radicitus divitiarum cupido exstirpetur, nullam esse salutem posse populi Romani. Metr. V.

Intactis opulentior
  thesauris Arabum et divitis Indiae
caementis licet occupes
  Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum,
si figit adamantinos
  summis verticibus dira Necessitas
clavos, non animum metu,
  non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythae,
  quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
vivunt et rigidi Getae,
  immetata quibus iugera liberas
fruges et Cererem ferunt,
  nec cultura placet longior annua,
defunctumque laboribus
  aequali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
  privignis mulier temperat innocens,
nec dotata regit virum
  coniux, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
  virtus et metuens alterius viri
certo foedere castitas,
  et peccare nefas aut pretium mori.

O quisquis volet impias
caedes et rabiem tollere civicam,
si quaeret Pater urbium
subscribi statuis, indomitam audeat
refrenare licentiam,
clarus postgenitis; quatenus, heu nefas!
virtutem incolumem odimus,
sublatam ex oculis quaerimus invidi.
Quid tristes querimoniae,
si non supplicio culpa reciditur?
quid leges sine moribus
vanae proficiunt? si neque fervidis
pars inclusa caloribus
mundi nec Boreae finitimum latus
durataeque solo nives
mercatorem abigunt? horrida callidi
vincunt aequora navitae?
magnum pauperies opprobrium iubet
quidvis et facere et pati
virtutisque viam deserit arduae?
Vel nos in Capitolium,
quo clamor vocat et turba faventium,
vel nos in mare proximum
gemmas et lapides aurum et inutile,
summi materiem mali,
mittamus, scelerum si bene poenitet.
Eradenda cupidinis
pravi sunt elementa, et tenerae nimis
mentes asperioribus
formandae studiis. Nescit equo rudis
haerere ingenuus puer,
venarique timet, ludere doctior,
seu Graeco iubeas trocho,

seu malis vetita legibus alea,
quum periura patris fides
consortem socium fallat et hospitem
indignoque pecuniam
heredi properet. Scilicet improbae
crescunt divitiae: tamen
curtae nescio quid semper abest rei.

ODE XXV.

AD BACCHUM.

Maius fortasse de Augusti laudibus cantaturus hoc carmine Bacchum invocat eiusque potentiam extollit. Metr. V.

Quo me, Bacche, rapis tui
plenum? quae nemora aut quos agor in specus,
velox mente nova? quibus
antris egregii Caesaris audiar
aeternum meditans decus
stellis inserere et consilio Iovis?
Dicam insigne, recens, adhuc
indictum ore alio. Non secus in iugis
exsomnis stupet Evias,
Hebrum prospiciens et nive candidam
Thracen ac pede barbaro
lustratam Rhodopen, ut mihi devio
ripas et vacuum nemus
mirari libet. O Naiadum potens
Baccharumque valentium
proceras manibus vertere fraxinos!
nil parvum aut humili modo,
nil mortale loquar. Dulce periculum est,

o Lenaee, sequi deum
cingentem viridi tempora pampino.

ODE XXVI.

AD VENEREM.

Quasi abdicaturus rebus omnibus Venereis in fine tamen de Chloe votum facit ad Venerem. Metr. XVI.

Vixi puellis nuper idoneus
et militavi non sine gloria:
nunc arma defunctumque bello
barbiton hic paries habebit,
laevum marinae qui Veneris latus
custodit. Hic hic ponite lucida
funalia et vectes et arcus
oppositis foribus minaces.
O quae beatam, diva, tenes Cyprum et
Memphin carentem Sithonia nive,
regina, sublimi flagello
tange Chloen semel arrogantem.

ODE XXVII.

AD GALATEAM.

Dissuadet ei iter per mare Hadriaticum, Europae imprimis periculo prolixius ob oculos posito. Metr. XVII.

Impios parrae recinentis omen
ducat et praegnans canis, aut ab agro

rava decurrens lupa Lanuvino
fetaque vulpes:

rumpat et serpens iter institutum,
si per obliquum similis sagittae
terruit mannos. Ego cui timebo,
providus auspex,

antequam stantes repetat paludes
imbrium divina avis imminentum,
oscinem corvum prece suscitabo
solis ab ortu.

Sis licet felix, ubicumque mavis,
et memor nostri, Galatea, vivas;
teque nec laevus vetet ire picus
nec vaga cornix.

Sed vides, quanto trepidet tumultu
pronus Orion. Ego, quid sit ater
Hadriae novi sinus, et quid albus
peccet Iapyx.

Hostium uxores puerique caecos
sentiant motus orientis Austri et
aequoris nigri fremitum et trementes
verbere ripas.

Sic et Europe niveum doloso
credidit tauro latus, et scatentem
belluis pontum mediasque fraudes
palluit audax.

Nuper in pratis studiosa florum et
debitae Nymphis opifex coronae,
nocte sublustri nihil astra praeter
vidit et undas.

Quae simul centum tetigit potentem
oppidis Creten: Pater! o relictum
filiae nomen! pietasque, dixit,
victa furore!

Unde quo veni? Levis una mors est
virginum culpae. Vigilansne ploro
turpe commissum? an vitiis carentem
ludit imago

vana, quae porta fugiens eburna
somnium ducit? Meliusne fluctus
ire per longos fuit, an recentes
carpere flores?

Si quis infamem mihi nunc iuvencum
dedat iratae, lacerare ferro et
frangere enitar modo multum amati
cornua monstri.

Impudens liqui patrios Penates,
impudens Orcum moror! O deorum
si quis haec audis, utinam inter errem
nuda leones!

Antequam turpis macies decentes
occupet malas teneraeque succus
defluat praedae, speciosa quaero
pascere tigres.

Vilis Europe, pater urget absens,
quid mori cessas? Potes hac ab orno
pendulum zona bene te sequuta
laedere collum:

sive te rupes et acuta leto
saxa delectant, age, te procellae

crede veloci: nisi herile mavis
carpere pensum,
regius sanguis, dominaeque tradi
barbarae pellex. — Aderat querenti
perfidum ridens Venus et remisso
filius arcu.

Mox, ubi lusit satis: Abstineto,
dixit, irarum calidaeque rixae,
quum tibi invisus laceranda reddet
cornua taurus.

Uxor invicti Iovis esse nescis,
mitte singultus, bene ferre magnam
disce fortunam. Tua sectus orbis
nomina ducet.

ODE XXVIII.

AD LYDEN

Lyden fidicinam festum Neptuni secum iubet celebrare potu, cantu, hymnis in deorum laudes compositis. Metr. V.

Festo quid potius die
Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde, strenua Caecubum,
munitaeque adhibe vim sapientiae.
Inclinare meridiem
sentis, ac, veluti stet volucris dies,
parcis deripere horreo
cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neptunum et virides Nereidum comas:

tu curva recines lyra
Latonam et celeris spicula Cynthiae;
summo carmine, quae Gnidon
fulgentesque tenet Cycladas, et Paphon
iunctis visit oloribus.
Dicetur merita Nox quoque nenia.

ODE XXIX.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Media aestate invitat eum ad se in Sabinum, ubi ut omissis rerum publicarum curis hilare secum degat, hortans. Metr. XVI.

Tyrrhena regum progenies, tibi
non ante verso lene merum cado
cum flore, Maecenas, rosarum et
pressa tuis balanus capillis
iamdudum apud me est. Eripe te morae,
ne semper udum Tibur et Aesulae
declive contempleris arvum et
Telegoni iuga parricidae.
Fastidiosam desere copiam et
molem propinquam nubibus arduis:
omitte mirari beatae
fumum et opes strepitumque Romae.
Plerumque gratae divitibus vices,
mundaeque parvo sub lare pauperum
coenae sine aulaeis et ostro
sollicitam explicuere frontem.
Iam clarus occultum Andromedae pater
ostendit ignem: iam Procyon furit

et stella vesani Leonis
sole dies referente siccos.

Iam pastor umbras cum grege languido
rivumque fessus quaerit et horridi
dumeta Silvani, caretque
ripa vagis taciturna ventis.

Tu, civitatem quis deceat status,
curas, et Urbi sollicitus times,
quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors

Prudens futuri temporis exitum
caliginosa nocte premit deus,
ridetque, si mortalis ultra
fas trepidat. Quod adest, memento

componere aequus: cetera fluminis
ritu feruntur, nunc medio alveo
cum pace delabentis Etruscum
in mare, nunc lapides adesos

stirpesque raptas et pecus et domos
volventis una, non sine montium
clamore vicinaeque silvae,
quum fera diluvies quietos

irritat amnes. Ille potens sui
laetusque deget, cui licet in diem
dixisse: vixi! Cras vel atra
nube polum Pater occupato,

vel sole puro: non tamen irritum,
quodcumque retro est, efficiet, neque
diffinget infectumque reddet,
quod fugiens semel hora vexit.

Fortuna saevo laeta negotio et
ludum insolentem ludere pertinax
transmutat incertos honores,
nunc mihi, nunc alii benigna

Laudo manentem: si celeres quatit
pennas, resigno quae dedit, et mea
virtute me involvo probamque
pauperiem sine dote quaero

Non est meum, si mugiat Africis
malus procellis, ad miseras preces
decurrere et votis pacisci,
ne Cypriae Tyriaeque merces

addant avaro divitias mari.
Tunc me, biremis praesidio scaphae
tutum, per Aegaeos tumultus
aura feret geminusque Pollux.

ODE XXX.

AD MUSAM MELPOMENEN

Gloriatur de absoluto carminum volumine, sibique immortalitatem promittit. Metr. I.

Exegi monumentum aere perennius
regalique situ pyramidum altius,
quod non imber edax, non Aquilo impotens
possit diruere, aut innumerabilis
annorum series et fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
vitabit Libitinam. Usque ego postera
crescam laude recens, dum Capitolium

scandet cum tacita Virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus
et qua pauper aquae Daunus agrestium
regnavit populorum, ex humili potens
princeps Aeolium carmen ad Italos
deduxisse modos. Sume superbiam
quaesitam meritis, et mihi Delphica
lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Q. HORATII FLACCI

O D A R U M

LIBER QUARTUS.

O D E I.

A D V E N E R E M

Quinquagenarius iam denique factus, novum autem odarum volumen inchoaturus, precari se fingit Venerem, ut ab se tandem recedat et ad Paullum potius se conferat, in fine tamen (itidem fere, uti fit III, 26.) quantopere adhuc eius imperio sit subditus, haud obscure innuit. Metr. V.

Intermissa, Venus, diu
rursus bella moves. Parce, precor, precor!
Non sum, qualis eram bonae
sub regno Cinarae. Desine, dulcium
mater saeva Cupidinum,
circa lustra decem flectere mollibus
iam durum imperiis. Abi,
quo blandae iuvenum te revocant preces.
Tempestivius in domum
Paulli, purpureis ales oloribus,

comissabere Maximi,
si torrere iecur quaeris idoneum
Namque et nobilis et decens
et pro sollicitis non tacitus reis
et centum puer artium
late signa feret militiae tuae:
et quandoque potentior
largis muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
ponet marmoream sub trabe Cypria.
Illic plurima naribus
duces thura, lyraeque et Berecyntiae
delectabere tibiae
mixtis carminibus, non sine fistula:
illic bis pueri die
numen cum teneris virginibus tuum
laudantes pede candido
in morem Saliûm ter quatient humum.
Me nec femina nec puer
iam, nec spes animi credula mutui,
nec certare iuvat mero,
nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur, heu! Ligurine, cur
manat rara meas lacryma per genas?
cur facunda parum decoro
inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis
iam captum teneo, iam volucrem sequor
te per gramina Martii
campi, te per aquas, dure, volubiles.

ODE II.

AD IULUM ANTONIUM.

Iulo Antonio, qui Augustum in bellum contra Sycambros comitatus fuerat, hortanti, ut redeuntem Pindarico carmine celebret, respondet, se imparem huic esse rei, Iulumque, qui ipse quoque poeta erat, ut longe potiorem se, ad eiusmodi carmen praecinendum excitat. Metr. XVII.

Pindarum quisquis studet aemulari,
Iule, ceratis ope Daedalea
nititur pennis, vitreo daturus
nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
quem super notas aluere ripas,
fervet immensusque ruit profundo
Pindarus ore;
laurea donandus Apollinari,
seu per audaces nova dithyrambos
verba devolvit numerisque fertur
lege solutis:
seu deos regesve canit, deorum
sanguinem, per quos cecidere iusta
morte Centauri, cecidit tremendae
flamma Chimaerae:
sive, quos Elea domum reducit
palma caelestes, pugilemve equumve
dicit et centum potiore signis
munere donat:

flebili sponsae iuvenemve raptum
plorat, et vires animumque moresque
aureos educit in astra nigroque
invidet Orco.

Multa Dircaeum levat aura cygnum,
tendit, Antoni, quoties in altos
nubium tractus: ego, apis Matinae
more modoque,

grata carpentis thyma per laborem
plurimum circa nemus uvidique
Tiburis ripas, operosa parvus
carmina fingo.

Concines maiore poeta plectro
Caesarem, quandoque trahet feroces
per sacrum clivum, merita decorus
fronde, Sygambros:

quo nihil maius meliusve terris
fata donavere bonique divi,
nec dabunt, quamvis redeant in aurum
tempora priscum.

Concines laetosque dies et Urbis
publicum ludum super impetrato
fortis Augusti reditu forumque
litibus orbum.

Tum meae, si quid loquar audiendum,
vocis accedet bona pars, et: o Sol
pulcher, o laudande! canam recepto
Caesare felix.

Tuque dum procedis: Io triumphe!
non semel dicemus: Io triumphe!

civitas omnis, dabimusque divis
thura benignis.

Te decem tauri totidemque vaccae,
me tener solvet vitulus, relicta
matre, qui largis iuvenescit herbis
in mea vota,

fronte curvatos imitatus ignes
tertium Lunae referentis ortum,
qua notam duxit, niveus videri,
cetera fulvus.

ODE III.

AD MUSAM MELPOMENEN

Beatum se praedicat Musarum dotibus. Metr.

Quem tu, Melpomene, semel
nascentem placido lumine videris,
illum non labor Isthmius
clarabit pugilem, non equus impiger
curru ducet Achaico
victorem, neque res bellica Deliis
ornatum foliis ducem,
quod regum tumidas contuderit minas,
ostendet Capitolio:
sed quae Tibur aquae fertile praefluunt,
et spissae nemorum comae
fingent Aeolio carmine nobilem.
Romae, principis urbium,
dignatur suboles inter amabiles

vatum ponere me choros,
et iam dente minus mordeor invido.
O, testudinis aureae
dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
o mutis quoque piscibus
donatura cycni, si libeat, sonum:
totum muneris hoc tui est,
quod monstror digito praetereuntium
Romanae fidicen lyrae:
quod spiro et placeo, si placeo, tuum est

ODE IV.

AD URBEM ROMAM.

Drusum, Augusti privignum, ob victoriam de Vindelicis reportatam celebrat. Metr. XVI.

Qualem ministrum fulminis alitem,
cui rex deorum regnum in aves vagas
permisit, expertus fidelem
Iuppiter in Ganymede flavo,

olim iuventas et patrius vigor
nido laborum propulit inscium,
vernique, iam nimbis remotis,
insolitos docuere nisus

venti paventem, mox in ovilia
demisit hostem vividus impetus,
nunc in reluctantes dracones
egit amor dapis atque pugnae,

qualemve laetis caprea pascuis
intenta fulvae matris ab ubere

iam lacte depulsum leonem,
dente novo peritura, vidit:

videre Raetis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici; — quibus
mos unde deductus per omne
tempus Amazonia securi

dextras obarmet, quaerere distuli,
nec scire fas est omnia; — sed diu
lateque victrices catervae
consiliis iuvenis revictae

sensere, quid mens rite, quid indoles
nutrita faustis sub penetralibus
posset, quid Augusti paternus
in pueros animus Nerones.

Fortes creantur fortibus et bonis.
Est in iuvencis, est in equis patrum
virtus; neque imbellem feroces
progenerant aquilae columbam.

Doctrina sed vim promovet insitam,
rectique cultus pectora roborant:
utcumque defecere mores,
indecorant bene nata culpae.

Quid debeas, o Roma, Neronibus,
testis Metaurum flumen et Hasdrubal
devictus et pulcher fugatis
ille dies Latio tenebris,

qui primus alma risit adorea,
dirus per urbes Afer ut Italas,
ceu flamma per taedas, vel Eurus
per Siculas equitavit undas.

Post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit, et impio
vastata Poenorum tumultu
fana deos habuere rectos,

dixitque tandem perfidus Hannibal:
cervi, luporum praeda rapacium,
sectamur ultro, quos opimus
fallere et effugere est triumphus.

Gens, quae cremato fortis ab Ilio
iactata Tuscis aequoribus sacra
natosque maturosque patres
pertulit Ausonias ad urbes,

duris ut ilex tonsa bipennibus
nigrae feraci frondis in Algido,
per damna, per caedes, ab ipso
ducit opes animumque ferro.

Non hydra secto corpore firmior
vinci dolentem crevit in Herculem,
monstrumve summisere Colchi
maius Echioniaeve Thebae.

Merses profundo; pulchrior evenit
luctere; multa proruet integrum
cum laude victorem geretque
proelia coniugibus loquenda

Carthagini iam non ego nuntios
mittam superbos: occidit, occidit
spes omnis et fortuna nostri
nominis Hasdrubale interemto.

Nil Claudiae non perficient manus,
quas et benigno numine Iuppiter

defendit, et curae sagaces
expediunt per acuta belli.

ODE V.

AD CAESAREM AUGUSTUM.

Reditum ex Gallia ut maturet precatur, Romanique imperii sub eo felicitatem tranquillitatemque praedicat. Metr. XVIII.

Divis orte bonis, optime Romulae
custos gentis, abes iam nimium diu;
maturum reditum pollicitus Patrum
sancto consilio, redi!
Lucem redde tuae, dux bone, patriae;
instar veris enim vultus ubi tuus
affulsit populo, gratior it dies
et soles melius nitent.

Ut mater iuvenem, quem Notus invido
flatu Carpathii trans maris aequora
cunctantem spatio longius annuo
dulci distinet a domo,

votis ominibusque et precibus vocat,
curvo nec faciem littore dimovet:
sic, desideriis icta fidelibus,
quaerit patria Caesarem.

Tutus bos etenim rura perambulat;
nutrit rura Ceres almaque Faustitas;
pacatum volitant per mare navitae;
culpari metuit Fides;

nullis polluitur casta domus stupris;
mos et lex maculosum edomuit nefas;

laudantur simili prole puerperae;
culpam poena premit comes.

Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
quis, Germania quos horrida parturit
fetus, incolumi Caesare? quis ferae
bellum curet Iberiae?

Condit quisque diem collibus in suis,
et vitem viduas ducit ad arbores:
hinc ad vina redit laetus et alteris
te mensis adhibet deum;

te multa prece, te prosequitur mero
diffuso pateris, et Laribus tuum
miscet numen, uti Graecia Castoris
et magni memor Herculis.

Longas o utinam, dux bone, ferias
praestes Hesperiae! dicimus integro
sicci mane die, dicimus uvidi,
quum Sol Oceano subest.

ODE VI.

HYMNUS AD APOLLINEM ET DIANAM.

Praeludit poeta carmini saeculari a se componendo docendoque.
Metr. XVII.

Dive, quem proles Niobea magnae
vindicem linguae Tityosque raptor
sensit et Troiae prope victor altae
Phthius Achilles,

ceteris maior, tibi miles impar;
filius quamquam Thetidis marinae

Dardanas turres quateret tremenda
cuspide pugnax.

Ille, mordaci velut icta ferro
pinus aut impulsa cupressus Euro,
procidit late posuitque collum in
pulvere Teucro.

Ille non inclusus equo Minervae
sacra mentito, male feriatos
Troas et laetam Priami choreis
falleret aulam:

sed palam captis gravis, heu nefas! heu!
nescios fari pueros Achivis
ureret flammis, etiam latentem
matris in alvo,

ni, tuis victus Venerisque gratae
vocibus, divûm pater annuisset
rebus Aeneae potiore ductos
alite muros.

Doctor Argivae fidicen Thaliae,
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniae defende decus Camenae,
levis Agyieu.

Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
carminis nomenque dedit poetae.
Virginum primae puerique claris
patribus orti,

Deliae tutela deae fugaces
lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem meique
pollicis ictum:

rite Latonae puerum canentes,
rite crescentem face Noctilucam,
prosperam frugum celeremque pronos
volvere menses.

Nupta iam dices: Ego dis amicum,
seculo festas referente luces,
reddidi carmen, docilis modorum
vatis Horati.

ODE VII.

AD L. MANLIUM TORQUATUM.

In veris adventu amicum brevitatis vitae admonet, et ut sibi, non heredi vivat, hortatur. Metr. VII.

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis
arboribusque comae:
mutat terra vices, et decrescentia ripas
flumina praetereunt:
Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
ducere nuda choros.
Immortalia ne speres, monet annus et almum
quae rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas
interitura, simul
pomifer autumnus fruges effuderit, et mox
bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant coelestia Lunae:
nos, ubi decidimus,
quo pater Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
pulvis et umbra sumus.

Quis scit, an adiiciant hodiernae crastina summae
tempora dî superi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
quae dederis animo.
Quum semel occideris et de te splendida Minos
fecerit arbitria,
non, Torquate, genus, non te facundia, non te
restituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
liberat Hippolytum;
nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
vincula Pirithoo.

ODE VIII.

AD C. MARCIUM CENSORINUM.

Suum et Musarum amicum donaturus, nullum ait donum carmine esse maius, quippe quo magni viri veram immortalitatem consequantur. Metr. I.

Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis aera sodalibus,
donarem tripodas, praemia fortium
Graiorum: neque tu pessima munerum
ferres, divite me scilicet artium,
quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,
hic saxo, liquidis ille coloribus
sollers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non haec mihi vis, non tibi talium
res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
donare et pretium dicere muneris.

Non incisa notis marmora publicis,
per quae spiritus et vita redit bonis
post mortem ducibus, non celeres fugae
reiectaeque retrorsum Hannibalis minae,
[non incendia Carthaginis impiae,]
eius, qui domita nomen ab Africa
lucratus rediit, clarius indicant
laudes, quam Calabrae Pierides. Neque,
si chartae sileant, quod bene feceris,
mercedem tuleris. Quid foret Iliae
Mavortisque puer, si taciturnitas
obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
virtus et favor et lingua potentium
vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori,
coelo Musa beat. Sic Iovis interest
optatis epulis impiger Hercules:
clarum Tyndaridae sidus ab infimis
quassas eripiunt aequoribus rates:
ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

ODE IX.

AD LOLLIUM.

Lollium laudaturus, praefatur de carminis immortalitate potentiaque; deinde magnifice consulis virtutes illustrans, innocentiam eius imprimis extollit; in fine contemtum divitiarum, tamquam matrem omnis verae virtutis, commendans. Metr. XVI.

Ne forte credas interitura, quae,
longe sonantem natus ad Aufidum,

non ante vulgatas per artes
verba loquor socianda chordis.

Non, si priores Maeonius tenet
sedes Homerus, Pindaricae latent
Ceaeque et Alcaei minaces
Stesichorique graves Camenae;

nec, si quid olim lusit Anacreon,
delevit aetas: spirat adhuc amor
vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae.

Non sola comtos arsit adulteri
crines et aurum vestibus illitum
mirata regalesque cultus
et comites Helene Lacaena,

primusve Teucer tela Cydonio
direxit arcu; non semel Ilios
vexata; non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus

dicenda Musis proelia: non ferox
Hector vel acer Deiphobus graves
excepit ictus pro pudicis
coniugibus puerisque primus.

Vixere fortes ante Agamemnona
multi; sed omnes illacrymabiles
urgentur ignotique longa
nocte, carent quia vate sacro.

Paullum sepultae distat inertiae
celata virtus. Non ego te meis
chartis inornatum silebo,
totve tuos patiar labores

impune, Lolli, carpere lividas
obliviones. Est animus tibi
rerumque prudens et secundis
temporibus dubiisque rectus;
vindex avarae fraudis et abstinens
ducentis ad se cuncta pecuniae,
consulque non unius anni,
sed quoties bonus atque fidus
iudex honestum praetulit utili,
reiecit alto dona nocentium
vultu, per obstantes catervas
explicuit sua victor arma.
Non possidentem multa vocaveris
recte beatum: rectius occupat
nomen beati, qui deorum
muneribus sapienter uti
duramque callet pauperiem pati,
peiusque leto flagitium timet;
non ille pro caris amicis
aut patria timidus perire.

ODE X.

AD LIGURINUM.

Brevitatis iuventae eum admonet. Metr. II.

O crudelis adhuc, et Veneris muneribus potens,
insperata tuae quum veniet pluma superbiae
et, quae nunc humeris involitant, deciderint comae,
nunc et qui color est puniceae flore prior rosae,

mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam:
dices, heu! quoties te speculo videris alterum:
quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
vel cur his animis incolumes non redeunt genae?

ODE XI.

AD PHYLLIDEM.

Invitat eam ad se, ut in Natali, Maecenatis secum epuletur, ut omittat sectari Telephum, ut se amet secumque cantet. Metr. XVII.

Est mihi nonum superantis annum
plenus Albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
est hederae vis
multa, qua crines religata fulges.
ridet argento domus; ara castis
vincta verbenis avet immolato
spargier agno.

Cuncta festinat manus, huc et illuc
cursitant mixtae pueris puellae,
sordidum flammae trepidant rotantes
vertice fumum.

Ut tamen noris, quibus advoceris
gaudiis: Idus tibi sunt agendae,
qui dies mensem Veneris marinae
findit Aprilem,

iure sollemnis mihi sanctiorque
paene natali proprio, quod ex hac

luce Maecenas meus affluentes
ordinat annos.

Telephum, quem tu petis, occupavit,
non tuae sortis iuvenem, puella
dives et lasciva tenetque grata
compede vinctum.

Terret ambustus Phaethon avaras
spes, et exemplum grave praebet ales
Pegasus terrenum equitem gravatus
Bellerophontem:

semper ut te digna sequare et, ultra
quam licet sperare nefas putando,
disparem vites. Age iam, meorum
finis amorum,

(non enim posthac alia calebo
femina) condisce modos, amanda
voce quos reddas: minuentur atrae
carmine curae.

ODE XII.

AD VIRGILIUM.

Veris in adventu eum ad se ad compotationem invitat.
Metr. XVIII.

Iam veris comites, quae mare temperant,
impellunt animae lintea Thraciae:
iam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
hiberna nive turgidi.

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
infelix avis et Cecropiae domus

aeternum opprobrium, quod male barbaras
regum est ulta libidines.

Dicunt in tenero gramine pinguium
custodes ovium carmina fistula,
delectantque deum, cui pecus et igni
colles Arcadiae placent.

Adduxere sitim tempora, Virgili;
sed pressum Calibus ducere Liberum
si gestis, iuvenum nobilium cliens,
nardo vina merebere:

nardi parvus onyx eliciet cadum,
qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
spes donare novas largus amaraque
curarum eluere efficax.

Ad quae si properas gaudia, cum tua
velox merce veni. Non ego te meis
immunem meditor tingere poculis,
plena dives ut in domo.

Verum pone moras et studium lucri,
nigrorumque memor, dum licet, ignium
misce stultitiam consiliis brevem.
Dulce est desipere in loco.

ODE XIII.

IN LYCEN VETULAM

Insultat ei, quod, etsi turpissima, tamen velit amari et formosa videri. Metr. XIX.

Audivere, Lyce, di mea vota, di
audivere, Lyce: fis anus, et tamen

vis formosa videri,
ludisque et bibis impudens,
et cantu tremulo pota Cupidinem
lentum sollicitas. Ille virentis et
doctae psallere Chiae
pulchris excubat in genis.
Importunus enim transvolat aridas
quercus et refugit te, quia luridi
dentes te, quia rugae
turpant et capitis nives.
Nec Coae referunt iam tibi purpurae
nec clari lapides tempora, quae semel
notis condita fastis
inclusit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quove color? decens
quo motus? quid habes illius, illius,
quae spirabat amores,
quae me surpuerat mihi,
felix post Cinaram, notaque et artium
gratarum facies? Sed Cinarae breves
annos fata dederunt,
servatura diu parem
cornicis vetulae temporibus Lycen,
possent ut iuvenes visere fervidi
multo non sine risu
dilapsam in cineres facem.

ODE XIV.

AD CAESAREM AUGUSTUM.

Quod sub auspiciis Augusti Drusus Genaunos, Tiberius autem Raetos feliciter debellarint, exsultat, et ipsius Caesaris victorias imperiumque extollit. Metr. XVI.

Quae cura Patrum quaeve Quiritium
plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
per titulos memoresque fastos

aeternet? o qua sol habitabiles
illustrat oras, maxime principum,
quem legis expertes Latinae
Vindelici didicere nuper,

quid Marte posses? Milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Breunosque veloces et arces
Alpibus impositas tremendis

deiecit acer plus vice simplici:
maior Neronum mox grave proelium
commisit, immanesque Raetos
auspiciis pepulit secundis,

spectandus in certamine Martio,
devota morti pectora liberae
quantis fatigaret ruinis:
indomitas prope qualis undas

exercet Auster, Pleiadum choro
scindente nubes; impiger hostium

vexare turmas et frementem
mittere equum medios per ignes.

Sic tauriformis volvitur Aufidus,
qui regna Dauni praefluit Appuli,
quum saevit horrendamque cultis
diluviem meditatur agris:

ut barbarorum Claudius agmina
ferrata vasto diruit impetu,
primosque et extremos metendo,
stravit humum, sine clade victor,

te copias, te consilium et tuos
praebente divos. Nam tibi, quo die
portus Alexandrea supplex
et vacuam patefecit aulam,

Fortuna lustro prospera tertio
belli secundos reddidit exitus,
laudemque et optatum peractis
imperiis decus arrogavit.

Te Cantaber non ante domabilis
Medusque et Indus, te profugus Scythes
miratur, o tutela praesens
Italiae dominaeque Romae.

Te, fontium qui celat origines,
Nilusque, et Ister, te rapidus Tigris,
te belluosus qui remotis
obstrepit Oceanus Britannis,

te non paventis funera Galliae
duraeque tellus audit Iberiae:
te caede gaudentes Sygambri
compositis venerantur armis.

ODE XV.

CAESARIS AUGUSTI LAUDES.

Pacatum sub Augusto imperii Romani statum laudat. Metr. XVI.

Phoebus volentem proelia me loqui
victas et urbes increpuit lyra,
ne parva Tyrrhenum per aequor
vela darem. Tua, Caesar, aetas
fruges et agris retulit uberes,
et signa nostro restituit Iovi
derepta Parthorum superbis
postibus, et vacuum duellis
Ianum Quirinum clausit, et ordinem
rectum evaganti frena licentiae
iniecit, emovitque culpas
et veteres revocavit artes,
per quas Latinum nomen et Italae
crevere vires famaque et imperi
porrecta maiestas ad ortum
solis ab Hesperio cubili.
Custode rerum Caesare non furor
civilis aut vis eximet otium,
non ira, quae procudit enses
et miseras inimicat urbes.
Non, qui profundum Danubium bibunt,
edicta rumpent Iulia, non Getae,
non Seres infidive Persae,
non Tanain prope flumen orti.

Nosque et profestis lucibus et sacris
inter iocosi munera Liberi,
cum prole matronisque nostris
rite deos prius apprecati,

virtute functos more patrum, duces
Lydis remixto carmine tibiis
Troiamque et Anchisen et almae
progeniem Veneris canemus.

Q. HORATII FLACCI

E P O D O N

L I B E R.

EPODOS I.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Etsi otium agere iussus, cupere se tamen ait cum Maecenate ad bellum Actiacum proficisci, non ut opes consequatur maiores, sed tantummodo ut minus praesens de Maecenate metuat, utut parum ei auxilii reapse laturus. Metr. XII.

Ibis Liburnis inter alta navium,
amice, propugnacula,
paratus omne Caesaris periculum
subire, Maecenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita si superstite
iucunda, si contra, gravis?
utrumne iussi persequemur otium,
non dulce, ni tecum simul?
an hunc laborem mente laturi decet
qua ferre non molles viros? —

Feremus, et te vel per Alpium iuga,
inhospitalem et Caucasum,
vel Occidentis usque ad ultimum sinum
forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid iuvem meo,
imbellis ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
qui maior absentes habet;
ut adsidens implumibus pullis avis
serpentium adlapsus timet
magis relictis, non, ut adsit, auxili
latura plus praesentibus.
Libenter hoc et omne militabitur
bellum in tuae spem gratiae,
non ut iuvencis illigata pluribus
aratra nitantur mea,
pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascuis,
nec ut superni villa candens Tusculi
Circaea tangat moenia.
Satis superque me benignitas tua
ditavit. Haud paravero,
quod aut avarus, ut Chremes, terra premam,
discinctus aut perdam ut nepos.

EPODOS II.

Alphium foeneratorem inducit vitam rusticam laudantem, eaque laudata, tamen ad pristinum vitae genus redeuntem. Metr. XII.

»Beatus ille, qui procul negotiis,
»ut prisca gens mortalium,

»paterna rura bobus exercet suis,
»solutus omni foenore:
»neque excitatur classico miles truci,
»neque horret iratum mare;
»forumque vitat et superba civium
»potentiorum limina.
»Ergo aut adulta vitium propagine
»altas maritat populos;
»aut in reducta valle mugientium
»prospectat errantes greges;
»inutilesque falce ramos amputans
»feliciores inserit;
»aut pressa puris mella condit amphoris,
»aut tondet infirmas oves;
»vel, quum decorum mitibus pomis caput
»autumnus agris extulit,
»ut gaudet insitiva decerpens pyra
»certantem et uvam purpurae,
»qua muneretur te, Priape, et te, pater
»Silvane, tutor finium!
»Libet iacere modo sub antiqua ilice,
»modo in tenaci gramine.
»Labuntur altis interim ripis aquae,
»queruntur in silvis aves;
»fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
»somnos quod invitet leves.
»At, quum tonantis annus hibernus Iovis
»imbres nivesque comparat,
»aut trudit acres hinc et hinc multa cane
»apros in obstantes plagas,
»aut amite levi rara tendit retia,
»turdis edacibus dolos,
»pavidumque leporem et advenam laqueo gruem

»iucunda captat praemia.
»Quis non malarum, quas amor curas habet,
»haec inter obliviscitur?
»Quod si pudica mulier in partem iuvet
»domum atque dulces liberos,
»Sabina qualis aut perusta solibus
»pernicis uxor Appuli;
»sacrum vetustis exstruat lignis focum
»lassi sub adventum viri;
»claudensque textis cratibus laetum pecus,
»distenta siccet ubera;
»et horna dulci vina promens dolio
»dapes inemtas apparet:
»non me Lucrina iuverint conchylia
»magisve rhombus aut scari,
»si quos Eois intonata fluctibus
»hiems ad hoc vertat mare;
»non Afra avis descendat in ventrem meum,
»non attagen Ionius
»iucundior, quam lecta de pinguissimis
»oliva ramis arborum,
»aut herba lapathi prata amantis et gravi
»malvae salubres corpori,
»vel agna festis caesa Terminalibus,
»vel hoedus ereptus lupo.
»Has inter epulas ut iuvat pastas oves
»videre properantes domum,
»videre fessos vomerem inversum boves
»collo trahentes languido,
»positosque vernas, ditis examen domus,
»circum renidentes Lares!« —
Haec ubi loquutus foenerator Alphius,
iam iam futurus rusticus,

omnem redegit Idibus pecuniam, —
quaerit Calendis ponere.

EPODOS III.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Detestatur allium, quod forte apud Maecenatem imprudens ederat.
Metr. XII.

Parentis olim si quis impia manu
senile guttur fregerit,
edit cicutis allium nocentius.
O dura messorum ilia!
Quid hoc veneni saevit in praecordiis?
Num viperinus his cruor
incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas praeter omnes candidum
Medea mirata est ducem,
ignota tauris illigaturum iuga
perunxit hoc Iasonem:
hoc delibutis ulta donis pellicem,
serpente fugit alite.
Nec tantus umquam siderum insedit vapor
siticulosae Apuliae;
nec munus humeris efficacis Herculis
inarsit aestuosius.
At, si quid umquam tale concupiveris,
iocose Maecenas, precor,
manum puella savio opponat tuo,
extrema et in sponda cubet.

EPODOS IV.

IN CNEIUM POMPEIUM CNEI LIBERTUM MENAM.

Eius arrogantiam detestatur, ut qui ex servo dives et tribunu.. mil. factus sit. Metr. XII.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
tecum mihi discordia est,
Ibericis peruste funibus latus
et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia,
fortuna non mutat genus.
Videsne, Sacram metiente te Viam
cum bis trium ulnarum toga,
ut ora vertat huc et huc euntium
liberrima indignatio?
»Sectus flagellis hic triumviralibus
»praeconis ad fastidium
»arat Falerni mille fundi iugera,
»et Appiam mannis terit,
»sedilibusque magnus in primis eques
»Othone contemto sedet.
»Quid attinet, tot ora navium gravi
»rostrata duci pondere
»contra latrones atque servilem manum
»hoc, hoc tribuno militum?«

EPODOS V.

IN C. CANIDIAM VENEFICAM.

Illustrat factum aliquod sui temporis, quum Canidia, venefica Neapolitana, quo Vari cuiusdam senis amorem recuperaret, puerum ingenuum ore tenus defoderit, ex medulla eius et iecore fame exsiccatis philtrum sibi potentius quaerens. Metr. XII.

»At, o deorum quidquid in coelo regit
»terras et humanum genus,
»quid iste fert tumultus? aut quid omnium
»vultus in unum me truces?
»Per liberos te, si vocata partubus
»Lucina veris adfuit,
»per hoc inane purpurae decus precor,
»per improbaturum haec Iovem,
»quid ut noverca me intueris aut uti
»petita ferro bellua?«
Ut haec trementi questus ore constitit
insignibus raptis puer,
impube corpus, quale posset impia
mollire Thracum pectora;
Canidia, brevibus implicata viperis
crines et incomtum caput,
iubet sepulcris caprificos erutas,
iubet cupressus funebres
et uncta turpis ova ranae sanguine
plumamque nocturnae strigis
herbasque, quas Iolcos atque Hiberia
mittit venenorum ferax,

et ossa ab ore rapta ieiunae canis
flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana, per totam domum
spargens Avernales aquas,
horret capillis ut marinus asperis
echinus aut currens aper.
Abacta nulla Veia conscientia
ligonibus duris humum
exhauriebat, ingemens laboribus,
quo posset infossus puer
longo die bis terque mutatae dapis
inemori spectaculo,
quum promineret ore, quantum exstant aqua
suspensa mento corpora:
exsucta uti medulla et aridum iecur
amoris esset poculum,
interminato quum semel fixae cibo
intabuissent pupulae.
Non defuisse masculae libidinis
Ariminensem Foliam,
et otiosa credidit Neapolis
et omne vicinum oppidum,
quae sidera excantata voce Thessala
lunamque coelo deripit.
Hic irresectum saeva dente livido
Canidia rodens pollicem,
quid dixit? aut quid tacuit? »O rebus meis
»non infideles arbitrae,
»Nox et Diana, quae silentium regis,
»arcana quum fiunt sacra,
»nunc, nunc adeste, nunc in hostiles domos
»iram atque numen vertite.
»Formidolosae dum latent silvis ferae

»dulci sopore languidae,
»senem, quod omnes rideant, adulterum
»latrent Suburanae canes,
»nardo perunctum, quale non perfectius
»meae laborarint manus. —
»Quid accidit? cur dira barbarae minus
»venena Medeae valent,
»quibus superbam fugit ulta pellicem,
»magni Creontis filiam,
»quum palla, tabo munus imbutum, novam
»incendio nuptam abstulit?
»Atqui nec herba nec latens in asperis
»radix fefellit me locis.
»Indormit unctis omnium cubilibus
»oblivione pellicum. —
»Ah ah, solutus ambulat veneficae
»scientioris carmine.
»Non usitatis, Vare, potionibus
»(o multa fleturum caput!)
ad me recurres, nec vocata mens tua
»Marsis redibit vocibus.
»Maius parabo, maius infundam tibi
»fastidienti poculum:
»priusque coelum sidet inferius mari
»tellure porrecta super,
»quam non amore sic meo flagres, uti
»bitumen atris ignibus.«
Sub haec puer, iam non, ut ante, mollibus
lenire verbis impias,
sed dubius unde rumperet silentium,
misit Thyesteas preces:
»Venena magnum fas nefasque non valent
»convertere humanam vicem.

»Diris agam vos; dira detestatio
»nulla expiatur victima.
»Quin, ubi perire iussus exspiravero,
»nocturnus occurram furor,
»petamque vultus umbra curvis unguibus,
»quae vis deorum est Manium,
»et inquietis adsidens praecordiis
»pavore somnos auferam.
»Vos turba vicatim hinc et hinc saxis petens
»contundet obscenas anus:
»post insepulta membra different lupi
»et Exquilinae alites,
»neque hoc parentes, heu mihi superstites,
»effugerit spectaculum.«

EPODOS VI.

IN CASSIUM SEVERUM.

Invehitur in calumniatorem, eique poenam minatur. Metr. XII.

Quid immerentes hospites vexas, canis
ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
et me remorsurum petis?
Nam, qualis aut Molossus aut fulvus Lacon,
amica vis pastoribus,
agam per altas aure sublata nives,
quaecumque praecedet fera.
Tu, quum timenda voce complesti nemus,
proiectum odoraris cibum.
Cave, cave: namque in malos asperrimus
parata tollo cornua;

qualis Lycambae spretus infido gener,
aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
inultus ut flebo puer?

EPODOS VII.

AD POPULUM ROMANUM.

Detestatur civile bellum. Metr. XII.

Quo, quo, scelesti, ruitis? aut cur dexteris
aptantur enses conditi?
Parumne campis atque Neptuno super
fusum est Latini sanguinis?
non, ut superbas invidae Carthaginis
Romanus arces ureret,
intactus aut Britannus ut descenderet
sacra catenatus Via,
sed ut secundum vota Parthorum sua
urbs haec periret dextera?
Neque hic lupis mos nec fuit leonibus
nunquam nisi in dispar feris.
Furorne caecus, an rapit vis acrior?
an culpa? Responsum date.
Tacent: et albus ora pallor inficit
mentesque perculsae stupent.
Sic est! acerba fata Romanos agunt
scelusque fraternae necis,
ut immerentis fluxit in terram Remi
sacer nepotibus cruor.

EPODOS VIII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Querenti vetulae, quod parum ab ipso ametur, respondet. Metr. XII.

Rogare longo putidam te seculo,
vires quid enervet meas?
quum sit tibi dens ater, et rugis vetus
frontem senectus exaret,
hietque turpis inter aridas nates
podex, velut crudae bovis?
Sed incitat me pectus et mammae putres,
equina quales ubera,
venterque mollis et femur tumentibus
exile suris additum.
Esto beata, funus atque imagines
ducant triumphales tuum,
nec sit marita, quae rotundioribus
onusta baccis ambulet.
Quid, quod libelli Stoici inter sericos
iacere pulvillos amant?
Illiterati num minus nervi rigent,
minusve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
ore adlaborandum est tibi.

qualis Lycambae spretus infido gener,
aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
inultus ut flebo puer?

EPODOS VII.

AD POPULUM ROMANUM.

Detestatur civile bellum. Metr. XII.

Quo, quo, scelesti, ruitis? aut cur dex[illegible]
aptantur enses conditi?
Parumne ca[illegible]is atque Neptuno su[illegible]
fusum es[illegible]tini sanguinis?
non, ut su[illegible] invidae Carth[illegible]
Roman[illegible]s ureret,
intactus [illegible]nnus ut desc[illegible]
sacra [illegible] Via,
sed ut [illegible] vota Partho[illegible]
urb[illegible]iret dexter[illegible]
Nequ[illegible] mos [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]fluxit in [illegible]
[illegible]lus cruor

Punico

iam urbibus

Noto,

cyphos

coercent,

rerum iuvat

X.

OETAM.

que adversario, infaustam
Metr. XII.

te,
m.
rberes latus,
ibus.
nverso mari
ferat.
tus altis montibus
ices;
micum appareat,
cadit;
r aequore,
orum manus,

EPODOS IX.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Exultat victoria Actiaca. Metr. XII.

Quando repostum Caecubum ad festas dapes,
victore laetus Caesare,
tecum sub alta — sic Iovi gratum — domo,
beate Maecenas, bibam
sonante mixtum tibiis carmen lyra,
hac Dorium, illis barbarum,
ut nuper, actus quum freto Neptunius
dux fugit ustis navibus,
minatus Urbi vincla, quae detraxerat
servis amicus perfidis?
Romanus, eheu! — posteri negabitis —
emancipatus feminae,
fert vallum et arma miles et spadonibus
servire rugosis potest!
interque signa turpe militaria
sol adspicit conopium!
Ad hoc frementes verterunt bis mille equos
Galli, canentes Caesarem,
hostiliumque navium portu latent
puppes sinistrorsum citae.
Io triumphe! tu moraris aureos
currus et intactas boves?
Io triumphe! nec Iugurthino parem
bello reportasti ducem,
neque Africanum, cui super Carthaginem
virtus sepulcrum condidit.

Terra marique victus hostis Punico
lugubre mutavit sagum.
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
ventis iturus non suis,
exercitatas aut petit Syrtes Noto,
aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, scyphos
et Chia vina aut Lesbia;
vel, quod fluentem nauseam coerceat,
metire nobis Caecubum.
Curam metumque Caesaris rerum iuvat
dulci Lyaeo solvere.

EPODOS X.

IN MAEVIUM POETAM.

Male olenti maledicoque, et sibi Virgilioque adversario, infaustam navigationem apprecatur. Metr. XII.

Mala soluta navis exit alite,
ferens olentem Maevium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
Auster, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus inverso mari
fractosque remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
frangit trementes ilices;
nec sidus atra nocte amicum appareat,
qua tristis Orion cadit;
quietiore nec feratur aequore,
quam Graia victorum manus,

quum Pallas usto vertit iram ab Ilio
in impiam Aiacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis
tibique pallor luteus
et illa non virilis eiulatio,
preces et aversum ad Iovem,
Ionius udo quum remugiens sinus
Noto carinam ruperit!
Opima quodsi praeda curvo littore
porrecta mergos iuveris;
libidinosus immolabitur caper
et agna Tempestatibus.

EPODOS XI.

AD PETTIUM.

Queritur, se, postquam Inachiam amare desierit, iam denuo in alium amorem incidisse. Metr. XIV.

Petti, nihil me, sicut antea, iuvat
scribere versiculos, amore percussum gravi:
amore, qui me praeter omnes expetit
mollibus in pueris aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
Inachia furere, silvis honorem decutit.
Heu me! per Urbem — nam pudet tanti mali —
fabula quanta fui! Conviviorum et poenitet,
in quis amantem et languor et silentium
arguit et latere petitus imo spiritus.
»Contrane lucrum nil valere candidum
»pauperis ingenium?« querebar applorans tibi,

simul calentis inverecundus deus
  fervidiore mero arcana promorat loco.
»Quod si meis inaestuet praecordiis
  »libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
»fomenta, vulnus nil malum levantia,
  »desinet imparibus certare summotus pudor.«
Ubi haec severus te palam laudaveram,
  iussus abire domum, ferebar incerto pede
ad non amicos, heu! mihi postes et, heu!
  limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc gloriantis quamlibet mulierculam
  vincere mollitia, amor Lycisci me tenet;
unde expedire non amicorum queant
  libera consilia nec contumeliae graves.
sed alius ardor aut puellae candidae
  aut teretis pueri longam renodantis comam.

EPODOS XII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Detestatur vetulam ambientem amorem suum, eiusque foeditatem et libidinem depingit. Metr. VIII.

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
  munera cur mihi, quidve tabellas
mittis, nec firmo iuveni neque naris obesae?
  Namque sagacius unus odoror,
polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
  quam canis acer, ubi lateat sus.
Qui sudor vietis et quam malus undique membris
  crescit odor, quum pene soluto

indomitam properat rabiem sedare! Neque illi
iam manet humida creta colorque
stercore fucatus crocodili, iamque subando
tenta cubilia tectaque rumpit;
vel mea quum saevis agitat fastidia verbis:
»Inachia langues minus ac me;
»Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum
»mollis opus. Pereat male, quae te,
»Lesbia, quaerenti taurum, monstravit inertem,
»quum mihi Cous adesset Amyntas,
»cuius in indomito constantior inguine nervus,
»quam nova collibus arbor inhaeret.
»Muricibus Tyriis iteratae vellera lanae
»cui properabantur? Tibi nempe,
»ne foret aequales inter conviva, magis quem
»diligeret mulier sua, quam te.
»O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acres
»agna lupos capreaeque leones!«

EPODOS XIII.

AD AMICOS.

Hiberno tempore nimbis coortis hortatur amicos, ut curis omnibus omissis bibant, ad unum imprimis hospitem conversus, quem allato Achillis exemplo erigit. Metr. XIII.

Horrida tempestas coelum contraxit, et imbres
nivesque deducunt Iovem: nunc mare, nunc siluae
Threicio Aquilone sonant. Rapiamus, amici,
occasionem de die, dumque virent genua

et decet, obducta solvatur fronte senectus.
Tu vina Torquato move consule pressa meo.
Cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna
reducet in sedem vice. Nunc et Achaemenio
perfundi nardo iuvat et fide Cyllenea
levare diris pectora sollicitudinibus,
nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
»Invicte mortalis, dea nate puer Thetide,
»te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
»findunt Scamandri flumina lubricus et Simois,
»unde tibi reditum certo subtemine Parcae
»rupere, nec mater domum caerula te revehet.
»Illic omne malum vino cantuque levato,
»deformis aegrimoniae dulcibus alloquiis.«

EPODOS XIV.

AD C. CILNIUM MAECENATEM.

Excusat se, quod iambos, quos scribendos coeperit, nondum absolverit, Phrynes amore impeditus. Metr. IX.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
oblivionem sensibus,
pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
arente fauce traxerim,
candide Maecenas, occidis saepe rogando.
Deus, deus nam me vetat
inceptos, olim promissum carmen, iambos
ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
Anacreonta Teïum,

qui persaepe cava testudine flevit amorem
non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser. Quodsi non pulchrior ignis
accendit obsessam Ilion,
gaude sorte tua. Me libertina, neque uno
contenta, Phryne macerat.

EPODOS XV.

AD NEAERAM.

De rivali conqueritur, cui similem fortunam praedicit.
Metr. IX.

Nox erat et coelo fulgebat luna sereno
inter minora sidera,
quum tu, magnorum numen laesura deorum,
in verba iurabas mea,
artius atque hedera procera adstringitur ilex,
lentis adhaerens brachiis:
dum pecori lupus et nautis infestus Orion
turbarit hibernum mare,
intonsosque agitarit Apollinis aura capillos,
fore hunc amorem mutuum
O dolitura mea multum virtute Neaera!
Nam si quid in Flacco viri est,
non feret assiduas potiori te dare noctes,
et quaeret iratus parem;
nec semel offensae cedet constantia formae,
si certus intrarit dolor.
At tu, quicumque es felicior atque meo nunc
superbus incedis malo,

sis pecore et multa dives tellure licebit
tibique Pactolus fluat,
nec te Pythagorae fallant arcana renati,
formaque vincas Nirea;
eheu! translatos alio moerebis amores;
at ego vicissim risero.

EPODOS XVI.

AD POPULUM ROMANUM.

Detestatur bellum civile Romanosque iubet secum meliorem terram fortunatasque insulas quaerere. Metr. X.

Altera iam teritur bellis civilibus aetas,
suis et ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi
minacis aut Etrusca Porsenae manus,
aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer,
novisque rebus infidelis Allobrox,
nec fera caerulea domuit Germania pube
parentibusque abominatus Hannibal;
impia perdemus devoti sanguinis aetas,
ferisque rursus occupabitur solum.
Barbarus, heu! cineres insistet victor, et urbem
eques sonante verberabit ungula;
quaeque carent ventis et solibus ossa Quirini
(nefas videre) dissipabit insolens.
Forte, quid expediat, communiter aut melior pars
malis carere quaeritis laboribus?
Nulla sit hac potior sententia: Phocaeorum
velut profugit exsecrata civitas

agros atque Lares patrios habitandaque fana
apris reliquit et rapacibus lupis,
ire, pedes quocumque ferent, quocumque per undas
Notus vocabit aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? Secunda
ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in haec: simul imis saxa renarint
vadis levata, ne redire sit nefas;
neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina,
in mare seu celsus proruperit Apenninus,
novaque monstra iunxerit libidine
mirus amor, iuvet ut tigres subsidere cervis,
adulteretur et columba miluo,
credula nec flavos timeant armenta leones,
ametque salsa levis hircus aequora.
Haec, et quae poterunt reditus abscindere dulces,
eamus omnis exsecrata civitas,
aut pars indocili melior grege. Mollis et exspes
inominata perprimat cubilia:
vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
Etrusca praeter et volate littora.
Nos manet Oceanus circumvagus; arva, beata
petamus arva divites et insulas,
reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis
et imputata floret usque vinea,
germinat et numquam fallentis termes olivae
suamque pulla ficus ornat arborem,
mella cava manant ex ilice, montibus altis
levis crepante lympha desilit pede.
Illic iniussae veniunt ad mulctra capellae
refertque tenta grex amicus ubera;
nec vespertinus circumgemit ursus ovile,

neque intumescit alta viperis humus.
Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
gregem aestuosa torret impotentia.
Pluraque felices mirabimur: ut neque largis
aquosus Eurus arva radat imbribus,
pinguia nec siccis urantur semina glebis,
utrumque rege temperate Coelitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
neque impudica Colchis intulit pedem:
non huc Sidonii torserunt cornua nautae
laboriosa nec cohors Ulixei.
Iuppiter illa piae secrevit littora genti,
ut inquinavit aere tempus aureum:
aerea dehinc ferro duravit secula, quorum
piis secunda vate me datur fuga.

EPODOS XVII.

AD CANIDIAM VENEFICAM.

Canidiae ab se laesae artibus delinitus manus dat carmineque eam mitigare tentat; at illa etiam ferocior poetae peiora comminatur. Metr. IV.

HORATIUS.

Iam iam efficaci do manus scientiae,
supplex et oro regna per Proserpinae,
per et Dianae non movenda numina,
per atque libros carminum valentium
refixa coelo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris
citumque retro solve, solve turbinem.

Movit nepotem Telephus Nereium,
in quem superbus ordinarat agmina
Mysorum et in quem tela acuta torserat.
Unxere matres Iliae addictum feris
alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
postquam relictis moenibus rex procidit
heu! pervicacis ad pedes Achillei.
Setosa duris exuere pellibus
laboriosi remiges Ulixei
volente Circa membra: tunc mens et sonus
relapsus atque notus in vultus honor.
Dedi satis superque poenarum tibi,
amata nautis multum et institoribus.
Fugit iuventas et verecundus color
reliquit ossa pelle amicta lurida;
tuis capillus albus est odoribus,
nullum ab labore me reclinat otium:
urget diem nox et dies noctem, neque est
levare tenta spiritu praecordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina
caputque Marsa dissilire nenia.
Quid amplius vis? O mare, o terra! ardeo,
quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
furens in Aetna flamma. Tu, donec cinis
iniuriosis aridus ventis ferar,
cales venenis officina Colchicis.
Quae finis aut quod me manet stipendium?
Effare: iussas cum fide poenas luam,
paratus expiare, seu poposceris
centum iuvencos, sive mendaci lyra
voles sonari: tu pudica, tu proba

perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenae Castor offensus vice
fraterque magni Castoris, victi prece,
adempta vati reddidere lumina:
et tu, potes nam, solve me dementia,
o nec paternis obsoleta sordibus,
nec in sepulcris pauperum prudens anus
novendiales dissipare pulveres!
Tibi hospitale pectus et purae manus,
tuusque venter Pactumeius, et tuo
cruore rubros obstetrix pannos lavit,
utcumque fortis exsilis puerpera.

CANIDIAE RESPONSIO.

Quid obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus salo.
Inultus ut tu riseris Cotyttia
vulgata, sacrum liberi Cupidinis?
et Exquilini pontifex venefici
impune ut Urbem nomine impleris meo?
Quid proderat ditasse Pelignas anus,
velociusve miscuisse toxicum?
Sed tardiora fata te votis manent;
ingrata misero vita ducenda est in hoc,
novis ut usque suppetas laboribus.
Optat quietem Pelopis infidi pater,
egens benignae Tantalus semper dapis;
optat Prometheus obligatus aliti;
optat supremo collocare Sisyphus
in monte saxum: sed vetant leges Iovis.
Voles modo altis desilire turribus,
modo ense pectus Norico recludere,

frustraque vincla gutturi nectes tuo,
fastidiosa tristis aegrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,
meaeque terra cedet insolentiae.
An, quae movere cereas imagines,
ut ipse nosti curiosus, et polo
deripere lunam vocibus possim meis,
possim crematos excitare mortuos
desiderique temperare poculum,
plorem artis in te nil agentis exitum?

Q. HORATII FLACCI

CARMEN SECULARE

AD APOLLINEM ET DIANAM.

Phoebum Dianamque implorat, ut sospitent populum imperiumque Romanum. Metr. XVII.

Phoebe silvarumque potens Diana,
lucidum coeli decus, o colendi
semper et culti, date quae precamur
tempore sacro,

quo Sibyllini monuere versus
virgines lectas puerosque castos
dîs, quibus septem placuere colles,
dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
promis et celas aliusque et idem
nasceris: possis nihil urbe Roma
visere maius.

Rite maturos aperire partus
lenis, Ilithyia, tuere matres,
sive tu Lucina probas vocari
seu Genitalis.

Diva, producas subolem, patrumque
prosperes decreta super iugandis
feminis prolisque novae feraci
lege marita:

certus undenos decies per annos
orbis ut cantus referatque ludos
ter die claro totiesque grata
nocte frequentes.

Vosque veraces cecinisse, Parcae,
quod semel dictum est stabilisque rerum
terminus servat, bona iam peractis
iungite fata.

Fertilis frugum pecorisque Tellus
spicea donet Cererem corona:
nutriant fetus et aquae salubres
et Iovis aurae.

Condito mitis placidusque telo
supplices audi pueros, Apollo;
siderum regina bicornis, audi,
Luna, puellas.

Roma si vestrum est opus Iliaeque
litus Etruscum tenuere turmae,
iussa pars mutare Lares et urbem
sospite cursu,

cui per ardentem sine fraude Troiam
castus Aeneas patriae superstes
liberum munivit iter, daturus
plura relictis:

di, probos mores docili iuventae,
di, senectuti placidae quietem,

Romulae genti date remque prolemque
et decus omne.

Quaeque vos bobus veneratur albis,
clarus Anchisae Venerisque sanguis,
impetret, bellante prior, iacentem
lenis in hostem.

Iam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet secures,
iam Scythae responsa petunt superbi
nuper et Indi.

Iam fides et pax et honos pudorque
priscus et neglecta redire virtus
audet, apparetque beata pleno
copia cornu.

Augur et fulgente decorus arcu
Phoebus acceptusque novem Camenis,
qui salutari levat arte fessos
corporis artus,

si Palatinas videt aequus aras,
remque Romanam Latiumque felix
alterum in lustrum meliusque semper
prorogat aevum.

Quaeque Aventinum tenet Algidumque,
quindecim Diana preces virorum
curat et votis puerorum amicas
applicat aures.

Haec Iovem sentire deosque cunctos,
spem bonam certamque domum reporto,
doctus et Phoebi chorus et Dianae
dicere laudes.

Q. HORATII FLACCI

SATIRARUM

LIBER PRIMUS.

SATIRA I.

Cupidinem primum alienae sortis, deinde auri opumque exagitat, mediocritatem commendans.

Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
seu ratio dederit seu fors obiecerit, illa
contentus vivat, laudet diversa sequentes?
»O fortunati mercatores!« gravis armis
miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contra mercator, navim iactantibus Austris,
»Militia est potior. Quid enim? Concurritur: horae
momento cita mors venit aut victoria laeta.«
Agricolam laudat iuris legumque peritus,
sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
solos felices viventes clamat in urbe.
Cetera de genere hoc, adeo sunt multa, loquacem

delassare valent Fabium. Ne te morer, audi,
quo rem deducam. Si quis deus »En ego« dicat,
»iam faciam quod vultis: eris tu, qui modo miles,
»mercator; tu, consultus modo, rusticus: hinc vos,
»vos hinc mutatis discedite partibus. Eia!
»quid statis?« — nolint. Atqui licet esse beatis.
Quid causae est, merito quin illis Iuppiter ambas
iratus buccas inflet neque se fore posthac
tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem?
Praeterea — ne sic, ut qui iocularia, ridens
percurram (quamquam ridentem dicere verum
quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
doctores, elementa velint ut discere prima);
sed tamen amoto quaeramus seria ludo.
Ille, gravem duro terram qui vertit aratro,
fervidus hic campo miles, nautaeque per omne
audaces mare qui currunt, hac mente laborem
sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
aiunt, quum sibi sint congesta cibaria: sicut
parvula, nam exemplo est, magni formica laboris
ore trahit quodcumque potest atque addit acervo,
quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
non usquam prorepit et illis utitur ante
quaesitis sapiens: quum te neque fervidus aestus
demoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum,
nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid iuvat, immensum te argenti pondus et auri
furtim defossa timidum deponere terra?
¶ Quod si comminuas, vilem redigatur ad assem.
¶ At ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,
non tuus hoc capiet venter plus ac meus: ut si

reticulum panis venales inter onusto
forte vehas humero, nihilo plus accipias, quam
qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
naturae fines viventi, iugera centum an
mille aret? ¶ At suave est ex magno tollere acervo.
¶ Dum ex parvo nobis tantumdem haurire relinquas,
cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
ut tibi si sit opus liquidi non amplius urna
vel cyatho, et dicas: magno de flumine malim,
quam ex hoc fonticulo tantumdem sumere. Eo fit,
plenior ut si quos delectet copia iusto,
cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quanto est opus, is neque limo
turbatam haurit aquam neque vitam amittit in undis.
¶ At bona pars hominum decepta cupidine falso,
nil satis est, inquit, quia tanti, quantum habeas, sis.
¶ Quid facias illi? Iubeas miserum esse, libenter
quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis
sordidus ac dives, populi contemnere voces
sic solitus: populus me sibilat, at mihi plaudo
ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
flumina. Quid rides? Mutato nomine de te
fabula narratur. Congestis undique saccis
indormis inhians, et tamquam parcere sacris
cogeris aut pictis tamquam gaudere tabellis.
Nescis, quo valeat nummus? quem praebeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius: adde,
quis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
formidare malos fures, incendia, servos,

ne te compilent fugientes, hoc iuvat? Horum
semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
¶ At si condoluit tentatum frigore corpus
aut alius casus lecto te affixit, habes qui
adsideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
suscitet ac natis reddat carisque propinquis.
¶ Non uxor salvum te vult, non filius: omnes
vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
Miraris, quum tu argento post omnia ponas,
si nemo praestet, quem non merearis, amorem?
At si cognatos, nullo natura labore
quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
infelix operam perdas, ut si quis asellum
in campo doceat parentem currere frenis.
Denique sit finis quaerendi, quumque habeas plus,
pauperiem metuas minus et finire laborem
incipias, parto, quod avebas, ne facias quod
Ummidius quidam — non longa est fabula. Dives,
ut metiretur nummos, ita sordidus, ut se
non umquam servo melius vestiret, ad usque
supremum tempus, ne se penuria victus
opprimeret, metuebat. At hunc liberta securi
divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
¶ Quid mî igitur suades? ut vivam Naevius? aut sic,
ut Nomentanus? ¶ Pergis pugnantia secum
frontibus adversis componere. Non ego, avarum
quum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
Est inter Tanain quiddam socerumque Visellî.
Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
quos ultra citraque nequit consistere rectum
Illuc, unde abii, redeo. Nemon' ut avarus
se probet, ac potius laudet diversa sequentes,
quodque aliena capella gerat distentius uber,

tabescat, neque se maiori pauperiorum
turbae comparet, hunc atque hunc superare laboret?
Sic festinanti semper locupletior obstat:
ut, quum carceribus missos rapit ungula currus,
instat equis auriga suos vincentibus, illum
praeteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
dicat et exacto contentus tempore vita
cedat, uti conviva satur, reperire queamus. —
Iam satis est, ne me Crispini scrinia lippi
compilasse putes: verbum non amplius addam.

SATIRA II.

Accusat eos, qui extrema quaeque sectantes mediocritatem auream sequi negligunt, in amoribus praecipue fastidiosi.

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
moestum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli;
quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus esse
dicatur metuens, inopi dare nolit amico,
frigus quo duramque famem propellere possit.
Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
omnia conductis coemens obsonia nummis:
sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
respondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
dives agris, dives positis in foenore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exsecat, atque
quanto perditior quisque est, tanto acrius urget;

nomina sectatur, modo sumta veste virili,
sub patribus duris, tironum. »Maxime«, quis non,
»Iuppiter!« exclamat, simul atque audivit?¶ At in se
pro quaestu sumtum facit hic. ¶ Vix credere possis,
quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti
fabula quem miserum gnato vixisse fugato
inducit, non se peius cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quaerat: »Quo res haec pertinet?« Illuc:
dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demissis ambulat; est qui
inguen ad obscoenum subductis usque facetus;
pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
Nil medium est. Sunt qui nolint tetigisse nisi illas,
quarum subsuta talos tegat instita veste;
contra alius nullam nisi olenti in fornice stantem.
Quidam notus homo quum exiret fornice, »Macte
»virtute esto,« inquit sententia dia Catonis:
»nam simul ac venas inflavit tetra libido,
»huc iuvenes aequum est descendere, non alienas
»permolere uxores.« »Nolim laudarier,« inquit,
»sic me,« mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operae pretium, procedere recte
qui moechis non vultis, ut omni parte laborent,
utque illis multo corrupta dolore voluptas,
atque haec rara, cadat dura inter saepe pericla.
Hic se praecipitem tecto dedit; ille flagellis
ad mortem caesus; fugiens hic decidit acrem
praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos;
hunc perminxerunt calones; quin etiam illud
accidit, ut cuidam testes caudamque salacem
demeterent ferro. »Iure« omnes; Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secunda,

libertinarum dico! Sallustius in quas
non minus insanit, quam qui moechatur. At hic si,
qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
esse, daret quantum satis esset, nec sibi damno
dedecorique foret. Verum hoc se amplectitur uno,
hoc amat et laudat: »Matronam nullam ego tango:«
ut quondam Marsaeus, amator Originis ille,
qui patrium mimae donat fundumque laremque,
»Nil fuerit mi,« inquit, »cum uxoribus umquam alienis.«
Verum est cum mimis, est cum meretricibus; unde
fama malum gravius quam res trahit. An tibi abunde
personam satis est, non illud, quidquid ubique
officit, evitare? Bonam deperdere famam,
rem patris oblimare, malum est ubicumque. Quid inter-
est in matrona, ancilla peccesne togata?
Villius in Fausta, Sullae gener, hoc miser uno
nomine deceptus, poenas dedit usque superque
quam satis est, pugnis caesus ferroque petitus,
exclusus fore, quum Longarenus foret intus.
Huic si mutonis verbis mala tanta videntis
diceret haec animus: »Quid vis tibi? Numquid ego a te
»magno prognatum deposco consule cunnum
»velatumque stola, mea quum conferbuit ira?«
quid responderet? »Magno patre nata puella est.«
At quanto meliora monet pugnantiaque istis
dives opis natura suae, tu si modo recte
dispensare velis ac non fugienda petendis
immiscere. Tuo vitio rerumne labores

nil referre putas? Quare, ne poeniteat te,
desine matronas sectarier, unde laboris
plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos
sit licet, o Cerinthe, tuo tenerum est femur aut crus
rectius; atque etiam melius persaepe togatae.
Adde huc, quod mercem sine fucis gestat; aperte
quod venale habet, ostendit; nec, si quid honesti est,
iactat habetque palam, quaerit quo turpia celet.
Regibus hic mos est: ubi equos mercantur, opertos
inspiciunt, ne, si facies, ut saepe, decora
molli fulta pede est, emtorem inducat hiantem,
quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte: ne corporis optima Lyncei
contemplere oculis, Hypsaea caecior illa,
quae mala sunt, spectes. »O crus! o brachia!« Verum
depygis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
Matronae, praeter faciem, nil cernere possis,
cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
hoc facit insanum); multae tibi tum officient res:
custodes, lectica, ciniflones, parasitae,
ad talos stola demissa et circumdata palla,
plurima, quae invideant pure apparere tibi rem.
Altera, nil obstat: Cois tibi paene videre est
ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi;
metiri possis oculo latus. An tibi mavis
insidias fieri pretiumque avellier ante
quam mercem ostendi? »Leporem venator ut alta
»in nive sectetur, positum sic tangere nolit,«

cantat, et apponit: »meus est amor huic similis: nam
»transvolat in medio posita et fugientia captat.«
Hiscine versiculis speras tibi posse dolores
atque aestus curasque graves e pectore pelli?
Nonne, cupidinibus statuat natura modum quem,
quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
quaerere plus prodest et inane abscindere soldo?
num, tibi quum fauces urit sitis, aurea quaeris
pocula? num esuriens fastidis omnia praeter
pavonem rhombumque? Tument tibi quum inguina, num, si
ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego; namque parabilem amo Venerem facilemque.
Illam: »Post paulo«; »sed pluris«; »si exierit vir,«
Gallis, hanc Philodemus ait sibi, quae neque magno
stet pretio neque cunctetur, quum est iussa venire.
Candida rectaque sit; munda hactenus, ut neque longa
nec magis alba velit, quam dat natura, videri.
Haec, ubi supposuit dextrum corpus mihi laevo,
Ilia et Egeria est; do nomen quodlibet illi,
nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat,
ianua frangatur, latret canis, undique magno
pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
desiliat mulier, miseram se conscia clamet,
cruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mi.
Discincta tunica fugiendum est ac pede nudo,
ne nummi pereant aut pyga aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel iudice vincam

SATIRA III.

De Tigellii morum inconstantia deque hominum vitiis ferendis et de discrimine inter peccata constituendo.

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
ut numquam inducant animum cantare rogati,
iniussi numquam desistant. Sardus habebat
ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
si peteret per amicitiam patris atque suam, non
quidquam proficeret; si collibuisset, ab ovo
usque ad mala citaret: »Io Bacche!« modo summa
voce, modo hac, resonat quae chordis quattuor ima.
Nil aequale homini fuit illi. Saepe velut qui
currebat fugiens hostem, persaepe velut qui
Iunonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,
saepe decem servos; modo reges atque tetrarchas,
omnia magna, loquens; modo: »Sit mihi mensa tripes et
»concha salis puri et toga, quae defendere frigus,
»quamvis crassa, queat.« Decies centena dedisses
huic parco paucis contento, quinque diebus
nil erat in loculis. Noctes vigilabat ad ipsum
mane; diem totum stertebat. Nil fuit umquam
sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi: »Quid tu?
»nullane habes vitia?« Immo alia, haud fortasse minora.
Maenius absentem Novium quum carperet: »Heus tu,«
quidam ait, »ignoras te? an ut ignotum dare nobis
»verba putas?« »Egomet mi ignosco,« Maenius inquit.

Stultus et improbus hic amor est dignusque notari.
Quum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
quam aut aquila aut serpens Epidaurius? At tibi contra
evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
Iracundior est paullo, minus aptus acutis
naribus horum hominum; rideri possit eo, quod
rusticius tonso toga defluit et male laxus
in pede calceus haeret. At est bonus, ut melior vir
non alius quisquam; at tibi amicus; at ingenium ingens
inculto latet hoc sub corpore. Denique te ipsum
concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
natura aut etiam consuetudo mala; namque
neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc praevertamur, amatorem quod amicae
turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec
delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae.
Vellem in amicitia sic erraremus et isti
errori nomen virtus posuisset honestum.
At pater ut gnati, sic nos debemus, amici
si quod sit, vitium non fastidire. Strabonem
appellat paetum pater, et pullum, male parvus
si cui filius est; ut abortivus fuit olim
Sisyphus; hunc varum distortis cruribus, illum
balbutit scaurum pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit: frugi dicatur. Ineptus
et iactantior hic paullo est: concinnus amicis
postulat ut videatur. At est truculentior atque
plus aequo liber: simplex fortisque habeatur.
Caldior est: acres inter numeretur. Opinor,

haec res et iungit, iunctos et servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus atque
sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
nobiscum vivit, multum demissus homo: illi
tardo cognomen pingui damus. Hic fugit omnes
insidias nullique malo latus obdit apertum;
quum genus hoc inter vitae versetur, ubi acris
invidia atque vigent ubi crimina: pro bene sano
ac non incauto fictum astutumque vocamus.
Simplicior quis et est, qualem me saepe libenter
obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
aut tacitum impellat quovis sermone: »Molestus!
»communi sensu plane caret,« inquimus. Eheu,
quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut aequum est,
quum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce
(si modo plura mihi bona sunt) inclinet, amari
si volet: hac lege in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
postulat, ignoscet verrucis illius. Aequum est,
peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
cetera item nequeunt stultis haerentia; cur non
ponderibus modulisque suis ratio utitur, ac res
ut quaeque est, ita suppliciis delicta coercet?
Si quis eum servum, patinam qui tollere iussus
semesos pisces tepidumque ligurrierit ius,
in cruce suffigat, Labeone insanior inter
sanos dicatur. Quanto hoc furiosius atque
maius peccatum est! Paullum deliquit amicus:
quod nisi concedas, habeare insuavis: acerbus

odisti et fugis ut Rusonem debitor aeris,
qui nisi, quum tristes misero venere Calendae,
mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
porrecto iugulo historias, captivus ut, audit.
Comminxit lectum potus mensave catillum
Evandri manibus tritum deiecit; ob hanc rem,
aut positum ante mea quia pullum in parte catini
sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus
sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit, aut si
prodiderit commissa fide sponsumve negarit?
Quis paria esse fere placuit peccata, laborant,
quum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant,
atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi.
Quum prorepserunt primis animalia terris,
mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter
unguibus et pugnis, dein fustibus, atque ita porro
pugnabant armis, quae post fabricaverat usus;
donec verba, quibus voces sensusque notarent,
nominaque invenere: dehinc absistere bello,
oppida coeperunt munire et ponere leges,
ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
causa; sed ignotis perierunt mortibus illi,
quos Venerem incertam rapientes more ferarum,
viribus editior caedebat, ut in grege taurus.
Iura inventa metu iniusti fateare necesse est,
tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest iusto secernere iniquum,
dividit ut bona diversis, fugienda petendis:
nec vincet ratio hoc, tantumdem ut peccet idemque,
qui teneros caules alieni fregerit horti,

et qui nocturnus sacra divûm legerit. Adsit
regula, peccatis quae poenas irroget aequas,
ne scutica dignum horribili sectere flagello.
Nam, ut ferula caedas meritum maiora subire
verbera, non vereor, quum dicas esse pares res
furta latrociniis, et magnis parva mineris
falce recisurum simili te, si tibi regnum
permittant homines. Si dives, qui sapiens est,
et sutor bonus et solus formosus et est rex:
cur optas quod habes? ¶ »Non nosti, quid pater« inquit,
»Chrysippus dicat: Sapiens crepidas sibi numquam
»nec soleas fecit; sutor tamen est sapiens.« ¶ Qui?
¶ Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
optimus est modulator; ut Alfenus vafer, omni
abiecto instrumento artis clausaque taberna,
tonsor erat; sapiens operis sic optimus omnis
est opifex solus, sic rex. ¶ Vellunt tibi barbam
lascivi pueri; quos tu nisi fuste coerces,
urgeris turba circum te stante, miserque
rumperis et latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
rex ibis neque te quisquam stipator ineptum
praeter Crispinum sectabitur, et mihi dulces
ignoscent, si quid peccaro stultus, amici,
inque vicem illorum patiar delicta libenter,
privatusque magis vivam te rege beatus.

SATIRA IV.

De satirica poesi deque suis in hoc genere obtrectatoribus.

Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae
atque alii, quorum comoedia prisca virorum est,
si quis erat dignus describi, quod malus aut fur,
quod moechus foret aut sicarius aut alioqui
famosus, multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce sequutus,
mutatis tantum pedibus numerisque: facetus,
emunctae naris, durus componere versus.
Nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,
ut magnum, versus dictabat stans pede in uno.
Quum flueret lutulentus, erat quod tollere velles;
garrulus atque piger scribendi ferre laborem,
scribendi recte; nam ut multum, nil moror.—Ecce,
Crispinus minimo me provocat: »Accipe, si vis,
»accipiam tabulas: detur nobis locus, hora,
»custodes; videamus, uter plus scribere possit.«
Dî bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
finxerunt animi, raro et perpauca loquentis;
at tu conclusas hircinis follibus auras,
usque laborantes dum ferrum molliat ignis,
ut mavis, imitare. — Beatus Fannius ultro
delatis capsis et imagine, quum mea nemo
scripta legat, vulgo recitare timentis ob hanc rem,
quod sunt quos genus hoc minime iuvat, utpote plures
culpari dignos. Quemvis media erue turba;
aut ab avaritia aut misera ambitione laborat.

Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum;
hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;
hic mutat merces surgente a sole ad eum, quo
vespertina tepet regio; quin per mala praeceps
fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt versus, odere poetas.
¶ Foenum habet in cornu, longe fuge: dummodo risum
excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico;
et quodcumque semel chartis illeverit, omnes
gestiet a furno redeuntes scire lacuque
et pueros et anus. ¶ Agedum, pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus esse poetas,
excerpam numero. Neque enim concludere versum
dixeris esse satis; neque, si quis scribat, uti nos,
sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior atque os
magna sonaturum, des nominis huius honorem.
Idcirco quidam, comoedia necne poema
esset, quaesivere, quod acer spiritus ac vis
nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
differt sermoni, sermo merus. ¶ At pater ardens
saevit, quod meretrice nepos insanus amica
filius uxorem grandi cum dote recuset,
ebrius et, magnum quod dedecus, ambulet ante
noctem cum facibus. ¶ Numquid Pomponius istis
audiret leviora, pater si viveret? Ergo
non satis est puris versum perscribere verbis,
quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
quo personatus pacto pater. His, ego quae nunc,
olim quae scripsit Lucilius, eripias si

tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est
posterius facias, praeponens ultima primis:
non, ut si solvas »Postquam Discordia tetra
»belli ferratos postes portasque refregit,«
invenias etiam disiecti membra poetae.
Hactenus haec: alias iustum sit necne poema;
nunc illud tantum quaeram meritone tibi sit
suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
ambulat et Caprius, rauci male, cumque libellis,
magnus uterque timor latronibus; at bene si quis
et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Coelî Byrrhique latronum,
non ego sum Caprii neque Sulcî: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
quîs manus insudet vulgi Hermogenisque Tigellî.
Nec recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus,
non ubivis coramve quibuslibet. ¶ In medio qui
scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes:
suave locus voci resonat conclusus. ¶ Inanes
hoc iuvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
tempore num faciant alieno. ¶ »Laedere gaudes,«
inquis, »et hoc studio pravus facis.« ¶ Unde petitum
hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum,
vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum,
qui non defendit alio culpante, solutos
qui captat risus hominum famamque dicacis,
fingere qui non visa potest, commissa tacere
qui nequit: hic niger est; hunc tu, Romane, caveto.
Saepe tribus lectis videas coenare quaternos,
e quibus unus avet quavis adspergere cunctos

praeter eum, qui praebet aquam; post hunc quoque potus,
condita quum verax aperit praecordia Liber.
Hic tibi comis et urbanus liberque videtur,
infesto nigris; ego si risi, quod ineptus
pastillos Rufillus olét, Gargonius hircum,
lividus et mordax videor tibi? Mentio si qua
de Capitolini furtis iniecta Petillî
te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos:
»Me Capitolinus convictore usus amicoque
»a puero est, causaque mea permulta rogatus
»fecit; et incolumis laetor quod vivit in Urbe;
»sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
»fugerit.« Hic nigrae succus loliginis, haec est
aerugo mera; quod vitium procul abfore chartis
atque animo prius, ut si qui promittere de me
possum aliquid vere, promitto. Liberius si
dixero quid, si forte iocosius, hoc mihi iuris
cum venia dabis. Insuevit pater optimus hoc me
ut fugerem, exemplis vitiorum quaeque notando.
Quum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
viverem uti contentus eo, quod mî ipse parasset
»Nonne vides, Albî ut male vivat filius? utque
»Barrus inops? Magnum documentum, ne patriam rem
»perdere quis velit.« A turpi meretricis amore
quum deterreret: »Scetani dissimilis sis.«
Ne sequerer moechas, concessa quum venere uti
possem: »Deprensi non bella est fama Trebonî,«
aiebat. »Sapiens, vitatu quidque petitu
»sit melius, causas reddet tibi: mî satis est, si
»traditum ab antiquis morem servare tuamque,
»dum custodis eges, vitam famamque tueri

»incolumem possum. Simul ac duraverit aetas
»membra animumque tuum, nabis sine cortice.« Sic me
formabat puerum dictis, et sive iubebat,
ut facerem quid: »Habes auctorem, quo facias hoc,«
unum ex iudicibus selectis obiiciebat;
sive vetabat: »An hoc inhonestum et inutile factu
»necne sit, addubites, flagret rumore malo quum
»hic atque ille?« Avidos vicinum funus ut aegros
exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
sic teneros animos aliena opprobria saepe
absterrent vitiis. Ex hoc ego, sanus ab illis,
perniciem quaecumque ferunt, mediocribus et quis
ignoscas vitiis teneor; fortassis et isthinc
largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
consilium proprium: neque enim, quum lectulus aut me
porticus excepit, desum mihi. »Rectius hoc est;«..,
»hoc faciens vivam melius;« .... »sic dulcis amicis
occurram;« .... »hoc quidam non belle: numquid ego illi
»imprudens olim faciam simile?« Haec ego mecum
compressis agito labris; ubi quid datur oti,
illudo chartis. Hoc est mediocribus illis
ex vitiis unum: cui si concedere nolis,
multa poetarum veniet manus, auxilio quae
sit mihi (nam multo plures sumus) ac veluti te
Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.

SATIRA V.

Narrat quoddam iter suum, quod fecerit Roma Brindusium.

Egressum magna me excepit Aricia Roma
hospitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Graecorum longe doctissimus. Inde Forum Appi,
differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
praecinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
Hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri
indico bellum, coenantes haud animo aequo
exspectans comites. Iam nox inducere terris
umbras et coelo diffundere signa parabat.
Tum pueri nautis, pueris convicia nautae
ingerere: »Huc appelle!«... »Trecentos inseris!«... »Ohe
»iam satis est!« Dum aes exigitur, dum mula ligatur,
tota abit hora. Mali culices ranaeque palustres
avertunt somnos, absentem ut cantat amicam
multa prolutus vappa nauta atque viator
certatim. Tandem fessus dormire viator
incipit, ac missae pastum retinacula mulae
nauta piger saxo religat stertitque supinus.
Iamque dies aderat, nil quum procedere lintrem
sentimus: donec cerebrosus prosilit unus
ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
fuste dolat: quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pransi tria repimus atque subimus

impositum saxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Maecenas optimus atque
Cocceius, missi magnis de rebus uterque
legati, aversos soliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
illinere. Interea Maecenas advenit atque
Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
factus homo, Antonî, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
linquimus, insani ridentes praemia scribae,
praetextam et latum clavum, prunaeque vatillum.
In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
Murena praebente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multo gratissima; namque
Plotius et Varius Sinuessae Virgiliusque
occurrunt, animae, quales neque candidiores
terra tulit, neque quîs me sit devinctior alter.
O qui complexus et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim iucundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quae villula, tectum
praebuit, et parochi, quae debent, ligna salemque.
Hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
Lusum it Maecenas, dormitum ego Virgiliusque:
namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
quae super est Caudî cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti scurrae pugnam Messîque Cicirri,
Musa velim memores, et quo patre natus uterque
contulerit lites. Messî clarum genus Osci;
Sarmenti domina exstat: ab his maioribus orti
ad pugnam venere. Prior Sarmentus: »Equi te
»esse feri similem, dico.« Ridemus, et ipse
Messius: »Accipio;« caput et movet. »O, tua cornu

»ni foret exsecto frons,« inquit, »quid faceres, quum
»sic mutilus miniteris?« At illi foeda cicatrix
setosam laevi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat:
nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicirrus ad haec: donasset iamne catenam
ex voto Laribus, quaerebat; scriba quod esset,
deterius nihilo dominae ius esse. Rogabat
denique, cur umquam fugisset, cui satis una
farris libra foret, gracili sic tamque pusillo?
Prorsus iucunde coenam produximus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedulus hospes
paene macros arsit dum turdos versat in igni:
nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos coenam servosque timentes
tum rapere atque omnes restinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
ostentare mihi, quos torret Atabulus et quos
numquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
villa recepisset, lacrymoso non sine fumo,
udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
ad mediam noctem exspecto; somnus tamen aufert
intentum Veneri: tum immundo somnia visu
nocturnam vestem maculant ventremque supinum.
Quattuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
signis perfacile est. Venit vilissima rerum
hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
callidus ut soleat humeris portare viator:

nam Canusi lapidosus; aquae non ditior urna
qui locus a forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hic Varius discedit moestus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
carpentes iter et factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior, via peior ad usque
Bari moenia piscosi; dehinc Gnatia lymphis
iratis exstructa dedit risusque iocosque,
dum, flamma sine thura liquescere limine sacro,
persuadere cupit. Credat Iudaeus Apella,
non ego; namque deos didici securum agere aevum,
nec, si quid miri faciat natura, deos id
tristes ex alto coeli demittere tecto.
Brundisium longae finis chartaeque viaeque est.

SATIRA VI.

De vera nobilitate agit deque se ipso et educatione sua, quam pater instituerit, ac de vitae mediocris amore.

Non, quia, Maecenas, Lydorum quidquid Etruscos
incoluit fines, nemo generosior est te,
nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
olim qui magnis regionibus imperitarint,
ut plerique solent, naso suspendis adunco
ignotos, ut me libertino patre natum.
Quum referre negas, quali sit quisque parente
natus, dum ingenuus; persuades hoc tibi vere,
ante potestatem Tulli atque ignobile regnum
multos saepe viros nullis maioribus ortos
et vixisse probos, amplis et honoribus auctos;

contra, Laevinum, Valeri genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulsus fuit, unius assis
non umquam pretio pluris licuisse, notante
iudice, quo nosti, populo, qui stultus honores
saepe dat indignis et famae servit ineptus,
qui stupet in titulis et imaginibus. Quid oportet
nos facere a vulgo longe longeque remotos?
Namque esto, populus Laevino mallet honorem,
quam Decio mandare novo, censorque moveret
Appius, ingenuo si non essem patre natus;
vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
non minus ignotos generosis. Quo tibi, Tilli,
sumere depositum clavum fierique tribuno?
Invidia accrevit, privato quae minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
pellibus et latum demisit pectore clavum,
audit continuo: »Quis homo hic?« et: »Quo patre natus?«
Ut si qui aegrotet quo morbo Barrus, haberi
ut cupiat formosus, eat quacumque, puellis
iniiciat curam quaerendi singula, quali
sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:
sic qui promittit, cives, urbem sibi curae,
imperium fore et Italiam et delubra deorum,
quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
omnes mortales curare et quaerere cogit.
¶ Tune, Syri, Damae, aut Dionysi filius, audes
deiicere e saxo cives aut tradere Cadmo?
¶ At Novius collega gradu post me sedet uno;
namque est ille, pater quod erat meus. ¶ Hoc tibi Paullus

et Messala videris? At hic, si plostra ducenta
concurrantque foro tria funera, magna sonabit,
cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.
¶ Nunc ad me redeo libertino patre natum,
quem rodunt omnes *libertino patre natum,*
nunc, quia sim tibi, Maecenas, convictor, at olim,
quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est, quia non, ut forsit honorem
iure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum,
praesertim cautum dignos adsumere, prava
ambitione procul. Felicem dicere non hoc
me possim, casu quod te sortitus amicum.
Nulla etenim mihi te fors obtulit; optimus olim
Virgilius, post hunc Varius dixere quid essem.
Ut veni coram, singultim pauca loquutus —
infans namque pudor prohibebat plura profari —
non ego me claro natum patre, non ego circum
me Satureiano vectari rura caballo,
sed, quod eram, narro. Respondes, ut tuus est mos,
pauca: abeo; et revocas nono post mense iubesque
esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
quod placui tibi, qui turpi secernis honestum
non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
mendosa est natura, alioqui recta — velut si
egregio inspersos reprehendas corpore naevos —
si neque avaritiam neque sordes aut mala lustra
obiiciet vere quisquam mihi; purus et insons —
ut me collaudem — si et vivo carus amicis:
causa fuit pater his, qui macro pauper agello
noluit in Flavi ludum me mittere, magni

quo pueri magnis e centurionibus orti,
laevo suspensi loculos tabulamque lacerto,
ibant octonis referentes Idibus aera,
sed puerum est ausus Romam portare docendum
artes, quas doceat quivis eques atque senator
semet prognatos. Vestem servosque sequentes
in magno ut populo si quis vidisset, avita
ex re praeberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
circum doctores aderat. Quid multa? pudicum
(qui primus virtutis honos) servavit ab omni
non solum facto, verum opprobrio quoque turpi,
nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
si praeco parvas aut, ut fuit ipse, coactor
mercedes sequerer; neque ego essem questus.
At hoc nunc
laus illi debetur et a me gratia maior.
Nil me poeniteat sanum patris huius; eoque
non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
sic me defendam. Longe mea discrepat istis
et vox et ratio. Nam si natura iuberet
a certis annis aevum remeare peractum,
atque alios legere ad fastum quoscumque parentes:
optaret sibi quisque, meis contentus honestos
fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
iudicio vulgi, sanus fortasse tuo, quod
nollem onus haud umquam solitus portare mole-
stum.
Nam mihi continuo maior quaerenda foret res
atque salutandi plures, ducendus et unus
et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
exirem; plures calones atque caballi

pascendi, ducenda petorrita. Nunc mihi curto
ire licet mulo vel, si libet, usque Tarentum,
mantica cui lumbos onere ulceret atque eques armos.
Obiiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tilli,
quum Tiburte via praetorem quinque sequuntur
te pueri, lasanum portantes oenophorumque.
Hoc ego commodius, quam tu, praeclare senator,
millibus atque aliis, vivo. Quacumque libido est,
incedo solus, percontor quanti olus ac far;
fallacem Circum vespertinumque pererro
saepe forum, adsisto divinis, inde domum me
ad porri et ciceris refero laganique catinum.
Coena ministratur pueris tribus, et lapis albus
pocula cum cyatho duo sustinet, adstat echinus
vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum non sollicitus, mihi quod cras
surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se
vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
Ad quartam iaceo; post hanc vagor, aut ego, lecto
aut scripto, quod me tacitum iuvet, ungor olivo,
non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
admonuit, fugio campum lusumque trigonem.
Pransus non avide, quantum interpellet inani
ventre diem durare, domesticus otior. Haec est
vita solutorum misera ambitione gravique.
His me consolor victurum suavius, ac si
quaestor avus pater atque meus patruusque fuisset.

SATIRA VII.

Narratur rixa quaedam inter Rupilium Regem et Persium coram Bruto, Persiique facetum dictum in adversarium.

Proscripti Regis Rupilî pus atque venenum
hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas;
durus homo atque odio qui posset vincere Regem,
confidens tumidusque, adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
Ad Regem redeo. Postquam nihil inter utrumque
convenit; — hoc etenim sunt omnes iure molesti,
quo fortes, quibus adversum bellum incidit: inter
Hectora Priamiden animosum atque inter Achillem
ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors,
non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
summa fuit; duo si discordia vexet inertes,
aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
cum Lycio Glauco, discedat pigrior, ultro
muneribus missis — Bruto praetore tenente
ditem Asiam, Rupilî et Persî par pugnat, uti non
compositum melius cum Bitho Bacchius. In ius
acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam, ridetur ab omni
conventu, laudat Brutum laudatque cohortem:
solem Asiae Brutum appellat, stellasque salubres
appellat comites, excepto Rege; canem illum,
invisum agricolis sidus, venisse: ruébat

flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Praenestinus salso multoque fluenti
expressa arbusto regerit convicia, durus
vindemiator et invictus, cui saepe viator
cessisset, magna compellans voce cuculum.
At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat: »Per magnos, Brute, deos te
»oro, qui reges consuêris tollere, cur non
»hunc Regem iugulas? Operum hoc, mihi crede, tuorum est.«

SATIRA VIII.

Inducit Priapum narrantem, quemadmodum viderit Canidiam Saganamque in sepulcris artes magicas exercentes, et qua ratione eas in fugam coniecerit.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
quum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
maluit esse deum. Deus inde ego, furum aviumque
maxima formido: nam fures dextra coercet
obscenoque ruber porrectus ab inguine palus:
ast importunas volucres in vertice arundo
terret fixa vetatque novis considere in hortis.
Huc prius angustis eiecta cadavera cellis
conservus vili portanda locabat in arca.
Hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurrae Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
hic dabat, heredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Exquiliis habitare salubribus atque

aggere in aprico spatiari, quo modo tristes
albis informem spectabant ossibus agrum;
quum mihi non tantum furesque feraeque, suëtae
hunc vexare locum, curae sunt atque labori,
quantum carminibus quae versant atque venenis
humanos animos: has nullo perdere possum
nec prohibere modo, simul ac vaga luna decorum
protulit os, quin ossa legant herbasque nocentes.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam pedibus nudis passoque capillo,
cum Sagana maiore ululantem. Pallor utrasque
fecerat horrendas adspectu. Scalpere terram
unguibus et pullam divellere mordicus agnam
coeperunt; cruor in fossam confusus, ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanea et effigies erat, altera cerea: maior
lanea, quae poenis compesceret inferiorem;
cerea suppliciter stabat, servilibus ut quae
iam peritura modis. Hecaten vocat altera, saevam
altera Tisiphonen; serpentes atque videres
infernas errare canes, lunamque rubentem,
ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
corvorum atque in me veniat mictum atque cacatum
Iulius et fragilis Pediatia furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
umbrae cum Sagana resonarint triste et acutum,
utque lupi barbam variae cum dente colubrae
abdiderint furtim terris et imagine cerea
largior arserit ignis, et ut non testis inultus,
horruerim voces Furiarum et facta duarum.
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi

diffissa nate, ficus; at illae currere in urbem.
Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum
excidere atque herbas atque incantata lacertis
vincula, cum magno risuque iocoque videres.

SATIRA IX.

Narrat, quomodo in via publica ad se accesserit homo literatus garrulusque, cupiens per eum introduci ad Maecenatem, quaque ratione liberatus ab illo fuerit.

Ibam forte Via sacra, sicut meus est mos,
nescio quid meditans nugarum, totus in illis:
accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
arreptaque manu: »Quid agis, dulcissime rerum?«
¶ »Suaviter, ut nunc est,« inquam, »et cupio omnia. quae vis.«
Quum adsectaretur: »Num quid vis?« occupo. At ille:
»Noris nos,« inquit; »docti sumus.« Hic ego: »Pluris
»hoc« inquam »mihi eris.« Misere discedere quaerens,
ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
dicere nescio quid puero, quum sudor ad imos
manaret talos. »O te, Bolane, cerebri
»felicem!« aiebam tacitus, quum quidlibet ille
garriret, vicos, urbem laudaret. Ut illi
nil respondebam, »Misere cupis,« inquit, »abire:
»iamdudum video: sed nil agis; usque tenebo;
»prosequar hinc quo nunc iter est tibi.« ¶ »Nil opus est te

»circumagi: quendam volo visere non tibi notum;
»trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos.«
¶ »Nil habeo quod agam, et non sum piger, usque sequar te.«
Demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus,
quum gravius dorso subiit onus. Incipit ille:
»Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
»non Varium facies: nam quis me scribere plures
»aut citius possit versus? quis membra movere
»mollius? invideat quod et Hermogenes, ego canto.«
Interpellandi locus hic erat: »Est tibi mater,
»cognati, quis te salvo est opus?« ¶ »Haud mihi quisquam:
»omnes composui.« ¶ »Felices! Nunc ego resto.
»Confice: namque instat fatum mihi triste, Sabella
»quod puero cecinit divina mota anus urna:
»*Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,*
»*nec laterum dolor aut tussis, nec tarda podagra;*
»*garrulus hunc quando consumet cumque: loquaces,*
»*si sapiat, vitet, simul atque adoleverit aetas.*«
Ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei
praeterita, et casu tunc respondere vadato
debebat; quod ni fecisset, perdere litem.
»Si me amas,« inquit, »paullum hic ades.« ¶ »Inteream, si
»aut valeo stare aut novi civilia iura;
»et propero quo scis.« ¶ »Dubius sum, quid faciam,« inquit,
»tene relinquam an rem.« ¶ »Me, sodes.« ¶ »Non faciam« ille,
et praecedere coepit; ego, ut contendere durum est

cum victore, sequor. »Maecenas quomodo tecum?«
hinc repetit. ¶ »Paucorum hominum et mentis bene sanae.«
¶ »Nemo dexterius fortuna est usus. Haberes
»magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
»hunc hominem velles si tradere: dispeream, ni
»summosses omnes.« ¶ »Non isto vivitur illic,
»quo tu rere, modo: domus hac nec purior ulla est
»nec magis his aliena malis: nil mi officit umquam,
»ditior hic aut est quia doctior; est locus uni-
»cuique suus.« ¶ »Magnum narras, vix credibile.« ¶ »Atqui
»sic habet.« ¶ »Accendis, quare cupiam magis illi
»proximus esse.« ¶ »Velis tantummodo; quae tua virtus,
»expugnabis; et est qui vinci possit, eoque
»difficiles aditus primos habet.« ¶ »Haud mihi deero:
»muneribus servos corrumpam; non, hodie si
»exclusus fuero, desistam; tempora quaeram;
»occurram in triviis; deducam! Nil sine magno
»vita labore dedit mortalibus.« Haec dum agit, ecce
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, et illum
qui pulchre nosset. Consistimus. »Unde venis?« et
»quo tendis?« rogat et respondet. Vellere coepi,
et prensare manu lentissima brachia, nutans,
distorquens oculos, ut me eriperet. Male salsus
ridens dissimulare; meum iecur urere bilis.
¶ »Certe nescio quid secreto velle loqui te
»aiebas mecum.« ¶ »Memini bene, sed meliori
»tempore dicam: hodie tricesima sabbata: vin' tu
»curtis Iudaeis oppedere?« ¶ »Nulla mihi«, inquam,

»relligio est.« ¶ »At mi: sum paullo infirmior, unus
»multorum: ignosces; alias loquar.« ¶ Hunccine solem
tam nigrum surrexe mihi? Fugit improbus ac me
sub cultro linquit. Casu venit obvius illi
adversarius, et »Quo tu, turpissime?« magna
inclamat voce, et »Licet antestari?« Ego vero
oppono auriculam: rapit in ius; clamor utrimque,
undique concursus. Sic me servavit Apollo.

SATIRA X.

Tuetur suum de Lucilio (Sat. IV.) iudicium et de satiris scribendis praecepta dat.

[Lucili, quam sis mendosus, teste Catone,
defensore tuo, pervincam, qui male factos
emendare parat versus; hoc lenius ille,
est quo vir melior, longe subtilior illo,
qui multum puer est loris et funibus udis
exhortatus, ut esset opem qui ferre poetis
antiquis posset contra fastidia nostra,
grammaticorum equitum doctissimus. Ut redeam illuc:]
Nempe incomposito dixi pede currere versus
Lucili. Quis tam Lucili fautor inepte est,
ut non hoc fateatur? At idem, quod sale multo
urbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen hoc tribuens dederim quoque cetera; nam sic
et Laberi mimos, ut pulchra poemata, mirer.

Ergo non satis est, risu diducere rictum
auditoris, — et est quaedam tamen hic quoque virtus —,
est brevitate opus, ut currat sententia, neu se
impediat verbis lassas onerantibus aures;
et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
interdum urbani, parcentis viribus atque
extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
fortius et melius magnas plerumque secat res.
Illi, scripta quibus comoedia prisca viris est,
hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
Hermogenes umquam legit, neque simius iste,
nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
¶ At magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis
miscuit. ¶ O seri studiorum! quine putetis
difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
contigit? ¶ At sermo lingua concinnus utraque
suavior, ut Chio nota si commixta Falerni est.
¶ Quum versus facias, te ipsum percontor, an et quum
dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?
Scilicet oblitus patriaeque patrisque, Latine
quum Pedius causas exsudet Poplicola atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
verba foris malis, Canusini more bilinguis?
Atqui ego quum Graecos facerem, natus mare citrà,
versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
post mediam noctem visus, quum somnia vera:
»In silvam non ligna feras insanius, ac si
»magnas Graecorum malis implere catervas.«
Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumque
defingit Rheni luteum caput, haec ego ludo,

quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa,
nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
Arguta meretrice potes Davoque Chremeta
eludente senem comis garrire libellos
unus vivorum, Fundani; Pollio regum
facta canit, pede ter percusso; forte epos acer,
ut nemo, Varius ducit; molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camenae.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
inventore minor; neque ego illi detrahere ausim
haerentem capiti cum multa laude coronam.
At dixi, fluere hunc lutulentum, saepe ferentem
plura quidem tollenda relinquendis.—Age, quaeso,
tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
nil comis tragici mutat Lucilius Atti,
non ridet versus Enni gravitate minores,
quum de se loquitur, non ut maiore reprensis?
Quid vetat et nosmet Lucili scripta legentes
quaerere, num illius, num rerum dura negarit
versiculos natura magis factos et euntes
mollius, ac si quis, pedibus quid claudere senis,
hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
ante cibum versus, totidem coenatus: Etrusci
quale fuit Cassi rapido ferventius amni
ingenium, capsis quem fama est esse librisque
ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
comis et urbanus, fuerit limatior idem,
quam rudis et Graecis intacti carminis auctor,
quamque poetarum seniorum turba; sed ille,
si foret hoc nostrum fato delatus in aevum,
detereret sibi multa, recideret omne, quod ultra

perfectum traheretur, et in versu faciendo
saepe caput scaberet, vivos et roderet ungues.
Saepe stylum vertas, iterum quae digna legi sint,
scripturus, neque, te ut miretur turba, labores,
contentus paucis lectoribus. An tua demens
vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego; nam *satis est, equitem mihi plaudere*, ut audax,
contemptis aliis, explosa Arbuscula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius, aut cruciet, quod
vellicet absentem Demetrius, aut quod ineptus
Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli?
Plotius et Varius, Maecenas Virgiliusque,
Valgius et probet haec Octavius optimus atque
Fuscus, et haec utinam Viscorum laudet uterque.
Ambitione relegata te dicere possum,
Pollio, te, Messala, tuo cum fratre, simulque
vos, Bibule et Servi, simul his te, candide Furni,
complures alios, doctos ego quos et amicos
prudens praetereo; quibus haec, sint qualiacumque,
arridere velim, doliturus, si placeant spe
deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
discipularum inter iubeo plorare cathedras.
I, puer, atque meo citus haec subscribe libello.

SATIRARUM

LIBER SECUNDUS.

SATIRA I.

Colloquuntur inter se poeta et senex iurisconsultus C. Trebatius Testa, qui ex Cic. Topicis et ep. ad Fam. lib. VII. satis cuique notus est. Agitur autem de satirica poesi eiusque dignitate.

HORAT. Sunt, quibus in satira videor nimis acer et ultra
legem tendere opus; sine nervis altera, quidquid
composui, pars esse putat, similesque meorum
mille die versus deduci posse. Trebati,
quid faciam, praescribe. TREB. Quiescas. HOR. Ne faciam, inquis,
omnino versus? TREB. Aio. HOR. Peream male, si non
optimum erat; verum nequeo dormire. TREB. Ter uncti
transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Caesaris invicti res dicere, multa laborum

praemia laturus. HOR. Cupidum, pater optime, vires
deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
agmina nec fracta pereuntes cuspide Gallos
aut labentis equo describat vulnera Parthi.
TREB. Attamen et iustum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius. HOR. Haud mihi deero,
quum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
verba per attentam non ibunt Caesaris aurem,
cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.
TREB. Quanto rectius hoc, quam tristi laedere versu
Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem,
quum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et odit.
HOR. Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel icto
accessit fervor capiti numerusque lucernis;
Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem
pugnis: quot capitum vivunt, totidem studiorum
millia: me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
credebat libris, neque, si male cesserat, umquam
decurrens alio, neque si bene: quo fit, ut omnis
votiva pateat veluti descripta tabella
vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Apulus, anceps: —
nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
missus ad hoc pulsis, vetus est ut fama, Sabellis,
quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
sive quod Apula gens seu quod Lucania bellum
incuteret violenta. Sed hic stylus haud petet ultro
quemquam animantem, et me veluti custodiet ensis

vagina tectus: quem cur destringere coner
tutus ab infestis latronibus? O pater et rex
Iuppiter, ut pereat positum robigine telum,
nec quisquam noceat cupido mihi pacis! At ille,
qui me commorit, — melius non tangere, clamo —
flebit et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges miniatur et urnam,
Canidia Albuti, quibus est inimica, venenum,
grande malum Turius, si quid se iudice certes.
Ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque
imperet hoc natura potens, sic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit, unde, nisi intus
monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
matrem, nil faciet sceleris pia dextera; — mirum!
ut neque calce lupus quemquam neque dente petit bos; —
sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
exspectat, seu mors atris circumvolat alis,
dives, inops, Romae, seu fors ita iusserit, exsul,
quisquis erit vitae, scribam, color. TREB. O puer, ut sis
vitalis, metuo, et maiorum ne quis amicus
frigore te feriat. HOR. Quid? quum est Lucilius ausus
primus in hunc operis componere carmina morem,
detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
cederet, introrsum turpis; num Laelius et qui
duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
ingenio offensi? aut laeso doluere Metello
famosisque Lupo cooperto versibus? Atqui
primores populi arripuit populumque tributim,
scilicet uni aequus virtuti atque eius amicis.

Quin ubi se a vulgo et scena in secreta remorant
virtus Scipiadae et mitis sapientia Laeli,
nugari cum illo et discincti ludere, donec
decoqueretur olus, soliti. Quidquid sum ego, quamvis
infra Lucili censum ingeniumque, tamen me
cum magnis vixisse invita fatebitur usque
invidia, et fragili quaerens illidere dentem,
offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
dissentis. TREB. Equidem nihil hinc diffindere possum.
Sed tamen, ut monitus caveas, ne forte negoti
incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
iudiciumque. HOR. Esto, si quis mala; sed bona si quis
iudice condiderit laudatus Caesare? si quis
opprobriis dignum latraverit, integer ipse?
TREB. Solventur risu tabulae, tu missus abibis.

SATIRA II.

Ofellum quendam rusticum introducit suae aetatis luxuriem carpentem veterumque hominum frugalitatem commendantem.

Quae virtus et quanta, boni, sit vivere parvo —
nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
rusticus, abnormis sapiens crassaque Minerva —
discite, non inter lances mensasque nitentes,
quum stupet insanis acies fulgoribus et quum
acclinis falsis animus meliora recusat,
verum hic impransi mecum disquirite. Cur hoc?

Dicam, si potero. Male verum examinat omnis
corruptus iudex. Leporem sectatus equove
lassus ab indomito, vel, si Romana fatigat
militia adsuetum graecari, seu pila velox,
molliter austerum studio fallente laborem,
seu te discus agit, pete cedentem aëra disco:
quum labor extuderit fastidia siccus, inanis
sperne cibum vilem; nisi Hymettia mella Falerno
ne biberis diluta. Foris est promus, et atrum
defendens pisces hiemat mare: cum sale panis
latrantem stomachum bene leniet. Unde putas aut
qui partum? Non in caro nidore voluptas
summa, sed in te ipso est. Tu pulmentaria quaere
sudando: pinguem vitiis albumque neque ostrea
nec scarus aut poterit peregrina iuvare lagois.
Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
hoc potius quam gallina tergere palatum,
corruptus vanis rerum, quia veneat auro
rara avis et picta pandat spectacula cauda:
tamquam ad rem attineat quidquam. Num vesceris ista,
quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
Carne tamen, quamvis distat nihil, hac magis illa,
imparibus formis deceptum te patet. Esto:
unde datum sentis, lupus hic Tiberinus an alto
captus hiet, pontesne inter iactatus an amnis
ostia sub Tusci? Laudas, insane, trilibrem
mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.
Ducit te species, video: quo pertinet ergo
proceros odisse lupos? Quia scilicet illis
maiorem natura modum dedit, his breve pondus.
Ieiunus raro stomachus vulgaria temnit.

»Porrectum magno magnum spectare catino
»vellem« ait Harpyiis gula digna rapacibus. At vos
praesentes, Austri, coquite horum opsonia! Quamquam
putet aper rhombusque recens, mala copia quando
aegrum sollicitat stomachum, quum rapula plenus
atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
pauperies epulis regum: nam vilibus ovis
nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni praeconis erat acipensere mensa
infamis. Quid? tum rhombos minus aequora alebant?
Tutus erat rhombus tutoque ciconia nido,
donec vos auctor docuit praetorius. Ergo
si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
parebit pravi docilis Romana iuventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
iudice: nam frustra vitium vitaveris illud,
si te alio pravus detorseris. Avidienus,
cui Canis ex vero ductum cognomen adhaeret,
quinquennes oleas est et silvestria corna,
ac nisi mutatum parcit defundere vinum, et,
cuius odorem olei nequeas perferre — licebit
ille repotia, natales aliosve dierum
festos albatus celebret — cornu ipse bilibri
caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur, et horum
utrum imitabitur? Hac urget lupus, hac canis, aiunt.
Mundus erit, qui non offendat sordibus, atque
in neutram partem cultus miser. Hic neque servis,
Albuti senis exemplo, dum munia didit,
saevus erit, neque sic, ut simplex Naevius, unctam

convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum
afferat. Inprimis valeas bene: nam variae res
ut noceant homini, credas, memor illius escae,
quae simplex olim tibi sederit; at simul assis
miscueris elixa, simul conchylia turdis,
dulcia se in bilem vertent stomachoque tumultum
lenta feret pituita. Vides, ut pallidus omnis
coena desurgat dubia? Quin corpus onustum
hesternis vitiis animum quoque praegravat una,
atque affigit humo divinae particulam aurae.
Alter, ubi dicto citius curata sopori
membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
sive diem festum rediens advexerit annus,
seu recreare volet tenuatum corpus, ubique
accedent anni et tractari mollius aetas
imbecilla volet; tibi quidnam accedet ad istam,
quam puer et validus praesumis, molitiem, seu
dura valetudo inciderit seu tarda senectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes
tardius adveniens vitiatum commodius, quam
integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
heroas natum tellus me prima tulisset!
Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
occupat humanam? Grandes rhombi patinaeque
grande ferunt una cum damno dedecus. Adde
iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum
et frustra mortis cupidum, quum deerit egenti

as, laquei pretium. »Iure« inquit »Trausius istis
»iurgatur verbis: ego vectigalia magna
»divitiasque habeo tribus amplas regibus.« Ergo
quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam te divite? quare
templa ruunt antiqua deûm? cur, improbe, carae
non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi recte semper erunt res?
O magnus posthac inimicis risus! Uterne
ad casus dubios fidet sibi certius, hic qui
pluribus adsuerit mentem corpusque superbum,
an qui contentus parvo metuensque futuri
in pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellum
integris opibus novi non latius usum,
quam nunc accisis. Videas metato in agello
cum pecore et gnatis fortem mercede colonum,
»Non ego« narrantem »temere edi luce profesta
»quidquam praeter olus fumosae cum pede pernae.
»Ac mihi seu longum post tempus venerat hospes,
»sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
»vicinus, bene erat, non piscibus urbe petitis,
»sed pullo atque hoedo; tum pensilis uva secundas
»et nux ornabat mensas cum duplice ficu.
»Post hoc ludus erat culpa potare magistra
»ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
»explicuit vino contractae seria frontis.
»Saeviat atque novos moveat fortuna tumultus:
»quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius aut vos,
»o pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
»Nam propriae telluris herum natura neque illum,

»nec me nec quemquam statuit: nos expulit ille;
»illum aut nequities aut vafri inscitia iuris,
»postremum expellet certe vivacior heres.
»Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
»dictus, erit nulli proprius, sed cedet in usum
»nunc mihi, nunc alii. Quocirca vivite fortes,
»fortiaque adversis opponite pectora rebus!«

SATIRA III.

Damasippus, ridiculus homo, qui Stertinio praeceptore, postquam rem suam omnem familiarem pessum dederat, ex mercatore Stoicus erat factus, ad poetam in Sabino suo desidem accedit et omnes homines praeter Stoicos insanire docet.

DAMASIPPUS. Sic raro scribis, ut toto non quater anno
membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
iratus tibi, quod vini somnique benignus
nil dignum sermone canas. Quid fiet? Ab ipsis
Saturnalibus huc fugisti. Sobrius ergo
dic aliquid dignum promissis! Incipe! Nil est.
Culpantur frustra calami, immeritusque laborat
iratis natus paries dis atque poetis.
Atqui vultus erat multa et praeclara minantis,
si vacuum tepido cepisset villula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro,
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras virtute relicta?
contemnere, miser! Vitanda est improba Siren
desidia, aut, quidquid vita meliore parasti,

ponendum aequo animo. HOR. Dî te, Damasippe, deaeque
verum ob consilium donent tonsore! Sed unde
tam bene me nosti? DAM. Postquam omnis res mea Ianum
ad medium fracta est, aliena negotia curo
excussus propriis. Olim nam quaerere amabam,
quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,
quid sculptum infabre, quid fusum durius esset.
Callidus huic signo ponebam millia centum;
hortos egregiasque domos mercarier unus
cum lucro noram; unde frequentia Mercuriale
imposuere mihi cognomen compita. HOR. Novi
et miror morbi purgatum te illius. Atqui
emovit veterem mire novus, ut solet, in cor
traiecto lateris miseri capitisve dolore,
ut lethargicus hic, quum fit pugil et medicum urget.
Dum ne quid simile huic, esto ut libet. DAM. O bone, ne te
frustrere: insanis et tu stultique prope omnes,
si quid Stertinius veri crepat, unde ego mira
descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
solatus iussit sapientem pascere barbam
atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
Nam, male re gesta, quum vellem mittere operto
me capite in flumen, dexter stetit et »Cave faxis
»te quidquam indignum! Pudor« inquit »te malus angit,
»insanos qui inter vereare insanus haberi.
»Primum nam inquiram, quid sit furere: hoc si erit in te
»solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
»Quem mala stultitia et quemcunque inscitia veri

»caecum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
»autumat. Haec populos, haec magnos formula reges,
»excepto sapiente, tenet. Nunc accipe, quare
»desipiant omnes aeque ac tu, qui tibi nomen
»insano posuere. Velut silvis, ubi passim
»palantes error certo de tramite pellit,
»ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit, unus utrique
»error, sed variis illudit partibus: hoc te
»crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille,
»qui te deridet, caudam trahat. Est genus unum
»stultitiae nihilum metuenda timentis, ut ignes,
»ut rupes fluviosque in campo obstare queratur;
»alterum et huic varum et nihilo sapientius, ignes
»per medios fluviosque ruentis: clamet amica,
»mater, honesta soror cum cognatis, pater, uxor:
»»Hic fossa est ingens, hic rupes maxima; serva!««
»non magis audierit, quam Fufius ebrius olim,
»quum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis:
»»*Mater, te appello!*«« clamantibus. Huic ego vulgus
»errori similem cunctum insanire docebo.
»Insanit veteres statuas Damasippus emendo:
»integer est mentis Damasippi creditor? Esto:
»»Accipe, quod numquam reddas mihi,«« si tibi dicam,
»tune insanus eris, si acceperis? an magis excors
»reiecta praeda, quam praesens Mercurius fert?
»Scribe decem a Nerio — non est satis, adde Cicutae
»nodosi tabulas centum, mille adde catenas;
»effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
»Quum rapies in ius malis ridentem alienis,

»fiet aper, modo avis, modo saxum et, quum volet, arbor.
»Si male rem gerere insani est, contra bene, sani:
»putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perilli
»dictantis, quod tu numquam rescribere possis.
»Audire atque togam iubeo componere, quisquis
»ambitione mala aut argenti pallet amore,
»quisquis luxuria tristive superstitione
»aut alio mentis morbo calet. Huc propius me,
»dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
»Danda est hellebori multo pars maxima avaris;
»nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
»Heredes Staberi summam incidere sepulcro:
»ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
»damnati populo paria atque epulum arbitrio Arri,
»frumenti quantum metit Africa. »Sive ego prave
»»seu recte hoc volui: ne sis patruus mihi!« Credo
»hoc Staberi prudentem animum vidisse. ¶ Quid ergo
»sensit, quum summam patrimoni insculpere saxo
»heredes voluit? ¶ Quoad vixit, credidit ingens
»pauperiem vitium et cavit nihil acrius, ut, si
»forte minus locuples uno quadrante perisset,
»ipse videretur sibi nequior. Omnis enim res,
»virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
»divitiis parent; quas qui construxerit, ille
»clarus erit, fortis, iustus. — ¶ Sapiensne? ¶ Etiam, et rex
»et quidquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
»speravit magnae laudi fore. Quid simile isti
»Graecus Aristippus, qui servos proiicere aurum
»in media iussit Libya, quia tardius irent
»propter onus segnes? Uter est insanior horum?—

»Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
»Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
»nec studio citharae nec Musae deditus ulli;
»si scalpra et formas non sutor; nautica vela
»aversus mercaturis; delirus et amens
»undique dicatur merito. Qui discrepat istis,
»qui nummos aurumque recondit, nescius uti
»compositis metuensque velut contingere sacrum?
»Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
»porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
»audeat esuriens dominus contingere granum,
»ac potius foliis parcus vescatur amaris;
»si positis intus Chii veterisque Falerni
»mille cadis — nihil est, tercentum millibus, acre
»potet acetum; age, si et stramentis incubet, unde-
»octoginta annos natus, cui stragula vestis,
»blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
»nimirum insanus paucis videatur, eo quod
»maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
»Filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
»dis inimice senex, custodis? — Ne tibi desit?
»Quantulum enim summae curtabit quisque dierum,
»ungere si caules oleo meliore caputque
»coeperis impexa foedum porrigine? Quare,
»si quidvis satis est, periuras, surripis, aufers
»undique? Tun' sanus? Populum si caedere saxis
»incipias servosve tuos, quos aere pararis,
»insanum te omnes pueri clamentque puellae:
»quum laqueo uxorem interimis matremque veneno,
»incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis Argis,
»nec ferro ut demens genitricem occidis Orestes.
»An tu reris eum occisa insanisse parente,

»ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
»in matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
»Quin, ex quo est habitus male tutae mentis Orestes,
»nil sane fecit, quod tu reprehendere possis:
»non Pyladen ferro violare aususve sororem est
»Electram: tantum maledicit utrique vocando
»hanc Furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis.
»Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
»qui Veientanum festis potare diebus
»Campana solitus trulla vappamque profestis,
»quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres
»iam circum loculos et claves laetus ovansque
»curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
»excitat hoc pacto: mensam poni iubet atque
»effundi saccos nummorum, accedere plures
»ad numerandum: hominem sic erigit; addit et illud:
»»Ni tua custodis, avidus iam haec auferet heres.
»»¶ Men' vivo? ¶ Ut vivas igitur, vigila: hoc age! ¶ Quid vis?
»»¶ Deficient inopem venae te, ni cibus atque
»»ingens accedit stomacho fultura ruenti.
»»Tu cessas? Agedum, sume hoc ptisanarium oryzae!
»»¶ Quanti emtae? ¶ Parvo. ¶ Quanti ergo? ¶ Octussibus. ¶ Heu, heu,
»»quid refert, morbo an furtis peream ve rapinis?««
»¶ Quisnam igitur sanus? ¶ Qui non stultus. ¶ Quid avarus?
»¶ Stultus et insanus. ¶ Quid, si quis non sit avarus,

»continuo sanus? ¶ Minime. ¶ Cur, Stoice? ¶ Dicam.
»Non est cardiacus — Craterum dixisse putato —
»hic aeger. Recte est igitur surgetque? Negabit,
»quod latus aut renes morbo tentantur acuto.
»Non est periurus neque sordidus; immolet aequis
»hic porcum Laribus. Verum ambitiosus et audax;
»naviget Anticyram. Quid enim differt, barathrone
»dones quidquid habes, an numquam utare paratis?
»Servius Oppidius Canusi duo praedia, dives
»antiquo censu, natis divisse duobus
»fertur et haec moriens pueris dixisse vocatis
»ad lectum: »»Postquam te talos, Aule, nucesque
»»ferre sinu laxo, donare et ludere vidi,
»»te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem;
»»extimui, ne vos ageret vesania discors,
»»tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
»»Quare per divos oratus uterque Penates,
»»tu cave, ne minuas; tu, ne maius facias id,
»»quod satis esse putat pater et natura coercet.
»»Praeterea ne vos titillet gloria, iure-
»»iurando obstringam ambo: uter aedilis fueritve
»»vestrûm praetor, is intestabilis et sacer esto.
»»In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
»»latus ut in Circo spatiere et aëneus ut stes,
»»nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
»»scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
»»astuta ingenuum vulpes imitata leonem?«« —
»Ne quis humasse velit Aiacem, Atrida, vetas cur?
»¶ Rex sum; ¶ nil ultra quaero plebeius. ¶ Et aequam
»rem imperito; ac si cui videor non iustus, inulto
»dicere, quod sentit, permitto. ¶ Maxime regum,

»dî tibi dent capta classem deducere Troia.
»Ergo consulere et mox respondere licebit?
»¶ Consule. ¶ Cur Aiax, heros ab Achille secundus,
»putescit, toties servatis clarus Achivis,
»gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
»per quem tot iuvenes patrio caruere sepulcro?
»¶ Mille ovium insanus morti dedit, inclytum Ulixem
»et Menelaum una mecum se occidere clamans.
»¶ Tu, quum pro vitula statuis dulcem Aulide gnatam
»ante aras spargisque mola caput, improbe, salsa,
»rectum animi servas? ¶ Quorsum? ¶ Insanus quid enim Aiax
»fecit, quum stravit ferro pecus? Abstinuit vim
»uxore et gnato; mala multa precatus Atridis,
»non ille aut Teucrum aut ipsum violavit Ulixem.
»¶ Verum ego, ut haerentes adverso litore naves
»eriperem, prudens placavi sanguine divos.
»¶ Nempe tuo, furiose! ¶ Meo, sed non furiosus.
»¶ Qui species alias veri scelerisque tumultu
»permixtas capiet, commotus habebitur, atque
»stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
»Aiax quum immeritos occidit, desipit, agnos;
»quum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
»stas animo? et purum est vitio tibi, quum tumidum est, cor?
»Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
»huic vestem ut gnatae paret, ancillas paret, aurum,
»Rufam aut Pusillam appellet fortique marito
»destinet uxorem: interdicto huic omne adimat ius
»praetor et ad sanos abeat tutela propinquos.

»Quid, si quis gnatam pro muta devovet agna,
»integer est animi? Ne dixeris. Ergo ubi prava
»stultitia, hic summa est insania; qui sceleratus,
»et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,
»hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis. —
»Nunc age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum:
»vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
»Hic simul accepit patrimonî mille talenta,
»edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
»unguentarius ac Tusci turba impia vici,
»cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum
»mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes,
»verba facit leno: »»Quidquid mihi, quidquid et horum
»»cuique domi est, id crede tuum, et vel nunc pete vel cras.««
»Accipe, quid contra iuvenis responderit aequus.
»»In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
»»coenem ego: tu pisces hiberno ex aequore verris.
»»Segnis ego, indignus, qui tantum possideam: aufer!
»»sume tibi decies! tibi tantumdem! tibi triplex,
»»unde uxor media currit de nocte vocata.««
»Filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
»scilicet ut decies solidum exsorberet, aceto
»diluit insignem baccam: qui sanior, ac si
»illud idem in rapidum flumen iaceretve cloacam?
»Quincti progenies Arrî, par nobile fratrum,
»nequitia et nugis pravorum et amore gemellum,
»luscinias soliti impenso prandere coemtas,
»quorsum abeant? sani ut creta, an carbone notandi?

»Aedificare casas, plostello adiungere mures,
»ludere par impar, equitare in arundine longa,
»si quem delectet barbatum, amentia verset.
»Si puerilius his ratio esse evincet amare,
»nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus
»quale prius, ludas opus, an meretricis amore
»sollicitus plores; quaero, faciasne quod olim
»mutatus Polemo? ponas insignia morbi,
»fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille
»dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
»postquam est impransi correptus voce magistri?
»Porrigis irato puero quum poma, recusat.
»»Sume, Catelle««, negat: si non des, optat. Amator
»exclusus qui distat, agit ubi secum, eat an non,
»quo rediturus erat non arcessitus, et haeret
»invisis foribus? »»Ne nunc, quum me vocat ultro,
»»accedam? an potius mediter finire dolores?
»»Exclusit, revocat: redeam? Non, si obsecret.«« — Ecce
»servus, non paullo sapientior: »»O here, quae res
»»nec modum habet neque consilium, ratione modoque
»»tractari non vult In amore haec sunt mala, bellum,
»»pax rursum: haec si quis tempestatis prope ritu
»»mobilia et caeca fluitantia sorte laboret
»»reddere certa sibi, nihilo plus explicet, ac si
»»insanire paret certa ratione modoque.««
»Quid, quum Picenis excerpens semina pomis
»gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?
»quid, quum balba feris annoso verba palato,
»aedificante casas qui sanior? Adde cruorem

»stultitiae atque ignem gladio scrutare: modo, inquam,
»Hellade percussa Marius quum praecipitat se,
»cerritus fuit? an commotae crimine mentis
»absolves hominem et sceleris damnabis eundem,
»ex more imponens cognata vocabula rebus?
»Libertinus erat, qui circum compita siccus
»lautis mane senex manibus currebat, et »»Unum
»(quiddam magnum addens), »»unum me surpite morti!
»»Dis etenim facile est«« orabat; sanus utrisque
»auribus atque oculis; mentem, nisi litigiosus,
»exciperet dominus, quum venderet. Hoc quoque vulgus
»Chrysippus ponit foecunda in gente Meneni.
»»Iuppiter, ingentes qui das adimisque dolores!««
»mater ait pueri menses iam quinque cubantis,
»»frigida si puerum quartana reliquerit, illo
»»mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
»»in Tiberi stabit.«« Casus medicusve levarit
»aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
»in gelida fixum ripa, febrimque reducet;
»quone malo mentem concussa? Timore deorum.«
Haec mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet atque
respicere ignoto discet pendentia tergo.
HOR. Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris,
quam me stultitiam (quoniam non est genus unum)
insanire putas? Ego nam videor mihi sanus.
DAM. Quid? caput abscissum manibus quum portat Agave

gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
HOR. Stultum me fateor — liceat concedere veris —
atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
aegrotare putes animi vitio. DAM. Accipe: primum
aedificas, hoc est, longos imitaris, ab imo
ad summum totus moduli bipedalis; et idem
corpore maiorem rides Turbonis in armis
spiritum et incessum: qui ridiculus minus illo?
An quodcumque facit Maecenas, te quoque verum est
tantum dissimilem et tanto certare minorem?
Absentis ranae pullis vituli pede pressis,
unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
bellua cognatos eliserit. Illa rogare,
quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset?
¶ Maior dimidio. ¶ Num tantum? — Quum magis atque
se magis inflaret: »Non, si te ruperis«, inquit,
»par eris.« Haec a te non multum abludit imago.
Adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino;
quae si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
Non dico horrendam rabiem . . . . HOR. Iam desine! DAM. Cultum
maiorem censu... HOR. Teneas, Damasippe, tuis te.
DAM. Mille puellarum, puerorum mille furores...
HOR. O maior, tandem parcas, insane, minori.

SATIRA IV.

Derisis in superiori satira Stoicis, in hac de Epicureorum doctrina agitur et ab Catio quodam anonymi cuiusdam Epicurei de epulis vinisque et reliquis ad elegantem delicatioremque vitam recte eligendis praecepta referuntur.

HOR. Unde et quo Catius? CAT. Non est mihi tempus aventi
ponere signa novis praeceptis, qualia vincant
Pythagoran Anytique reum doctumque Platona.
HOR. Peccatum fateor, quum te sic tempore laevo
interpellarim, sed des veniam bonus, oro.
Quodsi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox,
sive est naturae hoc sive artis, mirus utroque.
CAT. Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem,
utpote res tenues, tenui sermone peractas.
HOR. Ede hominis nomen, simul et, Romanus an hospes.
CAT. Ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
ut succi melioris et ut magis alma rotundis,
ponere: namque marem cohibent callosa vitellum.
Caule suburbano, qui siccis crevit in agris
dulcior; irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
ne gallina malum responset dura palato,
doctus eris vivam musto mersare Falerno;
hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis
natura est; aliis male creditur. Ille salubres
aestates peraget, qui nigris prandia moris

finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
mendose, quoniam vacuis committere venis
nil nisi lene decet: leni praecordia mulso
prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
mitulus et viles pellent obstantia conchae
et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunae;
sed non omne mare est generosae fertile testae.
Murice Baiano melior Lucrina peloris,
ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini;
pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
Nec sibi coenarum quivis temere arroget artem,
non prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara pisces averrere mensa
ignarum, quibus est ius aptius et quibus assis
languidus in cubitum iam se conviva reponet.
Umber et iligna nutritus glande rotundas
curvet aper lances carnem vitantis inertem:
nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
Vinea submittit capreas non semper edules.
Fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quae natura et foret aetas,
ante meum nulli patuit quaesita palatum.
Sunt, quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam,
ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
quali perfundat pisces securus olivo.
Massica si coelo suppones vina sereno,
nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
et decedet odor nervis inimicus; at illa
integrum perdunt lino vitiata saporem.

Surrentina vafer qui miscet faece Falerna
vina, columbino limum bene colligit ovo,
quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
potorem cochlea: nam lactuca innatat acri
post vinum stomacho; perna magis ac magis hillis
flagitat immorsus refici, quin omnia malit,
quaecumque immundis fervent allata popinis.
Est operae pretium, duplicis pernoscere iuris
naturam. Simplex e dulci constat olivo,
quod pingui miscere mero muriaque decebit
non alia, quam qua Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis
Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes,
pressa Venafranae quod bacca remisit olivae.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo:
nam facie praestant. Venucula convenit ollis;
rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego faecem primus et haleo,
primus et invenior piper album, cum sale nigro
incretum puris circumposuisse catillis.
Immane est vitium, dare millia terna macello
angustoque vagos pisces urgere catino.
Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit,
sive gravis veteri craterae limus adhaesit.
Vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
consistit sumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma
et Tyrias dare circum illota toralia vestes,
oblitum, quanto curam sumtumque minorem
haec habeant, tanto reprehendi iustius illis.
quae nisi divitibus nequeant contingere mensis?

HOR. Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
ducere me auditum, perges quocumque, memento.
Nam, quamvis memori referas mihi pectore cuncta,
non tamen interpres tantumdem iuveris. Adde
vultum habitumque hominis: quem tu vidisse beatus
non magni pendis, quia contigit; at mihi cura
non mediocris inest, fontes ut adire remotos
atque haurire queam vitae praecepta beatae.

SATIRA V.

De hereditatum captatoribus agitur in dialogo Tiresiam inter et Ulixem, qui redux et pauper ex illo quaerit, qua ratione dives fieri possit.

ULIXES. Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
responde, quibus amissas reparare queam res
artibus atque modis. Quid rides? TIR. Iamne doloso
non satis est Ithacam revehi patriosque penates
adspicere? ULIX. O nulli quidquam mentite, vides ut
nudus inopsque domum redeam, te vate, neque illic
aut apotheca procis intacta est aut pecus: atqui
et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.
TIR. Quando pauperiem, missis ambagibus, horres,
accipe, qua ratione queas ditescere. Turdus
sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
res ubi magna nitet, domino sene; dulcia poma
et quoscumque feret cultus tibi fundus honores,
ante Larem gustet venerabilior Lare dives;

qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus
sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
ULIX. Utne tegam spurco Damae latus? Haud ita Troiae
me gessi, certans semper melioribus. TIR. Ergo
pauper eris. ULIX. Fortem hoc animum tolerare iubebo;
et quondam maiora tuli. Tu protinus, unde
divitias aerisque ruam, dic augur, acervos.
TIR. Dixi equidem et dico: captes astutus ubique
testamenta senum, neu, si vafer unus et alter
insidiatorem praeroso fugerit hamo,
aut spem deponas aut artem illusus omittas.
Magna minorve foro si res certabitur olim,
vivet uter locuples sine gnatis, improbus, ultro
qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
defensor; fama civem caussaque priorem
sperne, domi si gnatus erit foecundave coniux.
»Quincte« puta, aut »Publi« (gaudent praenomine molles
auriculae) »tibi me virtus tua fecit amicum:
»ius anceps novi, caussas defendere possum;
»eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
»contemtum cassa nuce pauperet: haec mea cura est,
»ne quid tu perdas, neu sis iocus.« Ire domum atque
pelliculam curare iube; fi cognitor ipse,
persta atque obdura, seu rubra Canicula findet
infantes statuas, seu pingui tentus omaso
Furius hibernas cana nive conspuet Alpes.
»Nonne vides« aliquis cubito stantem prope tangens

inquiet. »ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?«
Plures adnabunt thunni, et cetaria crescent.
Si cui praeterea validus male filius in re
praeclara sublatus aletur; ne manifestum
caelibis obsequium nudet te, leniter in spem
adrepe officiosus, ut et scribare secundus
heres, et, si quis casus puerum egerit Orco,
in vacuum venias: perraro haec alea fallit.
Qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
abnuere et tabulas a te removere memento,
sic tamen, ut limis rapias, quid prima secundo
cera velit versu; solus multisne coheres,
veloci percurre oculo. Plerumque recoctus
scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
captatorque dabit risus Nasica Corano.
ULIX. Num furis, an prudens ludis me obscura canendo?
TIR. O Laertiade, quidquid dicam, aut erit aut non:
divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
ULIX. Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
TIR. Tempore, quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto
demissum genus Aenea, tellure marique
magnus erit, forti nubet procera Corano
filia Nasicae, metuentis reddere soldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit atque,
ut legat, orabit. Multum Nasica negatas
accipiet tandem, et tacitus leget, invenietque
nil sibi legatum praeter plorare suisque.
Illud ad haec iubeo: mulier si forte dolosa
libertusve senem delirum temperet, illis
accedas socius; laudes, lauderis ut absens.
Adiuvat hoc quoque, sed vincit longe prius ipsum

expugnare caput. Scribet mala carmina vecors;
laudato. Scortator erit: cave te roget; ultro
Penelopam facilis potiori trade. ULIX. Putasne,
perduci poterit tam frugi tamque pudica,
quam nequiere proci recto depellere cursu?
TIR. Venit enim, magnum donandi parca, iuventus,
nec tantum Veneris, quantum studiosa culinae.
Sic tibi Penelope frugi est: quae, si semel uno
de sene gustarit, tecum partita lucellum,
ut canis a corio numquam absterrebitur uncto.
Me sene, quod dicam, factum est. Anus impróba Thebis
ex testamento sic est elata: cadaver
unctum oleo largo nudis humeris tulit heres,
scilicet elabi si posset mortua; credo,
quod nimium institerat viventi. Cautus adito,
neu desis operae neve immoderatus abundes;
difficilem et morosum offendes garrulus; ultra
non etiam sileas. Davus sis comicus, atque
stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare; mone, si increbuit aura,
cautus uti velet carum caput; extrahe turba
oppositis humeris; aurem substringe loquaci.
Importunus amat laudari? Donec »Ohe iam!«
ad coelum manibus sublatis dixerit, urge, et
crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
Quum te servitio longo curaque levarit,
et certum vigilans »Quartae esto partis Ulixes«
audieris »heres«: »Ergo nunc Dama sodalis
»nusquam est? unde mihi tam fortem tamque fidelem?«
sparge subinde, et, si paullum potes, illacrimare;

est

gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
permissum arbitrio sine sordibus exstrue: funus
egregie factum laudet vicinia. Si quis
forte coheredum senior male tussiet, huic tu
dic, ex parte tua, seu fundi sive domus sit
emtor, gaudentem nummo te addicere. — Sed me
imperiosa trahit Proserpina: vive valeque.

SATIRA VI.

In Sabino suo desidens vitam rusticam otiumque laudat.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
hortus ubi et tecto vicinus iugis aquae fons
et paullum silvae super his foret. Auctius atque
dî melius fecere. Bene est. Nil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.
Si neque maiorem feci ratione mala rem,
nec sum facturus vitio culpave minorem;
si veneror stultus nihil horum: »O si angulus ille
»proximus accedat, qui nunc denormat agellum!«
»o si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi,
»thesauro invento qui mercenarius agrum
»illum ipsum mercatus aravit, dives amico
»Hercule!« si quod adest, gratum iuvat; hac prece te oro:
pingue pecus domino facias et cetera praeter
ingenium, utque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo, ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
quid prius illustrem Satiris Musaque pedestri?
Nec mala me ambitio perdit nec plumbeus Auster
autumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.

Matutine pater, seu Iane libentius audis,
unde homines operum primos vitaeque labores
instituunt — sic dîs placitum —, tu carminis esto
principium. Romae sponsorem me rapis: »Eia
»ne prior officio quisquam respondeat, urge!«
Sive Aquilo radit terras seu bruma nivalem
interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
Postmodo, quod mî obsit, clare certumque loquuto
luctandum in turba et facienda iniuria tardis.
»Quid vis, insane, et quas res agis?« improbus urget
iratis precibus: »tu pulses omne, quod obstat,
»ad Maecenatem memori si mente recurras?«
Hoc iuvat et melli est, non mentiar; at simul atras
ventum est Exquilias, aliena negotia centum
per caput et circa saliunt latus. »Ante secundam
»Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.« —
»De re communi scribae magna atque nova te
»orabant hodie meminisses, Quincte, reverti.« —
»Imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis.«
Dixeris: »Experiar«; — »Si vis, potes« addit et instat.
Septimus octavo propior iam fugerit annus,
ex quo Maecenas me coepit habere suorum
in numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere rheda
vellet iter faciens, et cui concredere nugas
hoc genus: »Hora quota est?« — »Thrax est Gallina Syro par?« —
»Matutina parum cautos iam frigora mordent« —
et quae rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
invidiae noster. Ludos spectaverit una,
luserit in campo: »Fortunae filius!« omnes.

Frigidus a Rostris manat per compita rumor:
quicumque obvius est, me consulit: »O bone, — nam te
»scire, deos quoniam propius contingis, oportet —
»num quid de Dacis audisti?« ¶ »Nil equidem.« ¶ »Ut tu
»semper eris derisor!« ¶ »At omnes dî exagitent me,
»si quidquam.« ¶ »Quid? militibus promissa Triquetra
»praedia Caesar an est Itala tellure daturus?«
Iurantem me scire nihil, miratur, ut unum
scilicet egregii mortalem altique silentî.
Perditur haec inter misero lux, non sine votis:
O rus! quando ego te adspiciam, quandoque licebit
nunc veterum libris nunc somno et inertibus horis
ducere sollicitae iucunda oblivia vitae?
O quando faba Pythagorae cognata simulque
uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes coenaeque deûm quibus ipse meique
ante larem proprium vescor vernasque procaces
pasco libatis dapibus! Prout cuique libido est,
siccat inaequales calices conviva solutus
legibus insanis, seu quis capit acria fortis
pocula, seu modicis uvescit laetius. Ergo
sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
nec, male necne Lepos saltet; sed quod magis ad nos
pertinet et nescire malum est, agitamus: utrumne
divitiis homines an sint virtute beati;
quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos;
et quae sit natura boni summumque quid eius.
Cervius haec inter vicinus garrit aniles

ex re fabellas. Si quis nam laudat Arelli
sollicitas ignarus opes, sic incipit: »Olim
»rusticus urbanum murem mus paupere fertur
»accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum,
»asper et attentus quaesitis, ut tamen artum
»solveret hospitiis animum. Quid multa? neque ille
»sepositi ciceris nec longae invidit avenae,
»aridum et ore ferens acinum semesaque lardi
»frusta dedit, cupiens varia fastidia coena
»vincere tangentis male singula dente superbo;
»quum pater ipse domus palea porrectus in horna
»esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
»Tandem urbanus ad hunc: »»Quid te iuvat«« inquit, »»amice,
»»praerupti nemoris patientem vivere dorso?
»»Vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
»»Carpe viam, mihi crede, comes, terrestria quando
»»mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
»»aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa,
»»dum licet, in rebus iucundis vive beatus,
»»vive memor, quam sis aevi brevis!«« Haec ubi dicta
»agrestem pepulere, domo levis exsilit; inde
»ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
»moenia nocturni subrepere. Iamque tenebat
»nox medium coeli spatium, quum ponit uterque
»in locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
»tincta super lectos canderet vestis eburnos,
»multaque de magna superessent fercula coena,
»quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
»Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
»agrestem, veluti succinctus cursitat hospes

»continuatque dapes, nec non verniliter ipsis
»fungitur officiis, praelibans omne, quod affert.
»Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque
»rebus agit laetum convivam, quum subito ingens
»valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
»Currere per totum pavidi conclave, magisque
»exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
»personuit canibus. Tum rusticus: »»Haud mihi vita
»»est opus hac«« ait, et »»valeas; me silva cavusque
»»tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.««

SATIRA VII.

Usus libertate Saturnalium servus Horatio vitia exprobrat et inprimis inconstantiam in hoc vel illo vitae genere laudando.

Davus. Iam dudum ausculto, et cupiens tibi dicere servus
pauca reformido. horatius. Davusne? dav. Ita, Davus, amicum
mancipium domino et frugi quod sit satis, hoc est,
ut vitale putes. hor. Age, libertate Decembri,
quando ita maiores voluerunt, utere; narra.
dav. Pars hominum vitiis gaudet constanter et urget
propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
interdum pravis obnoxia. Saepe notatus
cum tribus annellis, modo laeva Priscus inani,
vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas,
aedibus ex magnis subito se conderet, unde

mundior exiret vix libertinus honeste:
iam moechus Romae, iam mallet doctus Athenis
vivere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis
Scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra
contudit articulos, qui pro se tolleret atque
mitteret in phimum talos, mercede diurna
conductum pavit: quanto constantior isdem
in vitiis, tanto levius miser ac prior illo,
qui iam contento, iam laxo fune laborat.
HOR. Non dices hodie, quorsum haec tam putida tendant,
furcifer? DAV Ad te, inquam. HOR. Quo pacto, pessime? DAV. Laudas
fortunam et mores antiquae plebis, et idem,
si quis ad illa deus subito te agat, usque recuses,
aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse,
aut quia non firmus rectum defendis, et haeres
nequidquam coeno cupiens evellere plantam.
Romae rus optas, absentem rusticus urbem
tollis ad astra levis. Si nusquam es forte vocatus
ad coenam, laudas securum olus, ac, velut usquam
vinctus eas, ita te felicem dicis amasque,
quod nusquam tibi sit potandum. Iusserit ad se
Maecenas serum sub lumina prima venire
convivam: »Nemon' oleum fert ocius? ecquis
»audit?« cum magno blateras clamore furisque.
Mulvius et scurrae, tibi non referenda precati,
discedunt. »Etenim fateor me« dixerit ille,
»duci ventre levem; nasum nidore supinor,
»imbecillus, iners; si quid vis, adde, popino;
»tu quum sis quod ego, et fortassis nequior, ultro
»insectere velut melior, verbisque decoris
»obvolvas vitium?« Quid, si me stultior ipso

quingentis emto drachmis deprenderis? Aufer
me vultu terrere, manum stomachumque teneto,
dum, quae Crispini docuit me ianitor, edo.
Te coniux aliena capit, meretricula Davum:
peccat uter nostrum cruce dignius? Acris ubi me
natura intendit, sub clara nuda lucerna
quaecumque excepit turgentis verbera caudae
clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
dimittit neque famosum neque sollicitum, ne
ditior aut formae melioris meiat eodem.
Tu quum proiectis insignibus, annulo equestri
Romanoque habitu, prodis ex iudice Dama
turpis, odoratum caput obscurante lacerna,
non es quod simulas? Metuens induceris atque
altercante libidinibus tremis ossa pavore.
Quid refert, uri, virgis ferroque necari
auctoratus eas, an turpi clausus in arca,
quo te demisit peccati conscia herilis,
contractum genibus tangas caput? Estne marito
matronae peccantis in ambo iusta potestas?
In corruptorem vel iustior. Illa tamen se
non habitu mutatve loco peccatve superne.
Quum te formidet mulier neque credat amanti,
ibis sub furcam prudens, dominoque furenti
committes rem omnem et vitam et cum corpore famam.
Evasti: credo, metues doctusque cavebis.
Quaeres, quando iterum paveas iterumque perire
possis, o toties servus! quae bellua ruptis
quum semel effugit, reddit se prava catenis?
»Non sum moechus« ais; neque ego, hercule, fur, ubi vasa
praetereo sapiens argentea. Tolle periclum,

iam vaga prosiliet frenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
tot tantisque minor? quem ter vindicta quaterque
imposita haud umquam misera formidine privet?
Adde super, dictis quod non levis valeat: nam
sive vicarius est, qui servo paret — uti mos
vester ait — seu conservus; tibi quid sum ego? Nempe
tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser atque
duceris, ut nervis alienis mobile lignum.
Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus,
quem neque pauperies neque mors neque vincula terrent,
responsare cupidinibus, contemnere honores
fortis, et in se ipso totus, teres atque rotundus,
externi ne quid valeat per leve morari,
in quem manca ruit semper fortuna. Potesne
ex his ut proprium quid noscere? Quinque talenta
poscit te mulier; vexat foribusque repulsum
perfundit gelida; rursus vocat: eripe turpi
colla iugo: »Liber, liber sum« dic age! Non quis:
urget enim dominus mentem non lenis et acres
subiectat lasso stimulos versatque negantem.
Vel quum Pausiaca torpes, insane, tabella,
qui peccas minus atque ego, quum Fulvi Rutubaeque
aut Placideiani contento poplite miror
proelia rubrica picta aut carbone, velut si
re vera pugnent, feriant vitentque moventes
arma viri? Nequam et cessator Davus; at ipse
subtilis veterum iudex et callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens

virtus atque animus coenis responsat opimis?
Obsequium ventris mihi perniciosius est cur?
Tergo plector enim. Qui tu impunitior illa,
quae parvo sumi nequeunt, opsonia captas?
Nempe inamarescunt epulae sine fine petitae,
illusique pedes vitiosum ferre recusant
corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
furtiva mutat strigili; qui praedia vendit,
nil servile gulae parens habet? Adde, quod idem
non horam tecum esse potes, non otia recte
ponere, teque ipsum vitas fugitivus et erro,
iam vino quaerens, iam somno fallere curam;
frustra: nam comes atra premit sequiturque fugacem.
HOR. Unde mihi lapidem? DAV. Quorsum est opus? HOR. Unde sagittas?
DAV. Aut insanit homo aut versus facit. HOR. Ocius hinc te
ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATIRA VIII.

Nasidieni cuiusdam, apud quem Maecenas coenaverat, sedulitas atque diligentia in eligendis cibis potibusque deridetur.

HOR. Ut Nasidieni iuvit te coena beati?
Nam mihi quaerenti convivam dictus here illic
de medio potare die. FUNDANIUS. Sic, ut mihi numquam
in vita fuerit melius. HOR. Dic, si grave non est,
quae prima iratum ventrem placaverit esca.
FUND. In primis Lucanus aper: leni fuit Austro

captus, ut aiebat coenae pater; acria circum
rapula, lactucae, radices, qualia lassum
pervellunt stomachum, siser, halec, faecula Coa.
His ubi sublatis puer alte cinctus acernam
gausape purpureo mensam pertersit, et alter
sublegit quodcumque iaceret inutile quodque
posset coenantes offendere: ut Attica virgo
cum sacris Cereris procedit fuscus Hydaspes,
Caecuba vina ferens, Alcon Chium maris expers.
Hic herus: »Albanum, Maecenas, sive Falernum
»te magis appositis delectat; habemus utrumque.«
HOR. Divitias miseras! Sed quis coenantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
FUND. Summus ego et prope me Viscus Thurinus et infra,
si memini, Varius, cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
ridiculus totas simul obsorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,
indice monstraret digito: nam caetera turba,
nos, inquam, coenamus aves, conchylia, pisces,
longe dissimilem noto celantia succum:
ut vel continuo patuit, quum passeris atque
ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.
Post hoc me docuit, melimela rubere minorem
ad lunam delecta: quid hoc intersit, ab ipso
audieris melius. Tum Vibidius Balatroni:
»Nos, nisi damnose bibimus, moriemur inulti;«
et calices poscit maiores. Vertere pallor
tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acres
potores, vel quod maledicunt liberius, vel
fervida quod subtile exsurdant vina palatum.

Invertunt Allifanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, sequutis omnibus; imi
convivae lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur squillas inter muraena natantes
in patina porrecta. Sub hoc herus: »Haec gravida« inquit
»capta est, deterior post partum carne futura.
»His mixtum ius est: oleo, quod prima Venafri
»pressit cella; garo de succis piscis Iberi;
»vino quinquenni, verum citra mare nato,
»dum coquitur — cocto Chium sic convenit, ut non
»hoc magis ullum aliud —; pipere albo, non sine aceto,
»quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam.
»Erucas virides, inulas ego primus amaras
»monstravi incoquere; illutos Curtillus echinos,
»ut melius muria, quam testa marina remittit.«
Interea suspensa graves aulaea ruinas
in patinam fecere, trahentia pulveris atri,
quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos maius veriti, postquam nihil esse pericli
sensimus, erigimur; Rufus, posito capite, ut si
filius immaturus obisset, flere. Quis esset
finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
tolleret: »Heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
»te deus? Ut semper gaudes illudere rebus
»humanis!« Varius mappa compescere risum
vix poterat. Balatro, suspendens omnia naso,
»Haec est conditio vivendi« aiebat, »eoque
»responsura tuo numquam est par fama labori.
»Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
»sollicitudine districtum, ne panis adustus,
»ne male conditum ius apponatur, ut omnes

»praecincti recte pueri comtique ministrent?
»Adde hos praeterea casus, aulaea ruant si,
»ut modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
»Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
»adversae nudare solent, celare secundae.«
Nasidienus ad haec: »Tibi dî, quaecumque preceris,
»commoda dent: ita vir bonus es convivaque comis;«
et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres
stridere secreta divisos aure susurros.
HOR. Nullos his mallem ludos spectasse; sed illa
redde, age, quae deinceps risisti. FUND. Vibidius dum
quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
quod sibi poscenti non dentur pocula, dumque
ridetur fictis rerum, Balatrone secundo,
Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
emendaturus fortunam; deinde sequuti
mazonomo pueri magno discerpta ferentes
membra gruis, sparsi sale multo, non sine farre,
pinguibus et ficis pastum iecur anseris albae,
et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
quam si cum lumbis quis edit. Tum pectore adusto
vidimus et merulas poni et sine clune palumbes,
suaves res, si non causas narraret earum et
naturas dominus, quem nos sic fugimus ulti,
ut nihil omnino gustaremus, velut illis
Canidia afflasset, peior serpentibus Afris.

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLARUM
LIBER PRIMUS.

EPISTOLA I.
AD MAECENATEM.

Senior iam factus excusat Maecenati segnitiem suam in scribendis carminibus, seque ad philosophiae iam studium totum transisse ostendit, cuius quaedam capita ei proponit.

Prima dicte mihi, summa dicende Camoena,
spectatum satis et donatum iam rude quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo?
Non eadem est aetas, non mens. Vcianius, armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,
ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
»Solve senescentem mature sanus equum, ne
»peccct ad extremum ridendus et ilia ducat.«
Nunc itaque et versus et caetera ludicra pono;
quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in hoc sum:
condo et compono, quae mox depromere possim

Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
nullius addictus iurare in verba magistri,
quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio et mersor civilibus undis,
virtutis verae custos rigidusque satelles;
nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
et mihi res, non me rebus subiungere conor.
Ut nox longa, quibus mentitur amica, diesque
lenta videtur opus debentibus, ut piger annus
pupillis, quos dura premit custodia matrum;
sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
consiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
aeque pauperibus prodest, locupletibus aeque,
aeque neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis.
Non possis oculo quantum contendere Lynceus;
non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia miseroque cupidine pectus:
sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
possis et magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes: sunt certa piacula, quae te
ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
si modo culturae patientem commodet aurem.
Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
stultitia caruisse. Vides, quae maxima credis
esse mala, exiguum censum turpemque repulsam,
quanto devites animi capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,

per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
ne cures ea, quae stulte miraris et optas,
discere et audire et meliori credere non vis?
Quis circum pagos et circum compita pugnax
magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
cui sit conditio dulcis sine pulvere palmae?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
»O cives, cives, quaerenda pecunia primum est;
»virtus post nummos!« Haec Ianus summus ab imo
prodocet, haec recinunt iuvenes dictata senesque,
[laevo suspensi loculos tabulasque lacerto.]
Est animus tibi, sunt mores et lingua fidesque:
sed quadringentis sex septem millia desunt;
plebs eris. At pueri ludentes: »rex eris« aiunt,
»si recte facies.« Hic murus aheneus esto:
nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum est
nenia, quae regnum recte facientibus offert,
et maribus Curiis et decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui: »Rem facias, rem,
»si possis, recte; si non, quocumque modo rem,
»ut propius spectes lacrimosa poemata Pupî;«
an qui, fortunae te responsare superbae
liberum et erectum, praesens hortatur et aptat?
Quod si me populus Romanus forte roget, cur
non ut porticibus, sic iudiciis fruar îsdem,
nec sequar aut fugiam, quae diligit ipse vel odit:
olim quod vulpes aegroto cauta leoni
respondit, referam: Quia me vestigia terrent,
omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
Bellua multorum es capitum. Nam quid sequar,
aut quem?
Pars hominum gestit conducere publica; sunt qui

crustis et pomis viduas venentur avaras,
excipiantque senes, quos in vivaria mittant;
multis occulto crescit res foenore. Verum
esto, aliis alios rebus studiisque teneri:
idem eadem possunt horam durare probantes?
»Nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoenis«
si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
festinantis heri: cui si vitiosa libido
fecerit auspicium, »cras ferramenta Teanum
»tolletis, fabri!« Lectus genialis in aula est:
nil ait esse prius, melius nil caelibe vita;
si non est, iurat bene solis esse maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? Ride! mutat coenacula, lectos,
balnea, tonsores, conducto navigio aeque
nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curtatus inaequali tonsore capillos
occurro, rides; si forte subucula pexae
trita subest tunicae, vel si toga dissidet impar,
rides: quid, mea quum pugnat sententia secum;
quod petiit, spernit; repetit quod nuper omisit;
aestuat et vitae disconvenit ordine toto;
diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis?
Insanire putas sollemnia me, neque rides,
nec medici credis nec curatoris egere
a praetore dati, rerum tutela mearum
quum sis et prave sectum stomacheris ob unguem
de te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam: sapiens uno minor est Iove, dives,
liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,
praecipue sanus, nisi quum pituita molesta est.

EPISTOLA II.

AD LOLLIUM.

Laudata sapientia Homeri Lollium iuvenem omnino ad verae sapientiae studium adhortatur.

Troiani belli scriptorem, maxime Lolli,
dum tu declamas Romae, Praeneste relegi;
qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
plenius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Graecia barbariae lento collisa duello,
stultorum regum et populorum continet aestus.
Antenor censet, belli praecidere causam:
quod Paris, ut salvus regnet vivatque beatus,
cogi posse negat. Nestor componere lites
inter Peliden festinat et inter Atriden:
hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere atque libidine et ira
Iliacos intra muros peccatur et extra.
Rursus, quid virtus et quid sapientia possit,
utile proposuit nobis exemplar Ulixem,
qui domitor Troiae, multorum providus urbes
et mores hominum inspexit, latumque per aequor,
dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenum voces et Circae pocula nosti;
quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,

sub domina meretrice fuisset turpis et excors
vixisset canis immundus vel amica luto sus.
Nos numerus sumus et fruges consumere nati,
sponsi Penelopae, nebulones, Alcinoique
in cute curanda plus aequo operata iuventus,
cui pulchrum fuit in medios dormire dies et
ad strepitum citharae cessatum ducere curam.
Ut iugulent homines, surgunt de nocte latrones:
ut te ipsum serves, non expergisceris? Atqui
si noles sanus, curres hydropicus; et ni
posces ante diem librum cum lumine, si non
intendes animum studiis et rebus honestis,
invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur,
quae laedunt oculum, festinas demere; si quid
est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui coepit, habet: sapere aude;
incipe! Qui recte vivendi prorogat horam,
rusticus exspectat, dum defluat amnis; at ille
labitur et labetur in omne volubilis aevum.
Quaeritur argentum puerisque beata creandis
uxor, et incultae pacantur vomere silvae.
Quod satis est cui contingit, nil amplius optet.
Non domus et fundus, non aeris acervus et auri
aegroto domini deduxit corpore febres,
non animo curas. Valeat possessor oportet,
si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit, iuvat illum sic domus et res,
ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram,
auriculas citharae collecta sorde dolentes.
Sincerum est nisi vas, quodcumque infundis acescit.
Sperne voluptates; nocet emta dolore voluptas.
Semper avarus eget; certum voto pete finem.

Invidus alterius macrescit rebus opimis:
invidia Siculi non invenere tyranni
maius tormentum. Qui non moderabitur irae,
infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens,
dum poenas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est: animum rege; qui nisi paret,
imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magister
ire viam, qua monstret eques; venaticus, ex quo
tempore cervinam pellem latravit in aula,
militat in silvis catulus. Nunc adbibe puro
pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens servabit odorem
testa diu. Quodsi cessas aut strenuus anteis,
nec tardum opperior nec praecedentibus insto.

EPISTOLA III.

AD IULIUM FLORUM.

Quaerit ex Floro (qui Tiberium a. 734 in Orientem comitatus erat), quid Tiberius, quid ipse, quid amici agant, sapientiaeque studium commendat et ut cum Munatio in gratiam redeat hortatur.

Iuli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos Hebrusque nivali compede vinctus,
an freta vicinas inter currentia turres,
an pingues Asiae campi collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? Hoc quoque curo.
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?

bella quis et paces longum diffundit in aevum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora,
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
fastidire lacus et rivos ausus apertos?
ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet auspice Musa,
an tragica desaevit et ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,
privatas ut quaerat opes et tangere vitet
scripta, Palatinus quaecumque recepit Apollo:
ne, si forte suas repetitum venerit olim
grex avium plumas, moveat cornicula risum
furtivis nudata coloribus. Ipse quid audes?
quae circumvolitas agilis thyma? Non tibi parvum
ingenium, non incultum est et turpiter hirtum:
seu linguam causis acuis, seu civica iura
respondere paras, seu condis amabile carmen,
prima feres hederae victricis praemia. Quodsi
frigida curarum fomenta relinquere posses,
quo te coelestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
si patriae volumus, si nobis vivere cari.
Debes hoc etiam rescribere, si tibi curae,
quantae conveniat, Munatius: an male sarta
gratia nequidquam coit et rescinditur? At vos
seu calidus sanguis seu rerum inscitia vexat
indomita cervice feros, ubicumque locorum
vivitis, indigni fraternum rumpere foedus,
pascitur in vestrum reditum votiva iuvenca.

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Scire avet, quid agat; laudat amici studia et ut se Epicureum visat invitat.

Albi, nostrorum sermonum candide iudex,
quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
scribere, quod Cassi Parmensis opuscula vincat?
an tacitum silvas inter reptare salubres,
curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore: di tibi formam,
di tibi divitias dederunt artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula maius alumno,
qui sapere et fari possit quae sentiat, et cui
gratia, fama, valetudo contingat abunde,
et mundus victus non deficiente crumena?
Inter spem curamque, timores inter et iras,
omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
grata superveniet, quae non sperabitur, hora.
Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
quum ridere voles Epicuri de grege porcum.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

Invitat amicum ad coenam in diem ante Augusti natalem eumque ad hilarem et laetum vitae usum excitat.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis
nec modica coenare times olus omne patella,

supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffusa palustres
inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
Iamdudum splendet focus et tibi munda supellex.
Mitte leves spes et certamina divitiarum
et Moschi causam: cras nato Caesare festus
dat veniam somnumque dies, impune licebit
aestivam sermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam nimiumque severus
adsidet insano: potare et spargere flores
incipiam patiarque vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? Operta recludit,
spes iubet esse ratas, ad proelia trudit inertem,
sollicitis animis onus eximit, addocet artes.
Fecundi calices quem non fecere disertum?
contracta quem non in paupertate solutum?
Haec ego procurare et idoneus imperor et non
invitus: ne turpe toral, ne sordida mappa
corruget nares, ne non et cantharus et lanx
ostendat tibi te, ne fidos inter amicos
sit qui dicta foras eliminet; ut coeat par
iungaturque pari. Butram tibi Septiciumque
et, nisi coena prior potiorque puella Sabinum
detinet, adsumam; locus est et pluribus umbris,
sed nimis arta premunt olidae convivia caprae.
Tu, quotus esse velis, rescribe, et rebus omissis
atria servantem postico falle clientem.

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

Summum esse in philosophia, ut nulla re magnopere moveamur (ἀταραξίαν) aut iusto cupidius hoc vel illud sectemur; quod praeceptum qui sequi non possint aut velint, eos ironice omnibus vitiis cupidinibusque mandat.

Nil admirari prope res est una, Numici,
solaque, quae possit facere et servare beatum.
Hunc solem et stellas et decedentia certis
tempora momentis sunt qui formidine nulla
imbuti spectent: quid censes munera terrae?
quid maris extremos Arabas ditantis et Indos?
ludicra quid, plausus et amici dona Quiritis?
quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
Qui timet his adversa, fere miratur eodem,
quo cupiens, pacto; pavor est utrobique molestus,
improvisa simul species exterret utrumque.
Gaudeat an doleat, cupiat metuatve, quid ad rem,
si, quidquid vidit melius peiusque sua spe,
defixis oculis animoque et corpore torpet?
Insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui,
ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum et marmor vetus aeraque et artes
suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores;
gaude, quod spectant oculi te mille loquentem;
gnavus mane forum et vespertinus pete tectum,
ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus et — indignum, quod sit peioribus ortus —
hic tibi sit potius quam tu mirabilis illi.

Quidquid sub terra est, in apricum proferet aetas,
defodict condetque nitentia. Quum bene notum
porticus Agrippae et via te conspexerit Appî,
ire tamen restat, Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
quaere fugam morbi. Vis recte vivere? — quis non? —
si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
hoc age deliciis. Virtutem verba putas, ut
lucum ligna? Cave, ne portus occupet alter,
ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas;
mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
tertia succedant, et quae pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque et amicos
et genus et formam regina pecunia donat,
ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
Mancipiis locuples eget aeris Cappadocum rex.
Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt,
si posset centum scenae praebere rogatus,
»quî possum tot?« ait: »tamen et quaeram, et quot habebo
»mittam«; post paullo scribit, sibi millia quinque
esse domi chlamydum; partem vel tolleret omnes.
Exilis domus est, ubi non et multa supersunt
et dominum fallunt et prosunt furibus. Ergo
si res sola potest facere et servare beatum,
hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species et gratia praestat,
mercemur servum, qui dictet nomina, laevum
qui fodicet latus et cogat trans pondera dextram
porrigere. »Hic multum in Fabia valet, ille Velina;
»cui libet is fasces dabit, eripietque curule

»cui volet importunus ebur.« Frater, pater adde;
ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta.
Si, bene qui coenat, bene vivit: lucet, eamus
quo ducet gula; piscemur, venemur, ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos,
differtum transire forum populumque iubebat,
unus ut e multis populo spectante referret
emtum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
quid deceat, quid non, obliti, Caerite cera
digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulixei,
cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque
nil est iucundum, vivas in amore iocisque.
Vive, vale! Si quid novisti rectius istis,
candidus imperti; si non, his utere mecum.

EPISTOLA VII.

AD CAIUM CILNIUM MAECENATEM.

Ruri degens et a Maecenate desideratus se illi excusat et grata beneficiorum eius mentione facta aperte tamen profitetur, liberum otium sibi praeter alia omnia expetendum videri.

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. Atqui
si me vivere vis recteque videre valentem,
quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
Maecenas, veniam, dum ficus prima calorque
designatorem decorat lictoribus atris,
dum pueris omnis pater et matercula pallet,
officiosaque sedulitas et opella forensis
adducit febres et testamenta resignat.

Quodsi bruma nives Albanis illinet agris,
ad mare descendet vates tuus et sibi parcet
contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.—
Non, quo more pyris vesci Calaber iubet hospes,
tu me fecisti locupletem. ¶ »Vescere sodes.«
¶ »Iam satis est.« ¶ »At tu, quantum vis, tolle!«
¶ »Benigne.«
¶ »Non invisa feres pueris munuscula parvis.«
¶ »Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.«
¶ »Ut libet: haec porcis hodie comedenda relinques.«
Prodigus et stultus donat, quae spernit et odit:
haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis.
Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus,
nec tamen ignorat, quid distent aera lupinis.
Dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
Quodsi me noles usquam discedere, reddes
forte latus, nigros angusta fronte capillos,
reddes dulce loqui, reddes ridere decorum et
inter vina fugam Cinarae moerere protervae.
Forte per angustam tenuis nitedula rimam
repserat in cumeram frumenti, pastaque rursus
ire foras pleno tendebat corpore frustra.
Cui mustela procul: »Si vis« ait »effugere istinc,
»macra cavum repetes artum, quem macra subisti.«
Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno.
Nec somnum plebis laudo satur altilium, nec
otia divitiis Arabum liberrima muto.
Saepe verecundum laudasti, rexque paterque
audisti coram, nec verbo parcius absens:
inspice, si possum donata reponere laetus.
Haud male Telemachus, proles patientis Ulixei:

»Non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
»porrectus spatiis nec multae prodigus herbae;
»Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.«
Parvum parva decent. Mihi iam non regia Roma,
sed vacuum Tibur placet aut imbelle Tarentum.
Strenuus et fortis causisque Philippus agendis
clarus, ab officiis octavam circiter horam
dum redit atque Foro nimium distare Carinas
iam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
abrasum quendam vacua tonsoris in umbra
cultello proprios purgantem leniter ungues.
»Demetri« — puer hic non laeve iussa Philippi
accipiebat—»abi, quaere et refer, unde domo, quis,
»cuius fortunae, quo sit patre quove patrono.«
It, redit et narrat, Vulteium nomine Menam,
praeconem, tenui censu, sine crimine, notum
et properare loco et cessare, et quaerere et uti,
gaudentem parvisque sodalibus et lare certo
et ludis et post decisa negotia Campo.
¶ »Scitari libet ex ipso quodcunque refers: dic
»ad coenam veniat.« Non sane credere Mena,
mirari secum tacitus. Quid multa? »Benigne!«
respondet. ¶ »Neget ille mihi?« ¶ »Negat improbus, et te
»negligit aut horret.« Vulteium mane Philippus
vilia vendentem tunicato scruta popello
occupat, et salvere iubet prior. Ille Philippo
excusare laborem et mercenaria vincla,
quod non mane domum venisset, denique quod non
providisset eum. ¶ »Sic ignovisse putato
»me tibi, si coenas hodie mecum.« ¶ »Ut libet.« ¶ »Ergo
»post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.«

Ut ventum ad coenam est, dicenda tacenda loquutus
tandem dormitum dimittitur. Hic, ubi saepe
occultum visus decurrere piscis ad hamum,
mane cliens et iam certus conviva, iubetur
rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis arvum coelumque Sabinum
non cessat laudare. Videt ridetque Philippus:
et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
dum septem donat sestertia, mutua septem
promittit, persuadet, uti mercetur agellum.
Mercatur. Ne te longis ambagibus ultra
quam satis est, morer: ex nitido fit rusticus, atque
sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
immoritur studiis et amore senescit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
spem mentita seges, bos est enectus arando:
offensus damnis media de nocte caballum
arripit iratusque Philippi tendit ad aedes.
Quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus,
»Durus,« ait, »Vultei, nimis attentusque videris
»esse mihi.« ¶ »Pol, me miserum, patrone, vocares,
»si velles« inquit »verum mihi ponere nomen.
»Quod te per genium dextramque deosque Penates
»obsecro et obtestor, vitae me redde priori!« —
Qui semel adspexit, quantum dimissa petitis
praestent: »mature redeat repetatque relicta.«
Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

Celso, qui comes ierat cum Nerone, scribit, quomodo ipse se habeat, scilicet non admodum bene aut aequabiliter; deinde quaerit, quid ipse agat, et modestiae in magna fortuna eum admonet.

Celso gaudere et bene rem gerere Albinovano
Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
Si quaeret, quid agam, dic, multa et pulchra minantem
vivere nec recte nec suaviter: haud quia grando
contulerit vites oleamve momorderit aestus,
nec quia longinquis armentum aegrotet in agris;
sed quia mente minus validus quam corpore toto
nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum;
fidis offendar medicis, irascar amicis,
cur me funesto properent arcere veterno;
quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam:
Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
Post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se,
ut placeat iuveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet: »Recte,« primum gaudere, subinde
praeceptum auriculis hoc instillare memento:
»Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.«

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

Septimium Neroni commendat.

Septimius, Claudi, nimirum intelligit unus,
quanti me facias. Nam quum rogat et prece cogit,
scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
dignum mente domoque legentis honesta Neronis,
munere quum fungi propioris censet amici;
quid possim videt ac novit me valdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem;
sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
Sic ego, maioris fugiens opprobria culpae,
frontis ad urbanae descendi praemia. Quodsi
depositum laudas ob amici iussa pudorem,
scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

Commendat amico amoenitates ruris animique tranquillitatem.

Urbis amatorem Fuscum salvere iubemus
ruris amatores, hac in re scilicet una
multum dissimiles, at caetera paene gemelli:
fraternis animis quidquid negat alter, et alter;
annuimus pariter vetuli notique columbi.

Tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
rivos et musco circumlita saxa nemusque.
Quid quaeris? vivo et regno, simul ista reliqui,
quae vos ad coelum fertis rumore secundo,
utque sacerdotis fugitivus liba recuso:
pane egeo iam mellitis potiore placentis.
Vivere naturae si convenienter oportet,
ponendaeque domo quaerenda est area primum,
novistine locum potiorem rure beato?
Est ubi plus tepeant hiemes, ubi gratior aura
leniat et rabiem Canis et momenta Leonis,
quum semel accepit solem furibundus acutum?
est ubi divellat somnos minus invida cura?
deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur silva columnas,
laudaturque domus, longos quae prospicit agros.
Naturam expellas furca, tamen usque recurret,
et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus ostro
nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
certius accipiet damnum propiusve medullis,
quam qui non poterit vero distinguere falsum.
Quem res plus nimio delectavere secundae,
mutatae quatient. Si quid mirabere, pones
invitus. Fuge magna: licet sub paupere tecto
reges et regum vita praecurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
pellebat, donec minor in certamine longo
imploravit opes hominis frenumque recepit:
sed postquam victor violens discessit ab hoste,

non equitem dorso, non frenum depulit ore.
Sic, qui pauperiem veritus, potiore metallis
libertate caret, dominum vehet improbus atque
serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
si pede maior erit, subvertet; si minor, uret.
Laetus sorte tua vives sapienter, Aristi,
nec me dimittes incastigatum, ubi plura
cogere, quam satis est, ac non cessare videbor.
Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
tortum digna sequi potius quam ducere funem.
Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
excepto quod non simul esses, caetera laetus.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

Peregrinantem rogat, quomodo sibi placeat; ceterum non ex terris longinquis peti beatitudinem docet.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos,
quid concinna Samos, quid Croesi regia Sardis,
Smyrna quid et Colophon? maiora minorane fama?
cunctane prae Campo et Tiberino flumine sordent?
an venit in votum Attalicis ex urbibus una,
an Lebedum laudas odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit: Gabiis desertior atque
Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem,
oblitusque meorum obliviscendus et illis
Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque, qui Capua Romam petit, imbre lutoque
adspersus volet in caupona vivere; nec, qui

frigus collegit, furnos et balnea laudat,
ut fortunatam plene praestantia vitam;
nec, si te validus iactaverit Auster in alto,
idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
Dum licet ac vultum servat Fortuna benignum,
Romae laudetur Samos et Chios et Rhodos absens.
Tu, quamcumque deus tibi fortunaverit horam,
grata sume manu, neu dulcia differ in annum
ut, quocumque loco fueris, vixisse libenter
te dicas: nam si ratio et prudentia curas,
non locus, effusi late maris arbiter, aufert;
coelum, non animum, mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
quadrigis petimus bene vivere. Quod petis, hic est,
est Ulubris, animus si te non deficit aequus.

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

Plura semper cupientem hortatur, ut demum partis fruatur; Grosphum commendat deque rebus urbanis scribit.

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
si recte frueris, non est ut copia maior
ab Iove donari possit tibi. Tolle querelas:
pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
divitiae poterunt regales addere maius.

Si forte, in medio positorum abstemius, herbis
vivis et urtica, sic vives protinus, ut te
confestim liquidus Fortunae rivus inauret:
vel quia naturam mutare pecunia nescit,
vel quia cuncta putas una virtute minora
Miramur, si Democriti pecus edit agellos
cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox:
quum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
nil parvum sapias et adhuc sublimia cures:
quae mare compescant causae, quid temperet annum,
stellae sponte sua iussaene vagentur et errent,
quid premat obscurum lunae, quid proferat orbem,
quid velit et possit rerum concordia discors,
Empedocles an Stertinium deliret acumen?
Verum seu pisces seu porrum et caepe trucidas;
utere Pompeio Grospho et, si quid petet, ultro
defer: nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res:
Cantaber Agrippae, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit; ius imperiumque Phraates
Caesaris accepit genibus minor; aurea fruges
Italiae pleno defundit Copia cornu.

EPISTOLA XIII.

AD VINIUM ASELLAM.

Iocanter monet, quomodo velit ab illo carminum suorum volumen Augusto tradi.

Ut proficiscentem docui te saepe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vini,

si validus, si laetus erit, si denique poscet;
ne studio nostri pecces odiumque libellis
sedulus importes, opera vehemente minister.
Si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
abiicito potius quam, quo perferre iuberis,
clitellas ferus impingas, Asinaeque paternum
cognomen vertas in risum et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas;
victor propositi simul ac perveneris illuc,
sic positum servabis onus, ne forte sub ala
fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum,
ut vinosa glomus furtivae Pyrrhia lanae,
ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres, te sudavisse ferendo
carmina, quae possint oculos auresque morari
Caesaris, oratus multa prece, nitere porro.
Vade, vale; cave, ne titubes mandataque frangas.

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

Ruris amoenitatem defendit contra villicum, qui in urbem cupieerat.

Villice silvarum et mihi me reddentis agelli,
quem tu fastidis, habitatum quinque focis et
quinque bonos solitum Variam dimittere patres,
certemus, spinas animone ego fortius, an tu
evellas agro, et melior sit Horatius an res.
Me quamvis Lamiae pietas et cura moratur,
fratrem moerentis, rapto de fratre dolentis

insolabiter, tamen istuc mens animusque
fert et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur inique:
in culpa est animus, qui se non effugit umquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas,
nunc urbem et ludos et balnea villicus optas;
me constare mihi scis et discedere tristem,
quandocumque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur; eo disconvenit inter
meque et te: nam, quae deserta et inhospita tesqua
credis, amoena vocat mecum qui sentit, et odit
quae tu pulchra putas. Fornix tibi et uncta popina
incutiunt urbis desiderium, video, et quod
angulus iste feret piper et tus ocius uva,
nec vicina subest vinum praebere taberna
quae possit tibi, nec meretrix tibicina, cuius
ad strepitum salias terrae gravis: et tamen urges
iampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
disiunctum curas et strictis frondibus exples;
addit opus pigro rivus, si decidit imber,
multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc age, quid nostrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togae nitidique capilli,
quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
coena brevis iuvat et prope rivum somnus in herba,
nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
limat, non odio obscuro morsuque venenat;
rident vicini glebas et saxa moventem.
Cum servis urbana diaria rodere mavis,

horum tu in numerum voto ruis; invidet usum
lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.
Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

EPISTOLA XV.

AD C. NUMONIUM VALAM.

Veliae et Salerni laute sibique victurus percontatur amicum de regionum illarum natura, seque ipsum ridet, qui alias mediocritatem commendaverit, nunc lautam vitam sequatur.

Quae sit hiems Veliae, quod coelum, Vala, Salerni,
quorum hominum regio et qualis via, — nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
me facit invisum, gelida quum perluor unda
per medium frigus. Sane murteta relinqui,
dictaque cessantem nervis elidere morbum
sulfura contemni, vicus gemit, invidus aegris,
qui caput et stomachum supponere fontibus audent
Clusinis, Gabiosque petunt et frigida rura.
Mutandus locus est, et diversoria nota
praeteragendus equus. »Quo tendis? Non mihi Cumas
»est iter aut Baias!« laeva stomachosus habena
dicet eques; sed equis frenato est auris in ore. —
Maior utrum populum frumenti copia pascat,
collectosne bibant imbres puteosne perennes
iugis aquae; — nam vina nihil moror illius orae
Rure meo possum quidvis perferre patique;

ad mare quum veni, generosum et lene requiro,
quod curas abigat, quod cum spe divite manet
in venas animumque meum, quod verba ministret,
quod me Lucanae iuvenem commendet amicae. —
Tractus uter plures lepores, uter educet apros,
utra magis pisces et echinos aequora celent,
pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti,
scribere te nobis, tibi nos accredere par est.
Maenius, ut rebus maternis atque paternis
fortiter absumtis urbanus coepit haberi,
scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
impransus non qui civem dignosceret hoste,
quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus,
pernicies et tempestas barathrumque macelli,
quidquid quaesierat, ventri donabat avaro.
Hic, ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
aut paullum abstulerat, patinas coenabat omasi
vilis et agninae, tribus ursis quod satis esset;
scilicet ut ventres lamna candente nepotum
diceret urendos corrector Bestius. Idem
quidquid erat nactus praedae maioris, ubi omne
verterat in fumum et cinerem, »Non hercule miror«
aiebat, »si qui comedunt bona, quum sit obeso
»nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla.«
Nimirum hic ego sum; nam tuta et parvula laudo,
quum res deficiunt, satis inter vilia fortis.
Verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
conspicitur nitidis fundata pecunia villis

EPISTOLA XVI.

AD QUINCTIUM.

Describit villam suam, deinde qui sit vir vere bonus, disserit.

Ne perconteris, fundus meus, optime Quincti,
arvo pascat herum, an baccis opulentet olivae,
pomisne, an pratis, an amicta vitibus ulmo:
scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.
Continui montes, ni dissocientur opaca
valle, sed ut veniens dextrum latus adspiciat sol,
laevum discedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid, si rubicunda benigni
corna vepres et pruna ferunt? si quercus et ilex
multa fruge pecus, multa dominum iuvat umbra?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hae latebrae dulces, etiam, si credis, amoenae,
incolumem tibi me praestant Septembribus horis.
Tu recte vivis, si curas esse quod audis.
Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum;
sed vereor, ne cui de te plus quam tibi credas,
neve putes alium sapiente bonoque beatum;
neu, si te populus sanum recteque valentem
dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique

dicat, et his verbis vacuas permulceat aures:
»Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
»servet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,
»Iuppiter«; Augusti laudes agnoscere possis:
quum pateris sapiens emendatusque vocari,
respondesne tuo, dic sodes, nomine? »Nempe
»vir bonus et prudens dici delector ego ac tu.«
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet, ut si
detulerit fasces indigno, detrahet idem.
»Pone, meum est,« inquit: pono tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
contendat laqueo collum pressisse paternum;
mordear opprobriis falsis mutemque colores?
Falsus honor iuvat et mendax infamia terret
quem, nisi mendosum et medicandum? »Vir bonus est quis?
»Qui consulta patrum, qui leges iuraque servat;
»quo multae magnaeque secantur iudice lites;
»quo res sponsore et quo causae teste tenentur.«
Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
introrsum turpem, speciosum pelle decora.
»Nec furtum feci nec fugi,« si mihi dicit
servus: ¶ »Habes pretium, loris non ureris,« aio.
¶ »Non hominem occidi.« ¶ »Non pasces in cruce corvos.«
¶ »Sum bonus et frugi.« ¶ »Renuit negitatque Sabellus;
»cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
»suspectos laqueos, et opertum miluus hamum.
»Oderunt peccare boni virtutis amore;
»tu nihil admittes in te formidine poenae:
»sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
»Nam de mille fabae modiis quum surripis unum,

»damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.«
Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
quandocumque deos vel porco vel bove placat,
»Iane pater!« clare, clare quum dixit: »Apollo!«
labra movet, metuens audiri: »Pulchra Laverna,
»da mihi fallere, da iusto sanctoque videri,
»noctem peccatis et fraudibus obiice nubem.«
Qui melior servo, qui liberior sit avarus,
in triviis fixum quum se demittit ob assem,
non video: nam qui cupiet, metuet quoque; porro
qui metuens vivet, liber mihi non erit umquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
semper in augenda festinat et obruitur re.
Vendere quum possis captivum, occidere noli:
serviet utiliter: sine pascat durus aretque,
naviget ac mediis hiemet mercator in undis,
annonae prosit, portet frumenta penusque.
Vir bonus et sapiens audebit dicere: »Pentheu,
»rector Thebarum, quid me perferre patique
»indignum coges?« ¶ »Adimam bona.« ¶ »Nempe pecus, rem,
»lectos, argentum: tollas licet.« — ¶ »In manicis et
»compedibus saevo te sub custode tenebo.«
¶ »Ipse deus, simulatque volam, me solvet.« — Opinor,
hoc sentit: »Moriar«: mors ultima linea rerum est.

EPISTOLA XVII.

AD SCAEVAM.

De potentiorum amicitia paranda colendaque praecepta.

Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis, et scis,
quo tandem pacto deceat maioribus uti:
disce, docendus adhuc quae censet amiculus, utsi
caecus iter monstrare velit; tamen adspice, si quid
et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies et primam somnus in horam
delectat, si te pulvis strepitusque rotarum,
si laedit caupona, Ferentinum ire iubebo:
nam neque divitibus contingunt gaudia solis,
nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodesse tuis paulloque benignius ipsum
te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
»Si pranderet olus patienter, regibus uti
»nollet Aristippus.« ¶ »Si sciret regibus uti,
»fastidiret olus, qui me notat.« Utrius horum
verba probes et facta, doce, vel iunior audi,
cur sit Aristippi potior sententia. Namque
mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
»Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
»splendidius multo est. Equus ut me portet, alat rex,
»officium facio. Tu poscis vilia rerum,
»dante minor, quamvis fers te nullius egentem.«
Omnis Aristippum decuit color et status et res,
tentantem maiora, fere praesentibus aequum.

Contra, quem duplici panno patientia velat,
mirabor, vitae via si conversa decebit.
Alter purpureum non exspectabit amictum,
quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
personamque feret non inconcinnus utramque
alter Mileti textam cane peius et angui
vitabit chlamydem, morietur frigore, si non
retuleris pannum: refer et sine vivat ineptus!
Res gerere et captos ostendere civibus hostes,
attingit solium Iovis et coelestia tentat.
Principibus placuisse viris non ultima laus est.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit, ne non succederet: esto.
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? Atqui
hic est aut nusquam, quod quaerimus. Hic onus horret,
ut parvis animis et parvo corpore maius;
hic subit et perfert. Aut virtus nomen inane est,
aut decus et pretium recte petit experiens vir.
Coram rege sua de paupertate tacentes
plus poscente ferent. Distat, sumasne pudenter,
an rapias. Atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
»Indotata mihi soror est, paupercula mater,
»et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,«
qui dicit, clamat: »Victum date!« succinit alter:
»Et mihi dividuo findetur munere quadra.«
Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
plus dapis, et rixae multo minus invidiaeque.
Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum
qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
aut cistam effractam et subducta viatica plorat,
nota refert meretricis acumina, saepe catellam
saepe periscelidem raptam sibi flentis, uti mox

nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
fracto crure planum, licet illi plurima manet
lacrima, per sanctum iuratus dicat Osirim:
»Credite, non ludo; crudeles, tollite claudum!«
»Quaere peregrinum« vicinia rauca reclamat.

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

De eadem re praecepta dantur, de qua in superiore epistola.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
scurrantis speciem praebere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar erit atque
discolor, infido scurrae distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope maius,
asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
quae se commendat tonsa cute, dentibus atris,
dum vult libertas dici mera veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum et utrimque reductum.
Alter, in obsequium plus aequo pronus et imi
derisor lecti, sic nutum divitis horret,
sic iterat voces et verba cadentia tollit,
ut puerum saevo credas dictata magistro
reddere, vel partes mimum tractare secundas,
alter rixatur de lana saepe caprina,
propugnat nugis armatus: »Scilicet, ut non
»sit mihi prima fides et, vere quod placet, ut non
»acriter elatrem, pretium aetas altera sordet.«

Ambigitur quid enim? Castor sciat, an Dolichos plus;
Brundisium Minuci melius via ducat an Appi.
Quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat,
gloria quem supra vires et vestit et ungit,
quem tenet argenti sitis importuna famesque,
quem paupertatis pudor et fuga; dives amicus
saepe decem vitiis instructior odit et horret,
aut, si non odit, regit ac veluti pia mater
plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
vult, et ait prope vera: »Meae, contendere noli,
»stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res est:
»arta decet sanum comitem toga; desine mecum
»certare.« Eutrapelus, cuicumque nocere volebat,
vestimenta dabat pretiosa: beatus enim iam
cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes,
dormiet in lucem, scorto postponet honestum
officium, nummos alienos pascet, — ad imum
Thrax erit aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis illius umquam,
commissumque teges et vino tortus et ira.
Nec tua laudabis studia aut aliena reprendes,
nec, quum venari volet ille, poemata panges.
Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque
Zethi, dissiluit, donec suspecta severo
conticuit lyra. Fraternis cessisse putatur
moribus Amphion: tu cede potentis amici
lenibus imperiis, quotiesque educet in agros
Aetolis onerata plagis iumenta canesque,
surge et inhumanae senium depone Camenae,
coenes ut pariter pulmenta laboribus emta:
Romanis solemne viris opus, utile famae
vitaeque et membris, praesertim quum valeas et

vel cursu superare canem vel viribus aprum
possis. Adde virilia quod speciosius arma
non est qui tractet. Scis, quo clamore coronae
proelia sustineas campestria; denique saevam
militiam puer et Cantabrica bella tulisti
sub duce, qui templis Parthorum signa refigit
nunc, et, si quid abest, Italis adiudicat armis.
Ac, ne te retrahas et inexcusabilis absis,
quamvis nil extra numerum fecisse modumque
curas; interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintres exercitus; Actia pugna
te duce per pueros hostili more refertur;
adversarius est frater, lacus Hadria, donec
alterutrum velox victoria fronde coronet.
Consentire suis studiis qui crediderit te,
fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam, si quid monitoris eges tu:
quid de quoque viro et cui dicas, saepe videto.
Percontatorem fugito; nam garrulus idem est,
nec retinent patulae commissa fideliter aures,
et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum iecur ulceret ulla puerve
intra marmoreum venerandi limen amici,
ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
munere te parvo beet aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam adspice, ne mox
incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, et quondam non dignum tradimus: ergo
quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri;
ut penitus notum, si tentent crimina, serves
tuterisque tuo fidentem praesidio: qui
dente Theonino quum circumroditur, ecquid

ad te post paullo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries quum proximus ardet,
et neglecta solent incendia sumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici;
expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto est,
hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes tristemque iocosi,
sedatum celeres, agilem gnavumque remissi;
potores, bibuli media de nocte, Falerni
oderunt porrecta negantem pocula, quamvis
nocturnos iures te formidare tepores.
Deme supercilio nubem: plerumque modestus
occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges et percontabere doctos,
qua ratione queas traducere leniter aevum;
num te semper inops agitet vexetque cupido,
num pavor et rerum mediocriter utilium spes;
virtutem doctrina paret naturane donet;
quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum;
quid pure tranquillet, honos an dulce lucellum,
an secretum iter et fallentis semita vitae.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus,
quid sentire putas, quid credis, amice, precari?
Sit mihi, quod nunc est, etiam minus, et mihi vivam
quod superest aevi, si quid superesse volunt di;
sit bona librorum et provisae frugis in annum
copia, neu fluitem dubiae spe pendulus horae!
Sed satis est orare Iovem, quae donat et aufert:
det vitam, det opes, aequum mi animum ipse parabo.

EPISTOLA XIX.

AD CAIUM CILNIUM MAECENATEM.

De imitatoribus, et quare a quibusdam poeta minus pro merito laudetur.

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
quae scribuntur aquae potoribus. Ut male sanos
adscripsit Liber Satyris Faunisque poetas,
vina fere dulces oluerunt mane Camenae.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus;
Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
prosiluit dicenda. »Forum putealque Libonis
»mandabo siccis, adimam cantare severis:«
hoc simul edixi, non cessavere poetae
nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? si quis vultu torvo ferus et pede nudo
exiguaeque togae simulet textore Catonem,
virtutemne repraesentet moresque Catonis?
Rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua,
dum studet urbanus tenditque disertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile: quodsi
pallerem casu, biberent exsangue cuminum.
O imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
bilem, saepe iocum vestri movere tumultus!
Libera per vacuum posui vestigia princeps,
non aliena meo pressi pede. Qui sibi fidit,
dux regit examen. Parios ego primus iambos
ostendi Latio, numeros animosque sequutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.

Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
quod timui mutare modos et carminis artem;
temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho,
temperat Alcaeus, sed rebus et ordine dispar,
nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris,
nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
vulgavi fidicen; iuvat immemorata ferentem
ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventosae plebis suffragia venor
impensis coenarum et tritae munere vestis;
non ego, nobilium scriptorum auditor et ultro,
grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.
Hinc illae lacrimae. »Spissis indigna theatris
»scripta pudet recitare et nugis addere pondus«
si dixi; »Rides« ait, »et Iovis auribus ista
»servas; fidis enim, manare poetica mella
»te solum, tibi pulcher.« Ad haec ego naribus uti
formido, et luctantis acuto ne secer ungui,
»Displicet iste locus« clamo, et diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
ira truces inimicitias et funebre bellum.

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

Annunciat libro, quae eum exspectent, et de se ipso exponit.

Vertumnum Ianumque, liber, spectare videris,
scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.

Odisti claves et grata sigilla pudico;
paucis ostendi gemis et communia laudas,
non ita nutritus. Fuge, quo descendere gestis.
Non erit emisso reditus tibi. »Quid miser egi?
»quid volui?« dices, ubi quis te laeserit; et scis
in breve te cogi, plenus quum languet amator.
Quodsi non odio peccantis desipit augur,
carus eris Romae, donec te deserat aetas;
contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
aut fugies Uticam aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus, ut ille,
qui male parentem in rupes protrusit asellum
iratus. Quis enim invitum servare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
occupet extremis in vicis balba senectus.
Quum tibi sol tepidus plures admoverit aures,
me libertino natum patre et in tenui re
maiores pennas nido extendisse loqueris,
ut, quantum generi demas, virtutibus addas;
me primis urbis belli placuisse domique,
corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur aevum,
me quater undenos sciat implevisse Decembres,
collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

E P I S T O L A R U M

LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA I.

AD AUGUSTUM.

Ab incredibili Augusti veneratione, qua ille vivus iam fruatur, exorsus, carpit Romanos, quod in poetis taxandis non nisi dudum mortuos laudent, vivos vilipendant; deinde de ipsius poeseos dignitate, de scenica apud Romanos, de spectaculis publicis, quae scenicis saepe praeferantur, disserit. Exin poetas Augusto commendat et in fine de se ipso agit.

Quum tot sustineas et tanta negotia solus,
res Italas armis tuteris, moribus ornes,
legibus emendes: in publica commoda peccem,
si longo sermone morer tua tempora, Caesar.
Romulus et Liber pater et cum Castore Pollux,
post ingentia facta deorum in templa recepti,
dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
componunt, agros adsignant, oppida condunt,
ploravere suis non respondere favorem
speratum meritis. Diram qui contudit Hydram
notaque fatali portenta labore subegit,

comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui praegravat artes
infra se positas; exstinctus amabitur idem.
Praesenti tibi maturos largimur honores,
iurandasque tuum per numen ponimus aras,
nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, sapiens et iustus in uno,
te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
caetera nequaquam simili ratione modoque
aestimat et, nisi quae terris semota suisque
temporibus defuncta videt, fastidit et odit:
sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
pontificum libros, annosa volumina vatum,
dictitet Albano Musas in monte loquutas.
Si, quia Graecorum sunt antiquissima quaeque
scripta vel optima, Romani pensantur eadem
scriptores trutina, non est quod multa loquamur:
nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri;
venimus ad summum fortunae, pingimus atque
psallimus et luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
scire velim, chartis pretium quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
perfectos veteresque referri debet, an inter
viles atque novos? Excludat iurgia finis.
¶ »Est vetus atque probus, centum qui perficit annos.«
¶ »Quid, qui deperiit minor uno mense vel anno,
inter quos referendus erit? veteresne poetas,
an quos et praesens et postera respuat aetas?
¶ »Iste quidem veteres inter ponetur honeste,

»qui vel mense brevi vel toto est iunior anno.«
¶ Utor permisso, caudaeque pilos ut equinae
paullatim vello, et demo unum, demo etiam unum,
dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
qui redit in fastos et virtutem aestimat annis
miraturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
Ennius, et sapiens et fortis et alter Homerus,
ut critici dicunt, leviter curare videtur,
quo promissa cadant et somnia Pythagorea.
Naevius in manibus non est et mentibus haeret
paene recens? Adeo sanctum est vetus omne poema.
Ambigitur quoties, uter utro sit prior, aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti,
dicitur Afranî toga convenisse Menandro,
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
Hos ediscit et hos arto stipata theatro
spectat Roma potens, habet hos numeratque poetas
ad nostrum tempus Livî scriptoris ab aevo.
Interdum vulgus rectum videt; est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poetas,
ut nihil anteferat, nihil illis comparet: errat;
si quaedam nimis antique, si pleraque dure
dicere cedit eos, ignave multa fatetur;
et sapit et mecum facit et Iove iudicat aequo.
Non equidem insector delendave carmina Livî
esse reor, memini quae plagosum mihi parvo
Orbilium dictare; sed emendata videri
pulchraque et exactis minimum distantia miror:
inter quae verbum emicuit si forte decorum et
si versus paullo concinnior unus et alter;
iniuste totum ducit venditque poema.

Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
compositum illepideve putetur, sed quia nuper;
nec veniam antiquis, sed honorem et praemia posci.
Recte necne crocum floresque perambulet Attae
fabula si dubitem, clament periisse pudorem
cuncti paene patres, ea quum reprehendere coner,
quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit:
vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt,
vel quia turpe putant parere minoribus et, quae
imberbes didicere, senes perdenda fateri.
Iam Saliare Numae carmen qui laudat, et illud,
quod mecum ignorat, solus vult scire videri,
ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
Quod si tam Graiis novitas invisa fuisset,
quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet,
quod legeret tereretque Quiritum publicus usus?
Ut primum positis nugari Graecia bellis
coepit et in vitium fortuna labier aequa,
nunc athletarum studiis nunc arsit equorum,
marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit,
suspendit picta vultum mentemque tabella,
nunc tibicinibus nunc est gavisa tragoedis;
sub nutrice puella velut si luderet infans,
quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonae ventique secundi.
Romae dulce diu fuit et solemne reclusa
mane domo vigilare, clienti promere iura,
cautos nominibus rectis expendere nummos,

maiores audire, minori dicere, per quae
crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis, et calet uno
scribendi studio; puerique patresque severi
fronde comas vincti coenant et carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
invenior Parthis mendacior, et prius orto
sole vigil calamum et chartas et scrinia posco.
Navim agere ignarus navis timet; abrotonum aegro
non audet, nisi qui didicit, dare: quod medicorum est,
promittunt medici; tractant fabrilia fabri:
scribimus indocti doctique poemata passim.
Hic error tamen et levis haec insania quantas
virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
non temere est animus; versus amat, hoc studet unum;
detrimenta, fugas servorum, incendia ridet,
non fraudem socio puerove incogitat ullam
pupillo; vivit siliquis et pane secundo,
militiae quamquam piger et malus, utilis urbi,
si das hoc, parvis quoque rebus magna iuvari.
Os tenerum pueri balbumque poeta figurat,
torquet ab obscoenis iam nunc sermonibus aurem,
mox etiam pectus praeceptis format amicis,
asperitatis et invidiae corrector et irae;
recte facta refert, orientia tempora notis
instruit exemplis, inopem solatur et aegrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus et praesentia numina sentit,
coelestes implorat aquas docta prece blandus,
avertit morbos, metuenda pericula pellit,

impetrat et pacem et locupletem frugibus annum.
Carmine dî superi placantur, carmine manes.
Agricolae prisci, fortes parvoque beati,
condita post frumenta levantes tempore festo
corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
cum sociis operum, pueris et coniuge fida,
tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
floribus et vino Genium, memorem brevis aevi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem
versibus alternis opprobria rustica fudit,
libertasque recurrentes accepta per annos
lusit amabiliter, donec iam saevus apertam
in rabiem coepit verti iocus et per honestas
ire domos impune minax. Doluere cruento
dente lacessiti: fuit intactis quoque cura
conditione super communi; quin etiam lex
poenaque lata, malo quae nollet carmine quemquam
describi. Vertere modum, formidine fustis
ad bene dicendum delectandumque redacti.
Graecia capta ferum victorem cepit, et artes
intulit agresti Latio: sic horridus ille
defluxit numerus Saturnius, et grave virus
munditiae pepulere; sed in longum tamen aevum
manserunt hodieque manent vestigia ruris.
Serus enim Graecis admovit acumina chartis,
et post Punica bella quietus, quaerere coepit,
quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem, si digne vertere posset,
et placuit sibi, natura sublimis et acer;
nam spirat tragicum satis et feliciter audet;
sed turpem putat inscite metuitque lituram.

Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
sudoris minimum, sed habet comoedia tanto
plus oneris, quanto veniae minus. Adspice, Plautus
quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
ut patris attenti, lenonis ut insidiosi;
quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
quam non adstricto percurrat pulpita socco:
gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
securus, cadat an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru,
exanimat lentus spectator, sedulus inflat:
sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
subruit aut reficit. Valeat res ludicra, si me
palma negata macrum, donata reducit opimum.
Saepe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
quod numero plures, virtute et honore minores,
indocti stolidique et depugnare parati,
si discordet eques, media inter carmina poscunt
aut ursum aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verum equitis quoque iam migravit ab aure voluptas
omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
Quattuor aut plures aulaea premuntur in horas,
dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;
mox trahitur manibus regum fortuna retortis,
esseda festinant, pilenta, petorrita, naves,
captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, seu
diversum confusa genus panthera camelo
sive elephas albus vulgi converteret ora;
spectaret populum ludis attentius ipsis,
ut sibi praebentem mimo spectacula plura,

scriptores autem narrare putaret asello
fabellam surdo. Nam quae pervincere voces
evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus aut mare Tuscum:
tanto cum strepitu ludi spectantur et artes
divitiaeque peregrinae, quibus oblitus actor
quum stetit in scena, concurrit dextera laevae.
Dixit adhuc aliquid? »Nil sane.« Quid placet ergo?
»Lana Tarentino violas imitata veneno.«
Ac ne forte putes, me, quae facere ipse recusem,
quum recte tractent alii, laudare maligne;
ille per extentum funem mihi posse videtur
ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
ut magus, et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age, et his, qui se lectori credere malunt
quam spectatoris fastidia ferre superbi,
curam redde brevem, si munus Apolline dignum
vis complere libris et vatibus addere calcar,
ut studio maiore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala saepe poetae, —
ut vineta egomet caedam mea — quum tibi librum
sollicito damus aut fesso; quum laedimur, unum
si quis amicorum est ausus reprendere versum;
quum loca iam recitata revolvimus irrevocati;
quum lamentamur, non apparere labores
nostros et tenui deducta poemata filo;
quum speramus, eo rem venturam, ut simul atque
carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
arcessas et egere vetes et scribere cogas.
Sed tamen est operae pretium cognoscere, quales
aedituos habeat belli spectata domique

virtus, indigno non committenda poetae.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Choerilus, incultis qui versibus et male natis
retulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
atramenta, fere scriptores carmine foedo
splendida facta linunt. Idem rex ille, poema
qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
edicto vetuit, ne quis se praeter Apellem
pingeret, aut alius Lysippo duceret aera
fortis Alexandri vultum simulantia. Quodsi
iudicium subtile videndis artibus illud
ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
Boeotûm in crasso iurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de se iudicia atque
munera, quae multa dantis cum laude tulerunt,
dilecti tibi Virgilius Variusque poetae;
nec magis expressi vultus per ahenea signa,
quam per vatis opus mores animique virorum
clarorum apparent. Nec sermones ego mallem
repentes per humum, quam res componere gestas,
terrarumque situs et flumina dicere et arces
montibus impositas et barbara regna, tuisque
auspiciis totum confecta duella per orbem,
claustraque custodem pacis cohibentia Ianum,
et formidatam Parthis te principe Romam,
si, quantum cuperem, possem quoque; sed neque parvum
carmen maiestas recipit tua, nec meus audet
rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
Sedulitas autem, stulte quem diligit, urget,
praecipue quum se numeris commendat et arte:
discit enim citius meminitque libentius illud,

quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
Nil moror officium, quod me gravat, ac neque ficto
in peius vultu proponi cereus usquam
nec prave factis decorari versibus opto,
ne rubeam pingui donatus munere, et una
cum scriptore meo capsa porrectus operta
deferar in vicum vendentem thus et odores
et piper et quidquid chartis amicitur ineptis.

EPISTOLA II.

AD IULIUM FLORUM.

Quasi iam abdicaturus se poesi et ad philosophiam totus transgressus excusat se Floro, quod nulla carmina miserit, ridet poetarum vanitatem et furorem, hisque abiectis sapientiae se velle studere soli ait, et praecepta quaedam edisserit.

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat: »Hic, et
»candidus et talos a vertice pulcher ad imos,
»fiet eritque tuus nummorum millibus octo,
»verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
»literulis Graecis imbutus, idoneus arti
»cuilibet; argilla quidvis imitabitur uda;
»quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
»Multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo
»laudat venales, qui vult extrudere, merces.
»Res urget me nulla: meo sum pauper in aere.
»Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
»quivis ferret idem. Semel hic cessavit, et, ut fit,

»in scalis latuit, metuens pendentis habenae«:
des nummos, excepta nihil te si fuga laedat:
ille ferat pretium, poenae securus, opinor.
Prudens emisti vitiosum; dicta tibi est lex:
insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua?
Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
talibus officiis prope mancum, ne mea saevus
iurgares ad te quod epistola nulla rediret.
Quid tum profeci, mecum facientia iura
si tamen attentas? Quereris super hoc etiam, quod
exspectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
perdiderat; post hoc vehemens lupus et sibi et hosti
iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
praesidium regale loco deiecit, ut aiunt,
summe munito et multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis,
accipit et bis dena super sestertia nummûm.
Forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
nescio quod cupiens, hortari coepit eumdem
verbis, quae timido quoque possent addere mentem:
»I, bone, quo virtus tua te vocat, i pede fausto,
»grandia laturus meritorum praemia! . . . Quid stas?«
Post haec ille catus, quantumvis rusticus: »Ibit,
»ibit eo, quo vis, qui zonam perdidit,« inquit.
Romae nutriri mihi contigit atque doceri,
iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
Adiecere bonae paullo plus artis Athenae,
scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
atque inter silvas Academi quaerere verum.
Dura sed emovere loco me tempora grato,

civilisque rudem belli tulit aestus in arma,
Caesaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primum me dimisere Philippi,
decisis humilem pennis inopemque paterni
et Laris et fundi paupertas impulit audax,
ut versus facerem; sed, quod non desit, habentem
quae poterunt umquam satis expurgare cicutae,
ni melius dormire putem, quam scribere versus?
Singula de nobis anni praedantur euntes:
eripuere iocos, Venerem, convivia, ludum;
tendunt extorquere poemata: quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque:
carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
ille Bioneis sermonibus et sale nigro.
Tres mihi convivae prope dissentire videntur,
poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? Renuis tu, quod iubet alter;
quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
Praeter cetera, me Romaene poemata censes
scribere posse inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
omnibus officiis; cubat hic in colle Quirini,
hic extremo in Aventino, visendus uterque:
intervalla vides humane commoda. »Verum
»purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstet.«
Festinat calidus mulis gerulisque redemtor,
torquet nunc lapidem nunc ingens machina tignum,
tristia robustis luctantur funera plaustris,
hac rabiosa furit canis, hac lutulenta ruit sus:
i nunc et versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbes.

rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
vis canere et contacta sequi vestigia vatum?
Ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas
et studiis annos septem dedit insenuitque
libris et curis, statua taciturnius exit
plerumque et risu populum quatit: hic ego rerum
fluctibus in mediis et tempestatibus urbis
verba lyrae motura sonum connectere digner?
    Frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
alterius sermone meros audiret honores,
Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille.
Quî minus argutos vexat furor iste poetas?
Carmina compono, hic elegos — mirabile visu
caelatumque novem Musis opus! Adspice primum,
quanto cum fastu, quanto molimine circum-
spectemus vacuam Romanis vatibus aedem;
mox etiam, si forte vacas, sequere et procul audi,
quid ferat et quare sibi nectat uterque coronam.
Caedimur, et totidem plagis consumimus hostem
lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcaeus puncto illius; ille meo quis?
quis, nisi Callimachus? Si plus adposcere visus,
fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
quum scribo et supplex populi suffragia capto;
idem, finitis studiis et mente recepta,
obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur, mala qui componunt carmina; verum
gaudent scribentes, et se venerantur, et ultro,
si taceas, laudant, quidquid scripsere, beati.
At qui legitimum cupiet fecisse poema,
cum tabulis animum censoris sumet honesti;

audebit, quaecumque parum splendoris habebunt
et sine pondere erunt et honore indigna ferentur,
verba movere loco, quamvis invita recedant
et versentur adhuc intra penetralia Vestae;
obscurata diu populo bonus eruet atque
proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
nunc situs informis premit et deserta vetustas;
adsciscet nova, quae genitor produxerit usus.
Vehemens et liquidus puroque simillimus amni
fundet opes, Latiumque beabit divite lingua,
luxuriantia compescet, nimis aspera sano
levabit cultu, virtute carentia tollet
ludentis speciem dabit et torquebitur, ut qui
nunc Satyrum nunc agrestem Cyclopa movetur.
Praetulerim scriptor delirus inersque videri,
dum mea delectent mala me vel denique fallant,
quam sapere et ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
qui se credebat miros audire tragoedos,
in vacuo laetus sessor plausorque theatro;
caetera qui vitae servaret munia recto
more, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
comis in uxorem, posset qui ignoscere servis
et signo laeso non insanire lagenae,
posset qui rupem et puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
expulit helleboro morbum bilemque meraco,
et redit ad sese: »Pol, me occidistis, amici,
»non servastis« ait, »cui sic extorta voluptas
»et demtus per vim mentis gratissimus error.«
Nimirum sapere est abiectis utile nugis,
et tempestivum pueris concedere ludum,
ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,

sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
Quocirca mecum loquor haec tacitusque recordor:
»Si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
»narrares medicis: quod, quanto plura parasti,
»tanto plura cupis, nulline faterier audes?
»Si vulnus tibi monstrata radice vel herba
»non fieret levius, fugeres radice vel herba
»proficiente nihil curarier: audieras, cui
»rem dî donarent, illi decedere pravam
»stultitiam; et, quum sis nihilo sapientior, ex quo
»plenior es, tamen uteris monitoribus îsdem?
»At si divitiae prudentem reddere possent,
»si cupidum timidumque minus te: nempe ruberes,
»viveret in terris te si quis avarior uno.
»Si proprium est, quod quis libra mercatur et aere,
»quaedam, si credis consultis, mancipat usus;
»qui te pascit ager, tuus est, et villicus Orbî,
»quum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
»te dominum sentit. Das nummos, accipis uvam,
»pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
»paullatim mercaris agrum, fortasse trecentis
»aut etiam supra nummorum millibus emtum.
»Quid refert, vivas numerato nuper an olim?
»Emtor Aricini quondam Veientis et arvi
»emtum coenat olus, quamvis aliter putat; emtis
»sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum;
»sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
»limitibus vicina refugit iurgia: tamquam
»sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horae
»nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte suprema
»permutet dominos et cedat in altera iura.

»Sic, quia perpetuus nulli datur usus, et heres
»heredem alterius velut unda supervenit undam,
»quid vici prosunt aut horrea? quidve Calabris
»saltibus adiecti Lucani, si metit Orcus
»grandia cum parvis, non exorabilis auro?
»Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
»argentum, vestes Gaetulo murice tinctas
»sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
»Cur alter fratrum cessare et ludere et ungi
»praeferat Herodis palmetis pinguibus, alter
»dives et importunus ad umbram lucis ab ortu
»silvestrem flammis et ferro mitiget agrum,
»scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
»naturae deus humanae, mortalis in unum-
»quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.
»Utar, et ex modico, quantum res poscet, acervo
»tollam, nec metuam, quid de me iudicet heres,
»quod non plura datis invenerit; et tamen idem
»scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
»discrepet et quantum discordet parcus avaro.
»Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumtum
»invitus facias neque plura parare labores,
»ac potius, puer ut festis quinquatribus olim,
»exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
»Pauperies immunda domo procul absit: ego utrum
»nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
»Non agimur tumidis velis Aquilone secundo:
»non tamen adversis aetatem ducimus Austris,
»viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
»extremi primorum, extremis usque priores.
»Non es avarus: abi. Quid? caetera iam simul isto

»cum vitio fugere? Caret tibi pectus inani
»ambitione? caret mortis formidine et ira?
»somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
»nocturnos lemures portentaque Thessala rides?
»natales grate numeras? ignoscis amicis?
»lenior et melior fis accedente senecta?
»Quid te exemta levat spinis de pluribus una?
»Vivere si recte nescis, decede peritis.
»Lusisti satis, edisti satis atque bibisti:
»tempus abire tibi est, ne potum largius aequo
»rideat et pulset lasciva decentius aetas.«

Q. HORATII FLACCI

DE ARTE POETICA

LIBER.

EPISTOLA III.

AD PISONES.

Liberiore omnino usus in praeceptis dandis oratione atque ordine, a v. 1 – 37 agit de inventione et unitate aut concinnitate poematis; 38 – 73 de elocutione aut dictione; 74 – 85 de diversis poeseos generibus; 86 – 152 de epicae et dramaticae communibus; 153 – 285 de scenica poesi; 286 – 332 de Romanorum poetarum studiis et successibus; 333 – 346 de brevitate et de fictionibus; 347 ad fin. de critica recte exercenda, et quidem 347 – 407 de poeseos difficultate et dignitate, 408 – fin. de arte et studio cum naturae dotibus coniungendo et de lima carminibus adhibenda.

Humano capiti cervicem pictor equinam
iungere si velit, et varias inducere plumas
undique collatis membris, ut turpiter atrum
desinat in piscem mulier formosa superne:
spectatum admissi risum teneatis, amici?
Credite, Pisones, isti tabulae fore librum
persimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae

fingentur species, ut nec pes nec caput uni
reddatur formae. »Pictoribus atque poetis
»quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.«
Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim,
sed non ut placidis coeant immitia, non ut
serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis
purpureus, late qui splendeat, unus et alter,
adsuitur pannus, quum lucus et ara Dianae
et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
aut flumen Rhenum aut pluvius describitur arcus.
Sed nunc non erat his locus. Et fortasse cupressum
scis simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes
navibus, aere dato qui pingitur? Amphora coepit
institui: currente rota cur urceus exit?
Denique sit quodvis simplex dumtaxat et unum.
Maxima pars vatum, pater et iuvenes patre digni,
decipimur specie recti. Brevis esse laboro,
obscurus fio; sectantem levia nervi
deficiunt animique; professus grandia turget;
serpit humi tutus nimium timidusque procellae.
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
delphinum silvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus et ungues
exprimet et molles imitabitur aere capillos,
infelix operis summa, quia ponere totum
nesciet: hunc ego me, si quid componere curem,
non magis esse velim, quam pravo vivere naso
spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
viribus, et versate diu, quid ferre recusent,

quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res,
nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo.
Ordinis haec virtus erit et Venus, aut ego fallor,
ut iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
pleraque differat et praesens in tempus omittat;
hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
In verbis etiam tenuis cautusque serendis,
Dixeris egregie, notum si callida verbum
reddiderit iunctura novum. Si forte necesse est
indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
fingere cinctutis non exaudita Cethegis
continget dabiturque licentia sumta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Graeco fonte cadant parce detorta. Quid autem
Caecilio Plautoque dabit Romanus, ademtum
Virgilio Varioque? Ego cur, acquirere pauca
si possum, invideor, quum lingua Catonis et Enni
sermonem patrium ditaverit et nova rerum
nomina protulerit? Licuit semperque licebit
signatum praesente nota producere nomen.
Ut silvae foliis pronos mutantur in annos,
prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,
et iuvenum ritu florent modo nata virentque.
Debemur morti nos nostraque: sive receptus
terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
regis opus, sterilisve diu palus aptaque remis
vicinas urbes alit et grave sentit aratrum;
seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
doctus iter melius; mortalia facta peribunt:
nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
Multa renascentur, quae iam cecidere, cadentque
quae nunc sunt in honore, vocabula, si volet usus,
quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.

Res gestae regumque ducumque et tristia bella
quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus impariter iunctis querimonia primum,
post etiam inclusa est voti sententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
grammatici certant et adhuc sub iudice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo:
hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
alternis aptum sermonibus et populares
vincentem strepitus et natum rebus agendis.

Musa dedit fidibus divos puerosque deorum
et pugilem victorem et equum certamine primum
et iuvenum curas et libera vina referre.
Descriptas servare vices operumque colores
cur ego si nequeo ignoroque, poeta salutor?
cur nescire pudens prave quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult;
indignatur item privatis ac prope socco
dignis carminibus narrari coena Thyestae.
Singula quaeque locum teneant sortita decentem.
Interdum tamen et vocem comoedia tollit,
iratusque Chremes tumido delitigat ore;
et tragicus plerumque dolet sermone pedestri
Telephus et Peleus, quum pauper et exsul uterque
proiicit ampullas et sesquipedalia verba,
si curat cor spectantis tetigisse querela.

Non satis est pulchra esse poemata: dulcia sunto,
et quocumque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
humani vultus. Si vis me flere, dolendum est
primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia laedent,
Telephe vel Peleu; male si mandata loqueris,
aut dormitabo aut ridebo. Tristia moestum

vultum verba decent, iratum plena minarum,
ludentem lasciva, severum seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
fortunarum habitum, iuvat aut impellit ad iram,
aut ad humum moerore gravi deducit et angit;
post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Davusne loquatur herusne,
maturusne senex an adhuc florente iuventa
fervidus, et matrona potens an sedula nutrix,
mercatorne vagus cultorne virentis agelli,
Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge.
Scriptor honoratum si forte reponis Achillem,
impiger, iracundus, inexorabilis, acer
iura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
Si quid inexpertum scenae committis, et audes
personam formare novam: servetur ad imum,
qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere; tuque
rectius Iliacum carmen deducis in actus,
quam si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati iuris erit, si
non circa vilem patulumque moraberis orbem,
nec verbum verbo curabis reddere fidus
interpres, nec desilies imitator in artum,
unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:
»Fortunam Priami cantabo et nobile bellum.«
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
»Dic mihi, Musa, virum, captae post tempora Troiae
»qui mores hominum multorum vidit et urbes.«
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
AntiphatenScyllamque et cumCyclopeCharybdin;
nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo;
semper ad eventum festinat et in medias res,
non secus ac notas, auditorem rapit, et quae
desperat tractata nitescere posse, relinquit,
atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego et populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulaea manentis et usque
sessuri, donec cantor »Vos plaudite« dicat;
aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
mobilibusque decor naturis dandus et annis.
Reddere qui voces iam scit puer et pede certo
signat humum, gestit paribus colludere et iram
colligit ac ponit temere et mutatur in horas.
Imberbis iuvenis, tandem custode remoto,
gaudet equis canibusque et aprici gramine campi,
cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
utilium tardus provisor, prodigus aeris,
sublimis cupidusque et amata relinquere pernix.
Conversis studiis aetas animusque virilis
quaerit opes et amicitias, inservit honori,
commisisse cavet, quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti,

vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
dilator, spe longus, iners, pavidusque futuri,
difficilis, querulus, laudator temporis acti
se puero, castigator censorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
multa recedentes adimunt. Ne forte seniles
mandentur iuveni partes pueroque viriles:
semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
Segnius irritant animos demissa per aurem,
quam quae sunt oculis subiecta fidelibus et quae
ipse sibi tradit spectator. Non tamen intus
digna geri promes in scenam, multaque tolles
ex oculis, quae mox narret facundia praesens:
ne pueros coram populo Medea trucidet,
aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neve minor neu sit quinto productior actu
fabula, quae posci vult et spectata reponi.
Nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
inciderit; nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus officiumque virile
defendat, neu quid medios intercinat actus,
quod non proposito conducat et haereat apte.
Ille bonis faveatque et consilietur amice,
et regat iratos et amet peccare timentes;
ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem
iustitiam legesque et apertis otia portis;
ille tegat commissa, deosque precetur et oret,
ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco iuncta tubaeque
aemula, sed tenuis simplexque foramine pauco

adspirare et adessa choris erat utilis, atque
nondum spissa nimis complere sedilia flatu:
quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
et frugi castusque verecundusque coibat.
Postquam coepit agros extendere victor, et urbem
latior amplecti murus, vinoque diurno
placari Genius festis impune diebus;
accessit numerisque modisque licentia maior.
Indoctus quid enim saperet liberque laborum
rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscae motumque et luxuriem addidit arti
tibicen traxitque vagus per pulpita vestem.
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
et tulit eloquium insolitum facundia praeceps,
utiliumque sagax rerum et divina futuri
sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
   Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
mox etiam agrestes Satyros nudavit, et asper
incolumi gravitate iocum tentavit eo, quod
illecebris erat et grata novitate morandus
spectator functusque sacris et potus et exlex
Verum ita risores, ita commendare dicaces
conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,
ne,quicumque deus,quicumque adhibebitur heros
regali conspectus in auro nuper et ostro,
migret in obscuras humili sermone tabernas,
aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire leves indigna tragoedia versus,
ut festis matrona moveri iussa diebus,
intererit Satyris paullum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum
verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo
nec sic enitar tragico differre colori,

ut nihil intersit, Davusne loquatur et audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
an custos famulusque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
speret idem, sudet multum frustraque laboret
ausus idem: tantum series iuncturaque pollet,
tantum de medio sumtis accedit honoris.
Silvis deducti caveant me iudice Fauni,
ne velut innati triviis ac paene forenses,
aut nimium teneris iuvenentur versibus umquam,
aut immunda crepent ignominiosaque dicta.
Offenduntur enim, quibus est equus et pater et res,
nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emtor,
aequis accipiunt animis donantve corona.
Syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus,
pes citus: unde etiam trimetris accrescere iussit
nomen iambeis, quum senos redderet ictus
primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
tardior ut paullo graviorque veniret ad aures,
spondeos stabiles in iura paterna recepit
commodus et patiens, non ut de sede secunda
cederet aut quarta socialiter. Hic et in Acci
nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
in scenam missos cum magno pondere versus,
aut operae celeris nimium curaque carentis,
aut ignoratae premit artis crimine turpi.
»Non quivis videt immodulata poemata iudex,
»et data Romanis venia est indigna poetis.«
Idcircone vager scribamque licenter? an omnes
visuros peccata putem mea, tutus et intra
spem veniae cautus? Vitavi denique culpam,
non laudem merui. Vos exemplaria Graeca
nocturna versate manu, versate diurna.

At vestri proavi Plautinos et numeros et
laudavere sales, nimium patienter utrumque,
ne dicam stulte, mirati; si modo ego et vos
scimus inurbanum lepido seponere dicto
legitimumque sonum digitis callemus et aure.
Ignotum tragicae genus invenisse Camenae
dicitur, et plaustris vexisse poemata Thespis,
quae canerent agerentque peruncti faecibus ora.
Post hunc personae pallaeque repertor honestae
Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis,
et docuit magnumque loqui nitique cothurno.
Successit vetus his comoedia, non sine multa
laude; sed in vitium libertas excidit et vim
dignam lege regi: lex est accepta, chorusque
turpiter obticuit sublato iure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere poetae;
nec minimum meruere decus, vestigia Graeca
ausi deserere et celebrare domestica facta,
vel qui praetextas vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clarisque potentius armis,
quam lingua, Latium, si non offenderet unum-
quemque poetarum limae labor et mora. Vos, o
Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
multa dies et multa litura coercuit atque
perfectum decies non castigavit ad unguem.
Ingenium misera quia fortunatius arte
credit et excludit sanos Helicone poetas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poetae,
si tribus Anticyris caput insanabile numquam
tonsori Licino commiserit. O ego laevus,
qui purgor bilem sub verni temporis horam!

Non alius faceret meliora poemata; verum
nil tanti est. Ergo fungar vice cotis, acutum
reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi:
munus et officium, nil scribens ipse, docebo,
unde parentur opes, quid alat formetque poetam,
quid deceat, quid non, quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte sapere est et principium et fons:
rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae,
verbaque provisam rem non invita sequentur.
Quid didicit, patriae quid debeat, et quid amicis,
quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae
partes in bellum missi ducis; ille profecto
reddere personae scit convenientia cuique.
Respicere exemplar vitae morumque iubebo
doctum imitatorem, et vivas hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis morataque recte
fabula, nullius Veneris, sine pondere et arte,
valdius oblectat populum meliusque moratur,
quam versus inopes rerum nugaeque canorae.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus assem
discunt in partes centum diducere. »Dicat
»filius Albini: Si de quincunce remota est
»uncia, quid superat?« Poterat dixisse: »triens.«
¶ Eu!
rem poteris servare tuam. Redit uncia, quid fit?
¶ Semis. — At, haec animos aerugo et cura peculi
quum semel imbuerit, speramus carmina fingi
posse linenda cedro et levi servanda cupresso?
Aut prodesse volunt aut delectare poetae,
aut simul et iucunda et idonea dicere vitae.

Quidquid praecipies, esto brevis, ut cito dicta
percipiant animi dociles teneantque fideles:
omne supervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis causa sint proxima veris:
ne, quodcumque volet, poscat sibi fabula credi,
neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo.
Centuriae seniorum agitant expertia frugis,
celsi praetereunt austera poemata Rhamnes:
omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
lectorem delectando pariterque monendo.
Hic meret aera liber Sosiis, hic et mare transit
et longum noto scriptori prorogat aevum.
Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus.
Nam neque chorda sonum reddit, quem vult manus et mens,
poscentique gravem persaepe remittit acutum;
nec semper feriet, quodcumque minabitur, arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
offendar maculis, quas aut incuria fudit
aut humana parum cavit natura. Quid ergo est?
Ut scriptor si peccat idem librarius usque,
quamvis est monitus, venia caret; ut citharoedus
ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
quem bis terve bonum cum risu miror; et idem
indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum operi longo fas est obrepere somnum.

Ut pictura, poesis erit; quae, si propius stes,
te capiat magis, et quaedam, si longius abstes.
Haec amat obscurum; volet haec sub luce videri,
iudicis argutum quae non formidat acumen;
haec placuit semel, haec decies repetita placebit.

O maior iuvenum, quamvis et voce paterna

fingeris ad rectum et per te sapis, hoc tibi dictum
tolle memor: certis medium et tolerabile rebus
recte concedi — consultus iuris et actor
causarum mediocris, abest virtute diserti
Messalae, nec scit, quantum Cascellius Aulus,
sed tamen in pretio est; — mediocribus esse poetis
non homines, non dî, non concessere columnae.
Ut gratas inter mensas symphonia discors
et crassum unguentum et Sardo cum melle papaver
offendunt, poterat duci quia coena sine istis:
sic animis natum inventumque poema iuvandis,
si paullum summo decessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
indoctusque pilae discive trochive quiescit,
ne spissae risum tollant impune coronae;
qui nescit, versus tamen audet fingere? ¶ Quidni?
liber et ingenuus, praesertim census equestrem
summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
¶ Tu nihil invita dices faciesve Minerva,
id tibi iudicium esto, ea mens: si quid tamen olim
scripseris, in Maeci descendat iudicis aures
et patris et nostras, nonumque prematur in annum,
membranis intus positis. Delere licebit,
quod non edideris; nescit vox missa reverti.
Silvestres homines sacer interpresque deorum
caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones.
Dictus et Amphion, Thebanae conditor urbis,
saxa movere sono testudinis et prece blanda
ducere, quo vellet. Fuit haec sapientia quondam,
publica privatis secernere, sacra profanis,
concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
oppida moliri, leges incidere ligno:

sic honor et nomen divinis vatibus atque
carminibus venit. Post hos insignis Homerus
Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
versibus exacuit; dictae per carmina sortes,
et vitae monstrata via est, et gratia regum
Pieriis tentata modis, ludusque repertus,
et longorum operum finis: — ne forte pudori
sit tibi Musa lyrae sollers et cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
quaesitum est. Ego nec studium sine divite vena
nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
altera poscit opem res, et coniurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
abstinuit venere et vino. Qui Pythia cantat
tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.
Nec satis est dixisse: »Ego mira poemata pango;
»occupet extremnm scabies; mihi turpe relinqui est,
»et, quod non didici, sane nescire fateri.«
Ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
adsentatores iubet ad lucrum ire poeta
dives agris, dives positis in foenore nummis.
Si vero est, unctum qui recte ponere possit,
et spondere levi pro paupere, et eripere arctis
litibus implicitum; mirabor, si sciet inter-
noscere mendacem verumque beatus amicum.
Tu seu donaris seu quid donare voles cui,
nolito ad versus tibi factos ducere plenum
laetitiae; clamabit enim: »Pulchre!« »Bene!« »Recte!«
pallescet super his, etiam stillabit amicis
ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram.

Ut, quae conductae plorant in funere, dicunt
et faciunt prope plura dolentibus ex animo: sic
derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis
et torquere mero, quem perspexisse laborant,
an sit amicitia dignus: si carmina condes,
numquam te fallant animi sub vulpe latentes.
Quinctilio si quid recitares, »Corrige, sodes,
»hoc« aiebat »et hoc.« Melius te posse negares
bis terque expertum frustra, delere iubebat,
et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum quam vertere malles,
nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
quin sine rivali teque et tua solus amares.
Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,
culpabit duros, incomtis adlinet atrum
transverso calamo signum, ambitiosa recidet
ornamenta, parum claris lucem dare coget,
arguet ambigue dictum, mutanda notabit,
fiet Aristarchus. Non dicet: »Cur ego amicum
»offendam in nugis?« Hae nugae seria ducent
in mala derisum semel exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies aut morbus regius urget
aut fanaticus error et iracunda Diana,
vesanum tetigisse timent fugiuntque poetam,
qui sapiunt; agitant pueri incautique sequuntur.
Hic, dum sublimis versus ructatur et errat,
si veluti merulis intentus decidit auceps
in puteum foveamve; licet »Succurrite« longum
clamet »Io cives!« non sit qui tollere curet.
Si curet quis opem ferre et demittere funem,
»qui scis, an prudens huc se proiecerit atque

»servari nolit?« dicam, Siculique poetae
narrabo interitum. Deus immortalis haberi
dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
insiluit. Sit ius liceatque perire poetis:
invitum qui servat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit, nec, si retractus erit, iam
fiet homo et ponet famosae mortis amorem.
Nec satis apparet, cur versus factitet: utrum
minxerit in patrios cineres, an triste bidental
moverit incestus. Certe furit, ac velut ursus
obiectos caveae valuit si frangere clathros,
indoctum doctumque fugat recitator acerbus:
quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

Metrorum schemata.

I. Asclepiadeum primum:

–́ – –́ ⏑ ⏑ – | –́ ⏑ ⏑ –́ ⏑ –

II. Asclepiadeum maius:

–́ – –́ ⏑ ⏑ – | –́ ⏑ ⏑ – | –́ ⏑ ⏑ –́ ⏑ –

III. Ionicum a minore:

⏑ ⏑ –́ – ⏑ ⏑ –́ – | ⏑ ⏑ –́ – ⏑ ⏑ –́ – (bis)

⏑ ⏑ –́ – ⏑ ⏑ –́ –

IV. Iambicum senarium s. trimeter:

⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ –

V. Asclepiadeum secundum:

–́ – – ⏑ ⏑ | –́ ⏑ –

–́ – –́ ⏑ ⏑ – | –́ ⏑ ⏑ –́ ⏑ –

VI. Sapphicum maius:

–́ ⏑ ⏑ – ⏑ –́ ⏑

–́ ⏑ – – –́ ⏑ ⏑ – | –́ ⏑ ⏑ – ⏑ –́ ⏑

VII. Archilochium primum:

–́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –́ – – ⏑ ⏑ . –

–́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –

VIII. Alcmanium:

–́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –́ ⏑ ⏑ . ⏑ ⏑ – –

–́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – –

IX. Pythiambicum primum:

–́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – – –́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – –

⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ –

X. Pythiambicum secundum:

–́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –́ – – ⏑ ⏑ – –

⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ –

XI. Trochaicum:

–́ ⏑ – ⏑ –́ –

⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ –

XII. Trimeter cum dimetro iamb.

⏑ –́ ⏑ – – –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ –

⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ –

XIII. Archilochium secundum:

–́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – –

⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ – | –́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –

XIV. Archilochium tertium:

⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ –

–́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – | ⏑ –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ –

XV. Archilochium quartum:

–́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – | – –́ ⏑ ⏑ –́ ⏑ –́ ⏑ –́ ⏑ –́ –

⏑ –́ ⏑ – – | –́ ⏑ – ⏑ –́ –

XVI. Alcaicum:

⏑ –́ ⏑ – – | –́ ⏑ ⏑ – ⏑ – (bi)

⏑ –́ ⏑ – – | –́ ⏑ – –

–́ ⏑ ⏑ –́ ⏑ ⏑ –́ ⏑ –́ –

XVII. Sapphicum:

–́ ⏑ – – | –́ ⏑ ⏑ – ⏑ – – (ter)

–́ ⏑ ⏑ – ⏑

XVIII. Asclepiadeum tertium:

–́ ⏑ –́ ⏑ ⏑ – | –́ ⏑ ⏑ – ⏑ – (ter)

–́ ⏑ – ⏑ ⏑ | –́ ⏑ –

XIX. Asclepiadeum quartum:

–́ ⏑ –́ ⏑ ⏑ – | –́ ⏑ ⏑ – ⏑ – (bis)

–́ – – ⏑ ⏑ –́ –

–́ – – ⏑ ⏑ | –́ ⏑ –

XX. Hexameter:

–́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – –

NOTAE CRITICAE WEISII.

ODARUM I, 1, v. 13. Al. *demoveas*. — V. 17. Pro *rura*, quod libri omnes habent, Acidalius coniecerat *tuta*, quia sibi et ipsum mercatorem luctantem iactatumque cogitarat, dum otium laudaret. At vero hic *metuens mercator* domi metuit et paullo ante expertus, nunc in otio degens et rure vivens, quamquam mox denuo pericula aditurus. Quare tuenda codicum lectio: *rura*. — V. 29. Non poterat hic dici Maecenas ob doctrinam solummodo ad dignitatis suae gradum evectus esse. Quare cum recc. praefero vulg. *Me* emendationi *Te doctarum* etc. Sententiam quod attinet, ait poeta, se in doctrina et in carminibus pangendis studium ponere et idcirco a summis in republica viris (hi enim sunt, quos dicit, dii superi, quemadmodum Sat. II, 6, 52. obvius ille Horatio: *O bone, nam te scire, deos quoniam propius contingis, oportet, num quid de Dacis audisti?* ubi certe nemo de diis proprio sensu cogitabit) magni haberi et secerni populo; quae carmina in gelido nemore inter Nympharum Satyrorumque choros componere soleat, si nimirum Musae sibi faveant. Errat enim Iahnius in sensu loci explicando, quum dicit hunc esse: „ego, si Musae me ad canendum compellunt, studio coronae hederaceae cum diis commercium instituo, et in silvestri secessu inter Nympharum et Satyrorum choros ab hominum coetu remotus sum.“ Nam de tali commercio aut secessu non cogitavit poeta. — V. 35. Meineckius futurum: *inseres*.

ODAR. I, 2, v. 10. Al. *columbis*. — V. 31. Al. *candenti*. Non dubium est, legendum esse *candentes*. Antiquitus enim scriptum erat *candentis*, ex quo dein *candenti* ortum. Candentes autem humeri sunt: radiantes, splendentes; ad quorum splendorem leniendum nube opus erat. Et in Homero nube amicti veniunt dii. — V. 39. Al. *Mauri*, ut multi sane codd., siquidem scribis ignotius Marsorum, notius Maurorum nomen fuerat. Contra haudquaquam desunt codd. qui *Marsi* repraesentant, id quod unice probandum. Marsi enim pedites clarissimi fuerunt in Romanorum exercitu; Mauri contra non pedites fuere, sed equites. Ridiculum autem, peditem de *equite ab equo deiecto* interpretari. Sed et aptius hic Italam gentem, quam externam, a poeta nominari.

ODAR. I, 3, v. 18. In *siccis* non est de lacrymis cogitandum; potius i. e. q. immotus, intrepidus, nihil timoris sentiens. Quis enim

fleat in monstro viso? — V. 22. Al. *dissociabiles*.

ODAR. I, 4, v. 12. Al. *agnam* — *hoedum*.

ODAR. I, 6, v. 2. Plerique libri *alite*, alii *aliti*. Illud et Meineckius, commate post *victor* posito; quod ego deleo, et int.: *Scriberis Vario* (dativo casu) *nisu seu volatu Homerici carminis*, ut sub alite aut equus ales aut aquila aut cygnus cogitetur. Poeta autem non dici potest ales carminis Homerici, quemadmodum volunt, qui *aliti* legunt.

ODAR. I, 7, v. 5. *arces* praefero cum Bentleio; vulg. *urbem*, quod recc. — V. 7. Vulg. *fronti*, quod necessario ad *decerptam* trahendum, siquidem *praeponere olivam fronti* non potest esse: frontem oliva circumdare, et *praeponere* hic solo *praeferendi* significatu admitti potest. At vero sic non habet obiectum. Itaque cum Lambino aliisque *frondi* legendum, *fronti* autem ad *decerptam* supplendum potius.

ODAR. I, 12, v. 19. *occupabit* sine omni dubitatione scribendum cum Heinsio et Puteano propter reliqua futura. Supplendum enim: occupabit s. habebit in hoc ipso carmine meo. Nam per se numquam Minerva dici potest proximos post Iovem honores occupasse. Quam saepe autem in codd. confundantur *b* et *v*, pernotum cuivis. Cf. ad I, 25,20. — V. 57. *laetum* quomodo praeplacere potuerit aliquibus, non perspicio.

ODAR. I, 18, v. 7. Meineckius praetulit *Ac ne*.

ODAR. I, 20, v. 5. Idem: *clare Maecenas*.

ODAR. I, 23, v. 5. Dedi Bentleianam: vulgata enim: *veris inhorruit adventus foliis* plane caret sensu.

ODAR. I, 24, v. 8. Al. *invenient*, al. *inveniet*.

ODAR. I, 25, v. 20. Aliud hoc permutationis literarum *b* et *v* aut *u* exemplum. Nam pro *euro* scribebatur *ebro*, quod dein mutatum in *Hebro*, ut plerique recc. habent. At Hebrus certe auferre secum frondes aridas nequit, ideo quia ille hiemis tempore, quod quidem hic cogitatur, *nivali compede vinctus* est, ut legitur Epist. I, 3, 3. Eurus autem perapte hiemis sodalis dicitur. Et sic Bentleius.

ODAR. I, 29, v. 13. Mein. *nobilis*.

ODAR. I, 35, v. 33. Plerique *Heu, heu* et hic et alibi. Nostr. Meineckius.

ODAR. II, 1, v. 28. Non opus duplicata *t*, quia *re* compositiva in perfecto antiquitus per se producitur.

ODAR. II, 2, v. 18. Insciti, qui exscribebant Horatium, quod scandere *beatorum* cum sequentibus nequibant nec eo usque aliud simile exemplum conspexerant, mutaverunt in *beatûm*, quo versus per se etiam constaret. Atqui similes elisiones quot in Horatio legantur, non opus est dici.

ODAR. II, 3, v. 9. Male quidam *Quo pinus*, quod esset: wohin. Nam ubique Horatius in hoc sensu fem. *qua* usurpat. Ad *gramine* autem referri plane nequit. — V. 13. Recc. *nimium breves flores amoenae ferre iube rosae*. At nostram et Acron et codices Cruquii et editio habet Veneta. Recte. Non enim decerptarum, sed omnino florentis rosae in genere brevi

tatem et fugacitatem significare poeta voluit.

ODAR. II, 10, v. 9. Motus non crebritatem sed gravitatem et vehementiam intelligi debere patet. Quare praefero *Saevius*, quod et unus codex et editiones optimae antiquae repraesentant. — V. 18. Meineck. *citharae*.

ODAR. II, 11, v. 23. Sequor Bentleium; et *comam* habent codices, uti et *incomtum* una voce. Recc. *in comtum Lacaenae more comas religata nodum*. Verum quid sit nodus comtus, non perspicio. Lacaenae autem negligentiores erant circa comam; quae negligentia haudquaquam dedecebat cantatricem Lyden et haudquaquam displicebat vati Horatio. Et nostram in textu quoque habet Meineckius.

ODAR. II, 14, 1. Recc. *Heu, heu* cum Fea. — V. 27. *superbis* cum Fea dedi ex uno codice. Merum enim non dici potest superbum; contra coenae aptissime; et ad has requirebatur tale epitheton. Denique in l. *superbo* vox *mero* duo habet adiecta. *Potiore* autem *coenis pontificum* est: potiore quam quod bibitur in coenis pontificum, ita tamen ut simul et reliquus earum coenarum ornatus intelligatur.

ODAR. II, 16, 19. Al. *sole mutamus? Patriae qu. e.* ut Iahnius, qui int.: „quid mutamus terras dissitas inter se, h. e. quid ex alia in aliam terram discedimus?" Qui vero hoc potest? Opponuntur terrae alio sole calentes uni patriae, nec illud *inter se* suppleri hic quaquam licet.

ODAR. II, 20, 5. Si, quod quidam existimant, Horatius „*dilecte*" ad praecedens *vocas* retulisset, ut esset: *quem tu, Maecenas, „dilecte" vocas*, et vitiose et ridicule locutus esset. Sensus simpliciter hic est: non ego, pauperum sanguis parentum quem vocas, dilecte Maecenas, non ego obibo, nec Stygia cohibebor unda. Divisa autem est constructio, ut saepe fieri solet, repetito interpositoque *non ego*, uti Sat. I, 5, 72. *Paene macros arsit dum turdos versat in igne*, et Sat. II, 3, 211. 5, 9. et in Lucano centies huiusmodi discerptae quasi constructiones reperiuntur. — V. 11. Codd. *superne*, quod servat Meineckius. — V. 20. Quare in Horatio plerumque scribant *Hiber*, *Hister*, non video; nam ex cdd. etiam scribendum foret *hii* et *michi* et similia.

ODAR. III, 2, 9. Praetuli *eheu* cum Meineckio. Alii et hic et ubique cum Fea *heu heu*.

ODAR. III, 3. Quae exponuntur a plerisque de huius carminis consilio, falsa plerumque omnia sunt, solumque verum, iustitiam fidemque in eo laudari, ut quibuscum solis coniuncta possit esse vera fortitudo, perfidiam fraudulentiamque contra et morum inconstantiam improbari; quae et in causis fuerint, quare interierit Troia, ut aperte legitur vss. 21—24 coll. 49—52. Inter quae et celebratur magnitudo nominis Romani et docentur Romani, quibus solis artibus illam tueri debeant. — V. 69. Mein. *Non hoc ioc. conveniet lyrae* cum Bentl. et codd. Nostr. vulg. et Fea.

ODAR. III, 4, 37. Quidam interpungunt: *Vos Caesarem, altum militia, simul* etc. ut *altum* sit pro *alitum*, ab *alere*, h. e. nutritum aut adultum inter arma. Qui sensus utut sit optimus (nam Iah-

nil huius lectionis aut distinctionis interpretatio plane aberrat) tamen praetuli vulgatam, ideo quia *altus* pariter et de Apolline usurpatur, quicum Augustus solenni more componebatur.

ODAR. III, 11, 52. Alii *scalpe*, *sculpe* alii. Nostr. Meineckius.

ODAR. III, 12. Dedi carmen ex Bentleiana stropharum ordinatione.

ODAR. III, 14, 11. Nota crux interpretum, siquidem cdd. habent *expertae*, Cuninghamius contra emendat: *expertes*, ut *virûm* sit pro *virorum*. Verum tum certe *iam* non erit suo loco. Bentl. vult: *non virum expertae*. Non opus autem hic erat innuptis, uti in choro in honorem Phoebi Dianaeque instituto, aut in epithalamiis aut aliis, siquidem chorus cogitatur in adventum Caesaris, cui et nuptae interesse poterant, quas pariter puellas vocitari vel ex Ovidio notum. Has autem omni petulantia vult abstinere. Et *male ominatis* certa lectio et hiatus usus Horatio valde familiaris, cf. Sat. I, 9, 38. *Si me amas, inquit.* Epod. V, 100. *et Exquilinae alites.* Od. I, 1, 2. *O et praesidium.* Od. II, 20, 13. al., uti et Virgilio, velut Ecl. III, 6. 63. 79. VI, 44. VIII, 41. 44. X, 8. 12. 13. Georg. I, 4. 281. 341. 437. II, 144. III, 60. 155. cet.

ODAR. III, 17, 5. Codices omnes *ducis*; quod qui servant, ut Iahnius, poetae vitiosam constructionem obtrudunt. Quare recte Heinsius et Bentleius mutaverunt in *ducit*. Quo facto omnia satis bene procedunt. Ceterum si abessent vss. 2—5, melius sane et quodammodo concinnius evaderet carmen, quemadmodum et Meineckius eos stellulis inclusos dedit; unde et *ducis* in textu reliquit. — Idem v. 13. *dum potis* cum Bentleio. Nostr. vulg.

ODAR. III, 24, 24. Codicum alii: *pretium est mori*, quum tamen *est* iam praecesserit v. 21; alii *pretium emori*; alii denique eam, quam dedimus, quae optima videtur.

ODAR. IV, 4, 18—22. Verba *quibus mos — omnia, sed*, aliis etiam improbata, stellulis item inclusit Meineckius; quibus eiectis, et pro *sed* copula *et* reposita, sane melius carmen existeret. — Idem v. 36. *dedecorant*, et v. 65. *exiet*.

ODAR. IV, 6. 25. *argutae* pro *Argivae* codicum pars, idque Meineckius reposuit. — Pro *doctor* al. *ductor*.

ODAR. IV, 7, 15. *Quo pater Aen.* Mein. cum Bentleio et plerisque codd. Vulgo *Q. pius Aen.* ex Virgilio videlicet.

ODAR. IV, 8, 17. Patet hunc versum non posse praedicari de Scipione Africano maiori, de quo tamen solo sermo est; quare sane videtur includendus, praesertim quum et mala caesura laboret. Et inclusit Meineckius.

EPOD. I, 21. Mein. *non uti sit auxili* etc. cum Bentleio ex cdd. Nostr. item cdd.

EPOD. V, 3. *aut quid omnium* codd., quod praefero vulg. *et quid omn.* — v. 37. *exsucta* coniecit Faërnus. Alii l. *exsecta*, al. *exerta*, al. *exesta*, uti Mein., alii aliter. — V. 87. *vicis humana* est poena aut vindicta per homines a maleficis sumta; cf. v. 97. atque vv. *humanam vicem* quasi oppositionem faciunt ad *magnum fas nefasque*, ut sensus sit: utut vos sitis potentes veneficae, venena tamen vestra non convertere possunt magnum

fas nefasque aut punitionem, quae vobis ab hominibus veniet. Nam plurali nihil necesse est poni *vicem*, ut Od. I, 28, 32. *vicesque superbae*. Meineckius *magnum fas nefasque* commatibus includit, tamquam appositionem ad *venena*. At quomodo venena dici possint magnum fas nefasque, non perspicio. Opponi potius venenis fas nefasque, apparet ex epitheto *magnum*. Alii interpungunt post *nefasque*, interpretantes: venena magnum quidem fas nefasque convertere valent, at non valent convertere humanam vindictam. (Sic enim accipiendum, nec, ut facit Iahnius, vicis de conditione mortalium capienda.) At ego non video, quomodo venena possint magnum fas nefasque convertere, hoc est efficere, ut fas sit nefas et ut nefas fiat fas. Nam additum *magnum* eam habet vim, ut ne cogitari possit de tali conversione. Alii interrogationis signum in fine ponunt; quo sensu, non assequor. Bentleius conlicit: *Venena magica fas nefasque non valent, non vertere humanas vices.* Qua tamen lectionis mutatione facile caremus.

EPOD. VII, 12. *numquam* et Mein. et vett. edd. Codices fere omnes *unquam*, quod qui recipiunt, sensum inducunt duplici modo pariter falsum. Aut enim erit: semetipsos invicem occidendi mos nunquam fuit leonibus, nisi ubi contra dispar genus bellarent. At tum perquam stulti fuerint illi leones. Aut esse debebit: numquam ille mos fuit leonibus, nisi iis, qui in dispar genus feri fuerunt. Quod pariter ineptum. Tertia autem interpretatio nulla datur. Ceterum *genus*, quod quidam pro *feris* habent, ex scholio ad *dispar* ortum, et supplendum potius.

EPOD. XI, 2. *percussum* plurimi; alii *perculsum*.

EPOD. XIII, 3. *amici* cdd. *amice* Bentl. Mein. Quod autem ad unum dein convertit orationem, nihil officit.

EPOD. XVI, 53. Hoc distichon in libris legitur post versum demum 58; quod hic collocandum esse sensus praebet.

EPOD. XVII, 65. Mein. *infidi*. Utrumque codd.

CARM. SECUL. v. 27. *servat* praesenti tempore posuit, propter omen certius meliusque. Al. *servet*. Et similiter vss. 68. 71. 72 *arrogat, curat, applicat*, item certius, quod precatur, praesumens. Atque ita codices, quum coniunctivum emendatio induxerit Nostram et Meineckius; quam egregiam verissimamque lectionem Fea plane perperam interpretatur; nam *prorogat* est: certissime prorogabit.

SATIR. I, 1, 4. *gravis armis* ex Buherii emendatione unice vera, quum codd. *gr. annis* habeant. Nam miles Romanus annis non poterat esse gravis, ideo quod iuniores tantum militabant. Annos autem militiae, non vitae intelligere, ut quidam volunt, absonum. Cogitandus miles aestatis fervore iter faciens, postquam iam itineribus et proeliis multum est fatigatus. Quam interpretationem et v. 29. firmat. — V. 29. Al. *Perfidus hic caupo, miles.* Sed quid *caupo*? et quare *perfidus* idem? Atqui haud pauci libri *campo* referunt, et Bothius emendat: *fervidus in campo miles.* Cuius initium servo, reliqua ex codd. scribo, praepositionem minus, at de-

monstrativum magnopere necessarium ratus, propter *ille* praecedens. Iahnius quod habet: *perfidus hic campo miles*, ferri nequit et absonum est, ideo quod cum reliquis non concinit, in quibus simpliciter labores et studia eorum hominum generum, quae et vss. 4. 6. 11. inducit, commemorantur, non eorundem ad aliud vitae genus inclinatio. Praeterea *perfidus campo* dici nequit latine.

SAT. I, 2, 80. Vulgata: (*sit licet hoc, Cerinthe, tuum,*) quae sensu certe destituta. Ergo nostram Bentleius, atque poeta hac occasione utitur, quo Cerinthum laudet, quem pulcherrimis adeo matronis comparat. Ait enim: pulcra matrona, cuius femur aut crus aeque pulcra sunt, ac Cerinthi, non ideo Cerinthum superat, quod lapillos niveos aut virides in auxilium vocaverit.

SAT. I, 5, 6. Alii *minus* alii *nimis* legunt. Addit causam, quare diviserint iter; videlicet quia *tardi* fuerint, quod est synonymon praecedentis *ignavi*. Eiusmodi autem peregrinantibus omne iter paullo gravius erat, praecipue tamen Appia via. Contra qui *minus* legunt, praesumere videntur, Horatium quandoque non tardum fuisse, qui semper erat; nam et vs. 25. ait: *Millia tum pransi tria repimus*. — V. 72. Sic plerique codd., et eiusmodi transpositiones haud infrequentes poetis. Cf. Sat. II, 3, 211. Od. II, 20, 5. 6. Quidam tamen: *paene arsit*, *macros* etc. cui et repugnat, quod *macros* corripitur.

SAT I, 6, 4. *regionibus* vulg. ex uno cod., quum alii *legionibus* praeferant; cui lectioni repugnat additum *magnis*. Nam quod ait Iahnius, quum vs. 2. praecesserit generositas, hic rei militaris laudem illustrari: illic non maiorum, sed ipsius Maecenatis generositas intelligitur, quae ut unde venerit demonstretur, additur origo, quippe quia maiores in Etruria magnis regionibus imperitarint. — Sed *imperitarunt* Fea ex cdd., recte, ut opinor, propter praecedens *fuit*. Alii enim *imperitarint*, alii *imperitarent*. — V. 13. Pro *fuit* al. *fugit*, male quidem. Nostram Heindorfius, Kirchnerus, Meineckius. — V. 29. Al. *Quis homo hic aut quo p. n.?* alii: *Quis homo hic est? quo p. n.?* — V. 53. Alii *possim*, al. *possum*, alii denique *possunt*, ut Bentleius. Nostr. et Mein.

SAT. I, 7, 15. Pro *vexet* al. *verset*, probante Bentleio. Solennis ea permutatio; cf. I, 8, 19. — V. 20. Al. *compositus*. Bentl. *compositi*. Nostr. recc.

SAT. I, 8, 29. Male quidam interpungunt. Cf. Od. I, 4, 16: *fabulaeque Manes*. — V. 32. Sic interpungendum, quod ex plurali *servilibus modis* apparet, sub quibus plagas aliasque punitiones intellige. — V. 41. *resonarint* ob seq. *abdiderint* etc. necessario cum Bentleio scribendum; et ita Meineckius. — V. 45 Servandum *horruerim* cum codicibus; nam ipsi horrores pedendi causa fuerunt. Sed et parum apte dixerit: *quid memorem*, h. e. non opus duco commemorare, quomodo *obruerim* (sic enim emendant) veneficarum voces et facta, quum tamen statim commemoret. At hoc aptissime: *non opus est me dicere*, *quantum horruerim voces* etc. *quamquam non inultus horrui; nam* et quae sequuntur.

SAT. I, 9, 16. Sic Mein. recte; nam interrogationi locum non esse arbitror, et *prosequar* Bent-

leius, probante Heindorfio. — V. 42. Al. *durum est.* Nostr. Bentl. ex codd. — V. 64. Al. *pressare*, item ex cdd. Verum primum vestem vellebat, deinde brachia manu prensabat, quo sane satis erat significatum. — V. 77. *oppono*, i. e. cupide praebeo, plerique cdd. Al. *appono*. Sed nostr. significantius, et idem praetulit Kirchnerus.

SAT. I, 10. Priores octo vss. in plerisque codd. desiderantur. — V. 21. Quidam *putatis*, alii *putetis*. Certe in Plauto plerumque indicativus obtinet. — V. 31. Al. *Atque*. Nostr. Bentl. Mein.

SAT. II, 1, 15. Alii *describit*. *describet* alii. Nostram plures libri. — V. 20. Mein. cum Bentl. *recalcitret*. — V. 22. Cf. Sat. I, 8, 11. — V. 58. *luserit* Mein. cum Fea; quod probarem, si de morte cogitandum foret. At nunc, quum de vivente sermo, *iusserit* praefero, ideo quia apte hoc involvit, nonnisi invitum Horatium Roma abfuisse. — V. 79. Alii *hic*, alii *hinc*, alii *defingere*, *defringere*. Nostr. Fea, Mein. — V. 85. Bentl. *laceraverit* ex codd. Recc. *latraverit*. Simile v. Epist. I, 2, 66.

SAT. II, 2, 1. *boni* vocativum habent recc.; Fea dativum *bonis* e cdd. At cf. v. 4. *discite*. — V. 55. *pravus* Bentl. Vulg. *pravum*. — V. 64. *aiunt* primus Lambinus e codd. Al. *hac canis angit*. — V. 65. Bentl. *qua non offendat*, uti et Mein. Al. *qui n. offendat*. — V. 84. Al. *ubive*, uti Bentl. ex coni. dederat. — V. 95. Al. *occupet* e codd. — V. 99. Al. *as*, al. *aes*, quod sane plerique codd. Nostr. Mein. — V. 106. Al. *rectae*. Nostr. vulg. et: *recte valere*, *recte esse*, *salve se habere* notae locutiones. Cf. Sat. II, 3, 162. Plaut. Amph. 2, 1, 37. Trin. 5, 5, 5. Aul. 2, 2, 6. Bacch. 2, 2, 11. Pers. 4, 3, 42. Stich. 1, 1, 12. Trin. 5, 3, 2. Men. 5, 2, 26. — V. 129. Al. *propriae*.

SAT. II, 3, 1. Bentl. Mein. *Si raro scribes, ut — canas, quid fiet?* Nostr. vulg. — V. 4. Mein. *At ipsis Saturnalibus huc fugisti sobrius. Ergo* etc. Nostr. codd. et Fea. — V. 129. *tuo quos* praefero propter sonum, vulgatae *tuos quos*. Et nostr. Bentl. Mein. et Fea ex codd. firmat. — V. 157. *pereamve* pariter cdd. Alii *pereamque*. — V. 163. Al. *tentenitur*. Nostram Bentl. Mein. — V. 194. Al. *putrescit* cum Bentl. — V. 230. Al. *quid enim? venere* etc. Alii: *quid tum? v.* Melius Mein. cum Bentl. et codd. Feae: *Qui quum...* quorum apodosis: *verba f. l.* Neque opus hic vivaciore etiam sermone. — V. 235. *verris* Mein. c. Bentl. et Heind. Alii *vellis*. — V 246. Praefero plurimorum cdd. lectionem *sani ut*, h. e. *tamquam sani*. Al. *sanin' creta*. — V. 283. Alii: *(quid tam magnum? addens)* alii *(quiddam magnum addens)*. Nostr. Heindorf. Doering. Alteram Mein. Bentl. Fea. — V. 301. Sic Bentl. ex uno cd. quum alii: *qua me stultitia*. — V. 313. Al. *tanto dissimilem*. — V. 318. Al. *Num tanto?*

SAT. II, 4, 2. Al. *vincunt*. — V. 13. Vulgata inepte: *et ut magis alba rotundis*, quod quidem Fea maiore albumine interpretatur (quasi huius causa ova ederentur) et Iahnius oppositum credit *vitello*, qui sequitur; plane miro modo, et ignorans notissimam rem. Nam *callosa*, quae sequuntur, eadem sunt cum iis, quae praecedunt, nec illis opposita. Notum enim est, longiora ova pullos masculos continere, rotundiora gallinas, ut Aristoteles ait Hist. anim. VI, 2,

§. 2. *Ἔστι δὲ τὰ μὲν μακρὰ καὶ ὀξέα τῶν ὠῶν ἄῤῥενα, τὰ δὲ στρογγύλα καὶ περιφέρειαν ἔχοντα κατὰ τὸ ὀξὺ θήλεα.* Scilicet hoc vult: Ova ponenda longiora; ea enim salubriora et quodammodo fortiora, quippe quae et callosa magis et marem in se habentia. Igitur legendum, quod fecit Bentl. et habet Mein. — V. 37. Al. *avertere.* — V. 79. Mein. *frusta ligurrit.*

SAT. II, 5, 39—41. Verba sunt Furii Bibaculi poetae. — V. 59. Both. *dico* ex codd. — V. 90. *Offendes* de coni. Bentl. Heind. Mein. Vulg. *offendet.* — Pro *ultro* alii *ultra.*

SAT. II, 5, 29. Sic cum Fea Meineckius. Bentl. *Quid tibi vis, insane, et quam rem agis, improbus? urget* etc. — V. 48. Vulg. *spectaverat, luserat.* Nostr. Bentl. ex cdd. — V. 57. Vulg. *mirantur.* Nostr. Bentl. Mein. e cdd. — V. 109. *praelibans* Bentl. ex duobus cdd. Vulg. *praelambens.*

SAT. II, 7, 18. Al. *idem,* al. *isdem;* et vs. seq. al. *ille,* al. *illo.* Opponitur Volanerii in vitiis constantia inaequalitati Prisci, et dicitur Volanerius tanto minus miser tantoque potior Prisco, quanto constantior iisdem in vitiis fuerit, quum Priscus nunc fune laxo nunc contento laborarit, h. e. inaequaliter vixerit. Ergo non dubitandum de l. *illo.*

SAT. II, 8, 1. *Ut ἀρχαϊκῶς* pro *quomodo* usurpat, quemadmodum Epist. I, 3, 12. *ut valet? ut meminit nostri?* et uti in Plauto centies legitur, velut in eadem dictione Trucul. 2, 7, 27. Mostell. 3, 2, 28. Trin. 1, 2, 10. 13. Pers. 1, 1, 17. 2, 2, 22. et sic cf. Rud. 2, 2, 6. 5, 2. 17. Pers. 4, 4, 5. Curc. 3, 65. Aul. 1, 3, 39. etc. — In v. *Nasidieni* alterum *i* ut *j* legendum, syllabaque *si* producenda positione, uti fit in *consilium* Od. III, 4, 41. Fea e codd. *Nasidieni qui,* qua lectione detestabilius nihil cogitari potest. Illud certum videtur, *qui* ortum esse ex interpretatione vel potius emendatione pro *ut,* cuius sane significatio, quae hic loci obtinet, ignotior paullo plerisque. Neque probare possum transpositionem *Qui Nasidieni,* quia tum non video, quare non et ipsum *Ut Nasidieni* retineatur, quod eundem rhythmum habet. Nemo certe pro *Qui* hic *Ut* reposuisset. — V. 22. Pro *quos* al. *quas.* Nostr. vett. libri. — V. 24. Al. *absorbere,* al. *obsorbere.* Cf. Plaut. Curc. 2, 3, 34. Meinecke tamen *absorbere.* — V. 29. Bentl. e cdd. *quum passeris assi et* etc. — V. 30. Al. *porrexerit.* — V. 32. Al. *dantur,* quod ferri nequit, propter reciprocum *sibi* in Horatio.

EPISTOL. I, 1, 21. *lenta* Bentl. ex cod.; idque sine dubitatione praefero vulg. *longa.* Quo enim hic repetitionem? quae plane effectu caret; imo turpis eiusdem vocis in hoc sensu iteratio, orta aperte ex scholio ad *lenta,* quam lectionem unice probo. Et huic etiam probe convenit et simile est tertium quod sequitur, *piger annus.* — V. 28. *oculo* vett. et Meineckius. Al. *oculos,* al. *oculis.* — V. 44. Al. *animo.* — V. 56. Legitur idem vs. Sat. I, 6, 74. quare Meineckius hic eum delet; et certe includendus videtur. — Vss. 57 et 58 vulgo inverso ordine leguntur sic: *Si quadringentis* etc. *Est animus* etc. Quos ex cdd. correxit Cruquius, *Sed* pro *si* emendans; quod tamen posterius retinendum arbitror. — V. 91. Al.

ride, ut mutat. Nostr. vett. — V. 94. *curtatus* habet unus Cruquii, ex quo aliae multae bonae lectiones fluxere. Id praefero vulg. *curatus.* — V. 95. Vulg. *occurri.* Nostr. Bentl. e codd.

EPISTOL. I, 2, 4. Vulg. *plenius.* Bentl. e cdd. et edd. principibus: *planius*, de qua tamen est quod ambigam; involveret enim ea obscuritatem Chrysippi et Crantoris, quae nulla erat. At *plenius* haudquaquam hic, ut Iahnius credit, externum carminum ambitum notat, nec tam de verborum quam de rerum copia accipiendum, et ideo aptissimum, quia quasi apponitur verbositati Chrysippi, ut quae notissima. Ait enim: Utut plenissimus sit Chrysippus praeceptis, tamen plenius ac melius Homerus dicit, quid etc. — V. 10. Meineckius ex Bentl. cdd. *Quod Paris, ut* etc.; at vulg. *Quid Paris? ut* etc. quod praeferrem, si plures sequerentur quaestiones. — V. 66. Al. *laceravit.* Simile v. Sat. II, 1, 85.

EPIST. I, 4, 9. Sic Bentl. e cdd. Vulg. *quam sapere, et fari possit* etc.

EPIST. I, 5, 1. Vett. *Archaicis*, ut sit pro ἀρχαϊκοῖς; et Dion. Halicarn. ait: τραπέζαι ξύλιναι ἀρχαϊκαί. Nostr. tamen Porphyrio et plurimi libri, utpote ab Archia fabro quodam, *qui humiles lectos fecerit.* Atque sic recc. ad unum omnes. — V. 12. Vett. *fortunas;* al. *fortunâ*, commate post *mihi* posito. Nostr. Bentl. ex aliquot cdd. — V. 17. Vetus vulg. *inermem;* at nostr. ex codd. recc. — V. 26. Vulg. *Brutum tibi Septimiumque.* Nostr. recc. ex codd.

EPIST. I, 6, 5. *spectant* habent quidam codd. apud Feam; vulg. *spectent.* Verum hic equidem unice indicativus probandus. Sententia enim est: Nemo non sine omni formidine aut animi motu maximas res, quae in coelo fiunt, spectat; eodem modo igitur et aurum et argentum, et margaritae, et spectacula Circi, et plausus populi, et honores a populo dati spectanda et aequo animo accipienda sunt, haudquaquam cum cupidine admiranda. — V. 12. *metuatve* vett.; vulg. *metuatne.* — V. 22. *Mutus*, nomen fictum, dedit Bentl. e codd. Vulg. *Mucius;* at edd. vett. *Mucius et.* — V. 31. *putas, ut* vett. edd. — V. 42. Praeplacet *quod* e codd. Lambini et edd. vett. Vulg. *quot.* — V. 53. *is fasces* Bentl. Fea ex codd. Vulg. *hic fasces.* Atqui hoc multo facilius illatum ab emendatoribus, quam illud; necquaquam tertius necessario intelligendus.

EPIST. 1, 7, 29. Insigne exemplum necessariae emendationis, quidquid omnes etiam codices referant. Nam *vulpecula*, quam hic omnes libri habent, numquam frumento pascitur, nec in cumeram repere dici potest. Igitur admittendum, quod substituit Bentleiûs, *nitedula.* Ea autem fabulae conformatio, in qua vulpes agit, diversa ab hac putanda. — V. 41. *Ithace* idem Bentleius dedit pro vulg. *Ithacae;* et illud videtur legisse Porphyrio. — V. 50. Al. *abrasum*, al. *adrasum;* et nostr. Mein. — V. 63. *neget ille* Bentl. ex optimis libris suis. Vulg. *negat.* — V. 96. *semel* pro *simul* restituit Bentl. ex cdd. Cf. Plaut. Most. 2, 2, 40. Truc. 1, 2, 6.

EPIST. I, 8, 5. *oleamve* Bentl. e codd. recte.

EPIST. I, 10, 3. *at cetera* recte Bentl. Mein. e cdd. — V. 19. pro

lapillis Bentl. coni. *tapetis.* — V. 24. *expelles* Bentl. Mein. e cdd.

EPIST. I, 13, 16. Mein. cum Fea *nec*; alii recc. *ne*, et sic edd. vett.; alii denique *neu*. Vs. seq. vett. *possunt*, recc. *possint*. Atque posterius, uti et praec. vs. *ne* plerisque libris stabilitum. Sed longe maior dubitatio de sensu et constructione. Recentiores enim post *Caesaris* semicolon ponunt, et sequentia sic videntur accipere: quodsi te multa prece orent, tu perge in itinere. At primum, quisnam euntem fasciculumque ferentem *multa prece oret*, ut sibi dicat, quid sit quod ferat? Deinde non iustum verbum in hoc sensu videtur *orare*, quum potius *rogare* huius loci foret. Certe *orare* non est curiosi, sed eius, qui rem seriam aliquem obtestatur, ut facit Horatius in hac ad Vinium omni oratione. Certum est, *oratus multa prece* de Horatii ad Vinium exhortationibus accipiendum esse, ut suppl. *a me oratus*. At vero tum novum dubium oritur de vv. *nitere porro*, quae ex hac interpretatione non possunt esse: *perge in itinere*, nec: *i, proficiscere*, ideo quod hoc sequitur versu demum sequenti: *Vade*, *vale*, cet. Quid multa? locus sic accipiendus erit: Porro, multa a me prece oratus, operam da, ne vulgo enarres, te multo cum sudore apportavisse carmina, quae etc. Atque sic fere et pristini interpretes accepere. Nec officit, quod post *porro* nihil tertium aut quartum sequitur. Duo enim sunt, quae orat Horatius: primum, ut cum gratia et urbanitate librum tradat; alterum, ne in vulgus narret, ab Horatio mitti carmina ad Augustum, quibus delectari possit.

EPIST. I, 14, 6. *moratur, moreturne* scribendum sit cum cdd. Lamb. et Feae, merito ambigas. — V. 9. Pro *amat* Bentl. malit *avet*. — V. 43. Meineckius adiect. *piger* ad caballum trahit, cum Bentleio.

EPIST. I, 15, 16. Alii *iugis aquae*, al. *dulcis aquae*; utrumque cdd. et edd. vett. — V. 26. Ab hoc versu usque ad finem vett. editiones separatam habent epistolam. — V. 37. Vett. edd. *correptus: bestius idem* etc., aliae: *correptus Bestius*: *idem* etc., aliae: *Correctus. Maenius idem* etc. Nostr. Bentl. et recc. Et est i. q. tamquam alter Bestius, qui erat homo perparcus et prodigorum corrector, i. e. censor, reprehensor. Cf. Epist. II, 1, 129.

EPIST. I, 16, 3. Mein. *pomisve an.* Vett. *pomisne et pr.* — V. 9. Indicativos *ferunt* — *iuvat* restituit Bentl. e cdd. et habet Meinecke. — V. 14. Al. *fluit utilis, utilis alvo*, al. *fl. aptus et utilis alvo*. Quorum illud praefero. — V. 15. Bentleius maluit: *et (iam si credis)*. Vulg. *etiam, si credis*. Al. *et iam, si credis*; quod verum videtur. Nam dulces erant per se solitariam vitam amanti; amoenae autem factae erant arte et cultura Horatii, possessoris sui. Quare apte et modeste addit: *si credis*. — V. 46. *dicit* Bentl. e cdd. Vulg. *dicat*. Nostr. Mein. — V. 49. Sabellus nimirum ipse Horatius, ob Sabinum.

EPIST. I, 17, 43. Bentl. *sua* e cdd. Recc. *suo*.

EPIST. I, 18, 8. Restitui vett. lectionem, pro qua Bentleius reposuerat *dici mera*. Verum enim tum idem huius rhythmus cum praecedentis *tonsa cute*; quod

studet evitare Horatius in rhythmorum figuris notabilioribus. — V. 91. Ineptum *bibuli*, quum potius ad *Falerni* debeat esse epitheton; et plane perversum *media de nocte*, quum debeat esse: *media de luce;* denique *oderunt* vs. seq. ieiuna repetitio verbi, quod iam adest v. 89; et omnino tanta huius rei exaggeratio non huius loci. Quare Meineckius ex duobus unum fecit: *potores porrecta negantem pocula, quamvis* etc., recte ut opinor.

EPIST. I, 19, 32. Vett. *Latinis*. — V. 39. *ultro* vett. editt. idque unice probo. Ait enim: Non ego dignor ambire tribus grammaticas et pulpita, auditor scriptorum nobilium, isque sponte adrepens, h. e. quamvis forte non invitatus. Invitabantur enim auditores, velut ipse Horatius, Epist. II, 2, 67. *Hic sponsum vocat, hic auditum scripta relictis omnibus officiis*. Qui autem favorem sibi quaerebant, *ultro* adveniebant. Et cf. de hoc genere Plin. Ep. I, 13. Vulgata *ultor*, quam recc. omnes habent, non habet sensum; neque magis *actor*, quod quidam libri.

EPIST. I, 20, 7. Meineckius cum Bentleio: *ubi quid te*. Nostram vulg.

EPIST. II, 1, 35. *chartis pretium* vett. edd. et Mein. Al. *pretium chartis*. — V. 46. Vett. edd. *et demo unum*, *demo etiam unum*. Pro quo recc. *et d. u.*, *d. itidem unum*, uti Bentl. ex duobus libris dederat. In aliis legitur: *demo et item unum;* quae ambae, ut ego arbritror, nihil sunt nisi interpretationes verioris, sed non intellectae lectionis *etiam;* quae quomodo dici possit non *quadrare* in loco, in quo de saepius repetita demtione sermo sit, non equidem intelligo et plane miror. Nam ipsum *etiam* verissime repetitionem significat; unde et dictio: *etiam atque etiam;* et sic in Plauto centies idem est quod *iterum, rursus, porro*. Ceterum sunt qui *et* ante *demo* deleant, ut hinc ordiatur comparatum. Verum potest et servari copula, comparatumque a *paullatim* ordiri, ita tamen, ut *vello* ad utrumque referatur intellectu, ad simile proprio et ad comparatum metaphorico sensu. Hoc enim plane fieri non potest, ut integer versus 46 ad caudam equinam trahatur, quum additum praecedat *ut*. Et recte etiam post *equinae* comma posueris, uti Wielandus, qui aperte *unum, demo etiam unum* de annis, non de pilis, intellexit, et egregie locum vertit. — V. 67. *cedit*, h. e. concedit, Bentl. ex uno codice; recte, et sic Meineckius. Nam vulg. *credit* sive *credas* nec aptum sensui, nec sequenti *fatetur*. — V. 92. Sic cum Fea scribo ex cod. Fulvii Ursini, et sic sensus bene habet; nec dici potest publicus usus *viritim* legere aut terere libros; posset aptius: *populus viritim tereret*. Ceterum et ipsi Graecorum scriptores tum temporis Romae et in Italia crebro legebantur, et omnis Romanorum poesis ex illis maximopere fluxit. Et suae aetatis tempus maxime respicere poetam, sequitur ex verbis: *quid nunc esset vetus?* — V. 124. Male quidam: *urbi est, si d.* etc. Alii etiam post *iuvari* comma habent, post *utilis urbi* punctum, pariter perverse. Nostr. Meinecke. — V. 142. *et pueris* Fea e codd., quum alii omittunt *et*. Socii autem operum sunt famuli. Cf. Od. III, 17, 16. *cum famulis operum solutis*. — V. 167. *inscite* cdd. — V. 156. Pro *gaudet*

recc. ex Fea *plaudit.* Illud potius. — V. 268. Mein. *operta* ex cdd. et Bentl. Alii *aperta*, quod Fea et sequaces. Nostr. et edd. vett. — V. 270. Vulg. *ineptis;* quod tamen vix de chartis, melius de carminibus dici poterit. Quamobrem praefero, quod Fea Cruquiusque in codd. legerunt, quodque vett. quaedam edd. habent et coniectura assecutus erat Wakefieldius. Chartae autem *inemtae* sunt chartae nullius pretii, uti v. 35. legitur: *Scire velim, chartis pretium quotus adroget annus.*

EPIST. II, 2, 22. *rediret* et magna codicum pars, et edd. quaedam antiquae, et exquisitius vulgato *veniret*, quod recc. Cf. Plin. Epist. II, 12. ad fin. — V. 68. *renuis quod tu* Mein. cum Bentl. ex cdd. Al. *renuis tu, quod.* — V. 71. Vett. edd. *plures sunt plateae.* — V. 75. Vulg. *fugit canis.* Sed quare fugerit, quum sit rabiosa, h. e. irritata? Nam de rabie morbo non cogitandum. Ergo reponendum, quod Fea ex cdd. eruit, *furit.* — V. 80. Alii *contacta*, al. *contracta*, al. *cantata.* Ego, quomodo recentioribus praeplacere potuerit *contracta*, non perspicio. Nam quod Epist. I, 7, 12. legitur, plane alio spectat aliumque sensum habet. Lectionem autem *contacta* disertis commentatur Porphyrio, interpretatus: *ut ea sequendo contigerit.* — V. 126. Sequentium sententia haec: Scriptor, h. e. dum sum scriptor, h. e. dum carmina scribo (cf. v. 103.), malo videri delirus (cf. Sat. II, 3, 322. Od. IV, 12, 28.) et sine arte, dum mihi mea placeant, quam sapere et morosus esse; at (v. 141.) abiectis nugis (ut v. 104. *finitis studiis et mente recepta*), h. e. deposita scribendi lubidine, utile est verae sapientiae studere. Ita igitur non interrogatio post *ringi* ponenda. — V. 199. Vett. edd. *Pauperies immunda procul domus absit.* Al. *domus procul*, al. *domo procul*, al. *Paup. imm. procul, procul absit.* At Mein. ante *procul* lacunam statuit. — V. 205. *abi* non recte intellectum est a quibusdam. Vertendum enim: *gut! es ist gut; ich lobe dich*, uti Plaut. Trin. 4, 1, 11. *abi, laudo.* Cf. Ter. Adelph. 5, 1, 3.

ARS POETICA. V. 2. Pro *plumas* quidam libri *pennas.* Utrumque absonum. Itaque Bentl. e coniectura *formas.* — V. 8. Vett. edd. *finguntur*, quidam libri *iunguntur.* — V. 23. Restitui vulg. *quodvis*, et unam reor propositionem. Nam al. *quidvis* cum commate. Miro enim modo quidam cepisse videntur. Sententia est finalis, qua breviter poeta primum praeceptum, de quo hucusque egit, eloquitur: ut unumquodque poema simplex sit et unitatem formae servet. Nam a sequenti versu ad alterum transit. — V. 26. *levia* i. e. laevia, vulg. Al. *lenia*, Nostr. Acron interpretatur: *Saepe enervatos versus scribet, qui dat operam ut scribat delicatos.* — V. 32. Vett. *faber imus*, al. *f. unus*, ut *unus* sit i. q. aliquis; quo sensu in Horatio nuspiam legitur. *Faber imus* erit aut qui in imis unguibus effingendis versatur (et nota locutio: *ab imis unguibus ad verticem*), aut, qui in extremo opere perpoliendo occupatus est. Quarum si illam sequaris, *imus* non et ad capillorum imitationem trahendum erit. Et cf. v. 126. et 152. ubi imum incepto operi opponitur. Aliae omnes interpretationes

falsae, et ineptissimum, quod scholiastae volunt, ut *Imus* sit nomen proprium. Ait poeta: Si circa ludum Aemilianum, ubi plurimi versantur statuarii, faber, in extremo suo opere perpoliendo occupatus, et imos ungues et in vertice capillos exprimet, nihil eo minus tamen infelix erit, si totum nesciet recte ponere. — V. 36. Sic vett. Al. *naso vivere pravo.* — V. 45. 46. Sic recte Bentleius hos versus transposuit. Quem seq. Mein. — V. 59. *procudere* Bentleius. Vulg. *producere.* — V. 62. *virentique* Fea e cdd. Vulg. *vigentique.* Illud et Mein. — V. 92. *decentem* Bentl. e cdd. Vulg. *decenter.* — V. 101. *adflent* Bentl. et Meineck. e coni. Fabri. Vulg. *adsunt* aut *adsint.* — V. 114. Vett. *Davusne loquatur an heros.* Lamb. *herusne*, et duplex *ne* legitur et vs. 117. Videntur autem haec exempla omnia ex comoedia depromta esse. Ceterum idem Davus infra vs. 237. — V. 157. Mobiles anni nulli alii sunt, quam iuveniles aut pueriles, cf. v. 160. 163. 165. Ad *decor* autem supplendum *suus;* denique *maturis* cum Bentl., Fea, Meineckio legendum pro *naturis*, quod nuspiam puto pro personis usurpatum legi. — V. 172. *pavidus* Bentl. Mein. pro vulg. *avidus futuri*, quod nihili. — V. 185. Revocavi *nec*, pro quo *ne* recentt.; quorum alii comma, alii punctum, alii colon post praesens positum habent. — V. 208. Codd. *urbes;* item edd. vett. et Mein. Vulg. *urbem.* — V. 251 — 258. Dedi locum ex interpunctione Ascensiana (1543), quam unice veram iudico. Sensus enim vs. 52. et seq. hic est: Is pes citus quum olim, a primo ad extremum sibi similis, senos ictus redderet, non ita pridem spondeos in sua regna admisit, quo tardior et gravior procederet, ea tamen conditione, ut locum suum in sede altera quartaque tueretur. At recentiores ad *iambus* comma, deinde plerumque aut ad *ictus* vs. 253. aut ad *sibi* v. 254. punctum ponunt; quam rationem aegre quisquam concoxerit. — V. 265. Vulg. *an omnes.* Nostr. Bentl. e codd. Alii tamen aliter interpungunt. — V. 416. Alii *Nunc satis e.* Alii *Non s. e.* Alii *Num;* at Bentl. Mein. *Nec s. e.* — V. 423. *artis* i. e. arctis, tamquam retibus implicitum, melior sine dubio lectio duorum codd.; et sic coniecerat Bentl. et habet Mein. Vulg. *atris.* — V. 431. Praeferunt alii vulg. *qui conducti.* Nostr. e Kirchmanni coniectura probarunt Marclandus, Fea, alii. — V. 435. Al. *prospexisse.* — V. 465. *Non dicet* Bentl ex cdd. Vulg. *nec.*

Verzeichnis fremdsprachlicher Wörterbücher.

Otto Holtzes Nachfolger in Leipzig.

a) Handwörterbücher in gr. 8, geheftet.

Helms, **Dänisch**-norw.-deutsch u. **Deutsch**-dän.-norw. . . M. 8.25
— **Schwedisch**-deutsch und **Deutsch**-schwedisch . . „ 9.—
Kaltschmidt, **Englisch**-deutsch u. **Deutsch**-engl. . . „ 8.25
— **Französisch**-deutsch u. **Deutsch**-französisch . . „ 6.00
Kreussler u. V., **Latein**.-deutsch u. **Deutsch**-latein . . „ 3.70
Potocki, **Polnisch-russisch** . . . . „ 10.50
— **Russisch-polnisch** . . . . „ 10.50
— **Russisch**-deutsch u. **Deutsch**-russisch (kl. 8) . . „ 4.00
Schmidt, **Russisch**-deutsch u. **Deutsch**-russisch . . „ 9.—
Weber, **Englisch**-deutsch u. **Deutsch**-englisch (kl. 8) „ 4.50
— **Italienisch**-deutsch u. **Deutsch**-italienisch . . . „ 9.—

b) Taschenwörterbücher in 16, geheftet.

Deutsch-böhmisch u. **Böhmisch**-deutsch . . . . M. 3.50
— -dänisch und **Dänisch**-deutsch . . . . . . „ 3.50
— -englisch und **Englisch**-deutsch . . . . . . „ 2.50
— -französisch und **Französisch**-deutsch . . . . „ 2.50
— -holländisch und **Holländisch**-deutsch . . . . „ 3.50
— -italienisch und **Italienisch**-deutsch . . . . „ 2.50
— -neugriechisch und **Neugriechisch**-deutsch . . „ 3.50
— -polnisch und **Polnisch**-deutsch . . . . . . „ 3.50
— -russisch und **Russisch**-deutsch . . . . . . „ 3.50
— -schwedisch und **Schwedisch**-deutsch . . . . „ 3.50
— -spanisch. (II. Teil unter der Presse) . . . . „ 2.15
Englisch-böhmisch. (II. Teil unter der Presse) . . . „ 2.70
— -dänisch-norwegisch u. **Dänisch-norw.**-englisch . „ 3.50
— -holländisch und **Holländisch**-englisch . . . . „ 3.50
— -französisch und **Französisch**-englisch . . . . „ 3.—
— -italienisch und **Italienisch**-englisch . . . . „ 3.—
— -polnisch. (II. Teil unter der Presse) . . . . . „ 2.20
— -russisch und **Russisch**-englisch . . . . . . „ 3.50
— -schwedisch und **Schwedisch**-englisch . . . . „ 3.50
— -spanisch. (II. Teil unter der Presse) . . . . „ 2.—
Französisch-dänisch und **Dänisch**-französisch . . . „ 6.50
— -holländisch und **Holländisch**-französisch . . . „ 3.50
— -italienisch und **Italienisch**-französisch . . . . „ 3.—
— -polnisch und **Polnisch**-französisch . . . . . „ 3.50
— -russisch und **Russisch**-französisch . . . . . „ 3.50
— -schwedisch und **Schwedisch**-französisch . . . „ 3.50
Italienisch-dänisch und **Dänisch**-italienisch . . . . „ 3.50
Russisch-polnisch und **Polnisch**-russisch . . . . „ 3.50
— -schwedisch und **Schwedisch**-russisch . . . . „ 4.50
Griechisch-deutsch (von J. A. E. Schmidt) . . . . „ 3.50
Deutsch-griechisch (von J. A. E. Schmidt) . . . . „ 3.50
Griechisch-lateinisch (von Dr. E. F. Leopold) . . . „ 4.—
Hebräisch-lateinisch (von Dr. E. F. Leopold) . . . „ 2.25
— **-deutsch** (von Dr. J. Fürst) . . . . „ 3.—

☞ **In Halbfranz gebundene Exempl. a) M. 1.25, b) 75 Pf. mehr!**

